

Yeşil

Haziran 2018
Sayı: 13

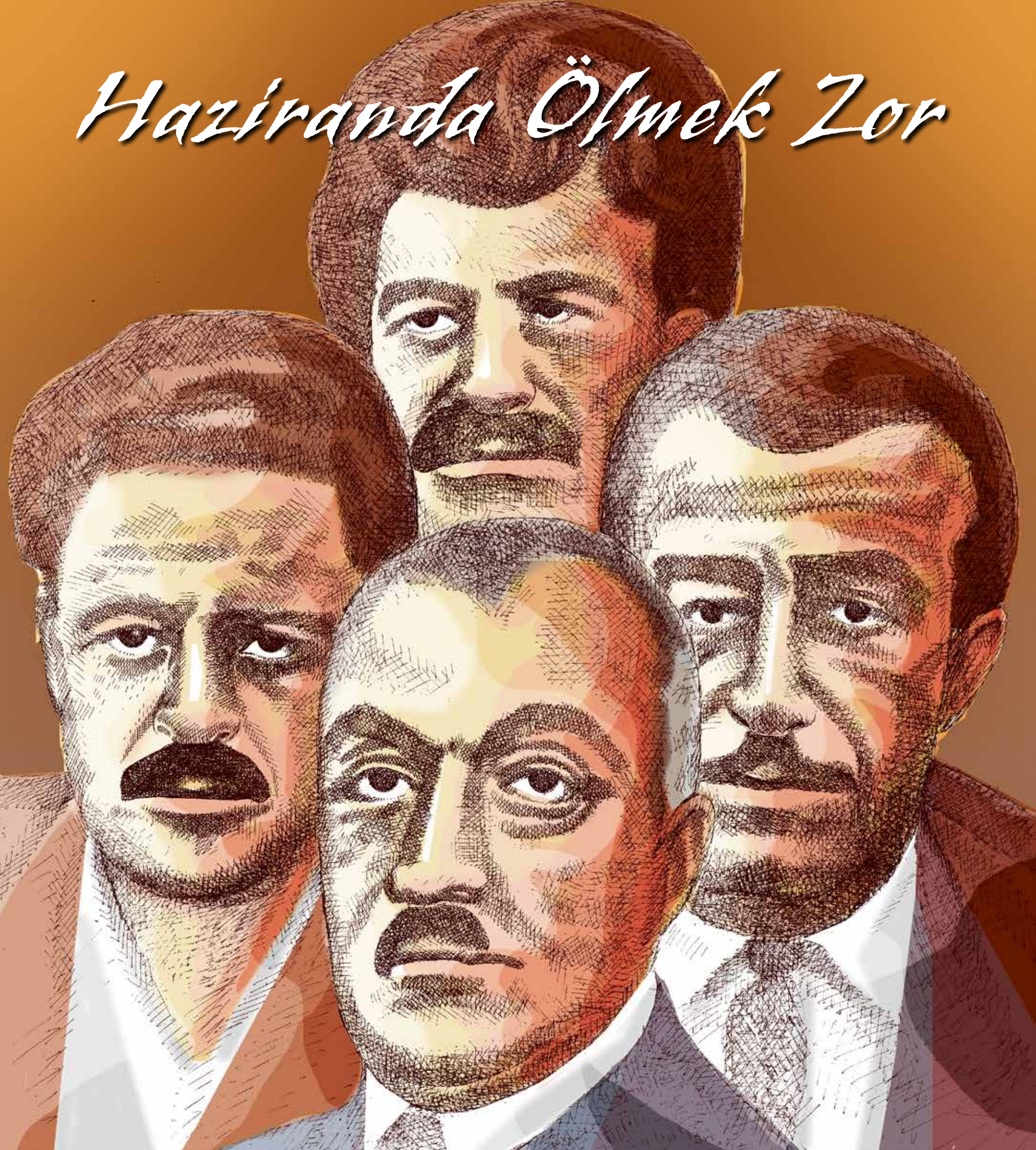
ÜCRETSİZDİR

martı

SARIYER BELEDİYESİ KENT KÜLTÜRÜ VE YAŞAM DERGİSİ

Hazıranda Ölmek Zor

- ◆ 635 Koltuk Kapasiteli Salon
- ◆ 10 Metre derinliğe sahip 260 m²'lik Sahne
- ◆ Sergiler için 300 m² Fuaye Alanı
- ◆ 2 adet 150 m² Prova Alanı
- ◆ 310 m² Açık Alan
- ◆ 6 Adet Tek Kişilik, 2 Adet büyük Kulisler
- ◆ 800 Araçlık Otopark İmkânı

KÜLTÜR VE SANATIN KALBI BURADA ATİYOR.

Sarıyer Belediyesi Hizmet Binası Yanı
Pınar Mahallesi, Günyüzü Caddesi, No: 2, B Blok,
Sarıyer / İstanbul

444 1 722
www.sariyer.bel.tr

ŞÜKRÜ GENÇ / Sarıyer Belediye Başkanı

Sevgili Edebiyat Dostları...

Yaz mevsimi bütün ihtişamıyla gelip kuruldu dünyamıza. Güneşin altında söylenmedik söz yok derler, ama şair ve yazarlar varsa her an yeni şeyler söylemenin de yollarının açık olduğunu biliyoruz. Geçmişin kayıtlarını tutan yazı, bir kültür taşıyıcısı olarak bizi olup bitenlerden haberdar etmeyi sürdürüyor. Kültür- sanat ortamının hakkıyla değer görmediği bir yerde bir şeylerin hep eksik kalacağını da biliyoruz. Edebiyat dünyamızda kalıcı izler bırakmış pek çok şair/yazar Haziran ayında ayrıldı aramızdan, fakat ürettikleri eserlerle onlar aramızda yaşamayı sürdürüyor. Bir şehrin hâfızasını kalıcı biçimde kültür- sanat insanları tutar. Şehrin gizli mimarlarıdır onlar. Sanatın, edebiyatın takdir edilmediği yerden uzaklaştığı bilinir. Bizler, elimizden geldiğince kültür, sanat merkezli bir yayını sizlere ulaştırmaktan son derece memnunuz. *Martı; sadece kültür- sanatı değil, kent ve yaşamı da odağına alan, bir yayındır. Martı'nın gördüğü içtenlikli ilgiden son derece memnunuz.*

Bu sayımız ölümü de akılda tutan, aramızdan ayrılanları tekrar hâfızamıza çağırان bir sayı. *'Her ölüm erken ölümdür'* der şair. Ve bir başka şair sözü alır: *'Haziran'da Ölmek Zor'*, hele bu ölüm bir şairin, yazarın, sanatçının ölümüyse daha bir zor. Kimler yok ki Haziran'ın yaprakları arasında: *Ahmet Hâşim, Halide Nusret Zorlutuna, Nâzım Hikmet, Ahmet Muhip Diranas, Hasan İzzettin Dinamo, Cahit Irgat, Cahit Zarifoğlu, Ahmed Arif, Peyami Safa, Cemil Meriç, Orhan Kemal, Fikret Adil, Doğan Ergül. Teknesiyle dünyayı dolaşan Sadun Boro*, daha geçenlerde aramızdan ayrılan teknik direktör *Ümit Kayıhan*. Dünya edebiyatının birçok güçlü yazarı da Haziran'da ayrıldı aramızdan: *Victor Hugo, Franz Kafka, G. Sand, Henry Miller, Charles Dickens*. Dünya boksunun efsane ismi *Muhammed Ali*'yi de hatırlamak gerekir... Temmuz sayımızda buluşmak umuduyla, yaşadığınız zamanın huzur ve sağlık getirmesini diler, sevgi ve selamlarımı sunarım.

Kapak Resmi: Cemil Cahit YAVUZ

Yazın martı

SAHI: 13 HAZİRAN 2018 yesilmarti@sariyer.bel.tr

Sahibi: T.C. SARIYER BELEDİYESİ ADINA ŞÜKRÜ GENÇ

Genel Yayın Yönetmeni CENGİZ KAHRAMAN kahramance@gmail.com Genel Koordinatör İSMAİL ERDEM ismailerdem67@gmail.com Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ÖNDER KÖMÜR onderkomur1983@gmail.com	Editör ASLAN ÖZDEMİR aslan.ozdemir@gmail.com Yayın Koordinatörü VECDİ ÇIRACIOĞLU vecdihisar@gmail.com Kreatif Yönetmen MUSTAFA GÖKMEN mustafagokmene@gmail.com	Yayın Kurulu Halil Genç Veddi Çıracıoğlu Filiz Coşkun Cengiz Kahraman Aslan Özdemir
--	---	---

Adres:
Yaşar Kemal Kültür Merkezi,
Derbent Mahallesi
Akgün Caddesi No: 1
Sarıyer / İstanbul

www.sariyer.bel.tr
444 1 722

Baskı: Türkuvaz Haberleşme ve Yay. A.Ş.
Sabah Matbaa Tesisleri Sancaktepe / İstanbul
Tel: 0216 585 90 00

Haziran'da Ölmek ZOR

ORHAN ALKAYA

Zor Ağabey!
Hasan Hüseyin'e saygı duruşu!

Orhan Kemal, Ahmet Arif, Nâzım Hikmet,
Fahri Celâlettin, Ahmet Haşım,
Ebubekir Hâzım Tepeyran, Cahit Irgat,
Cahit Zarifoğlu, Cemil Meriç, Peyami Safa,
Tahir Alangu, Fuad Köprülü...

Haziran'da ölenler... Çoğu, “bellek depoları” oluşturamamış Türkiye'nin gündeminden çoktan düşmüş, dolaşımdan çıkartılmış... bir kısmı, günlük hesaplarla, isimleri etrafında vaveyla kopartılan, “kullanılmaya kalkışılan” yazarlarımız.

Türkiye, bağlamından kopartılmış cümleciklerin fikir diye etrafta uçtuğu, herkesin ağzına geleni söylediği ve işine geldiği gibi etrafa yutturduğu, kimsenin sırtında yumurta küfesi taşımadığı bir ülke haline geliyor –malûm iyimserliğimle, “geldi” demeye dilim varmıyor.

Tanımlar dağıldı, söylemin içeriğine ulaşmak ne mümkün, aynı kelimeleri kullanıp ayrı şeyler anlıyoruz sıklıkla. Kısaca, at iziyle it izi birbirine karıştı.

Bir vakit, Nâzım Hikmet'i sevmek çok çok “in” idi. Bir bakardınız, kırk yılın ırkçı, “anti-gomonist” politikacıları, üç günlük hiper pragmatik başbakanlar, emekli cunta generalleri filan; yani “küreselleşmek”ten, her şeyi “yuvarlaklaştırma”yı anlayan bu politika erbabı, “Nâzım Hikmet aşkı”yla yanıp tutuşuyor!

Değişen bir şey yok aslında. Kullanım değeri, tüm değerlere galebe çaldı.

Anadolu kültürleri beşiğinde doğan Türkiye'nin yazgısına yön veren bu kâbus korosu, dilimizin kirlenmesinden, içeriksizleşmesinden de birinci derecede sorumludur. Onlar yüzünden politika üstyapısı dalaverencilğe, zekâ kurnazlığa, tartışma kavgaya karşılık gelmeye başladı.

“Taşra” deyince, kimse Orhan Kemal'in taşra edebiyatına getirdiği eşsiz lezzeti, zenginliği düşünmüyor. Güzelim “taşra” sözcüğü, bu ülkede ucuz politikanın, ayak oyunlarının, siyasi ahlaksızlıkların içini doldurduğu bir kirlenmişliği temsil ediyor.

Edebiyatımızda modernist çizginin kurucularından Ahmet Haşım'ı, zekâ ve metot yoksulu edebiyat dersi

müfredatımızla, eğitim çağındaki gençlerin “nefret”ine maruz bırakan “sanık”lar hâlâ bulunamadıysa, bu ülkenin “adalet”inden kim söz edebilir? Can Yücel'in “Cahit ki bu hastalıklı düzende sağlıklı bir kanserdi” diye kuşattığı koskoca Cahit Irgat'ın Toplu Şiirleri hâlâ birinci basımda duruyorsa –neyse, Kırmızı Kedi yeni bir baskı yapmış, varolsunlar-; kendî “şair evreni”yle edebiyatımızda eşsiz bir yer

kaplayan Cahit Zarifoğlu, ki yaşarken de çoğunluğun dikkatini çekmemeyi başarmıştı, “Sevinçle kaçın kurtulun ölümleinizle. Yalnızlıkla ben kaldım” der ve kalırsa, bu ülkede kim “ince şeyler”den söz edebilir?

Bu ülke Cemil Meriç'i yetiştirdiğinin farkında mıdır? Ya Cemil Meriç'in yetiştirdikleri Meriç'in farkında mıdır?

Tahir Alangu'yla zenginleşen folklor belleğinden geriye ne kaldığını hiç sorar mı memleket? Ya Fuad Köprülü çapında bir edebiyat tarihçisinin Dışişleri Bakanlığı yaptığı “politik kalite dönemi”nden bugüne mek parmak miras kalmamış mıdır?

Şiirimizde tek başına bir kanal açan Ahmed Arif üzerine, Ahmet Oktay'ın “Karanfil ve Pranga”sı dışında ciddi bir inceleme kitabı yazılmış mıdır?

Nâzım çapında bir şairi en az yüz cilt kitapla kuşatmadan, ciddi bir edebiyat ortamından söz edilebilir mi?

Üniversitelerin edebiyat kürsüleri, zamanın tozları arasında astım olmaktan ve politik tercihlerini

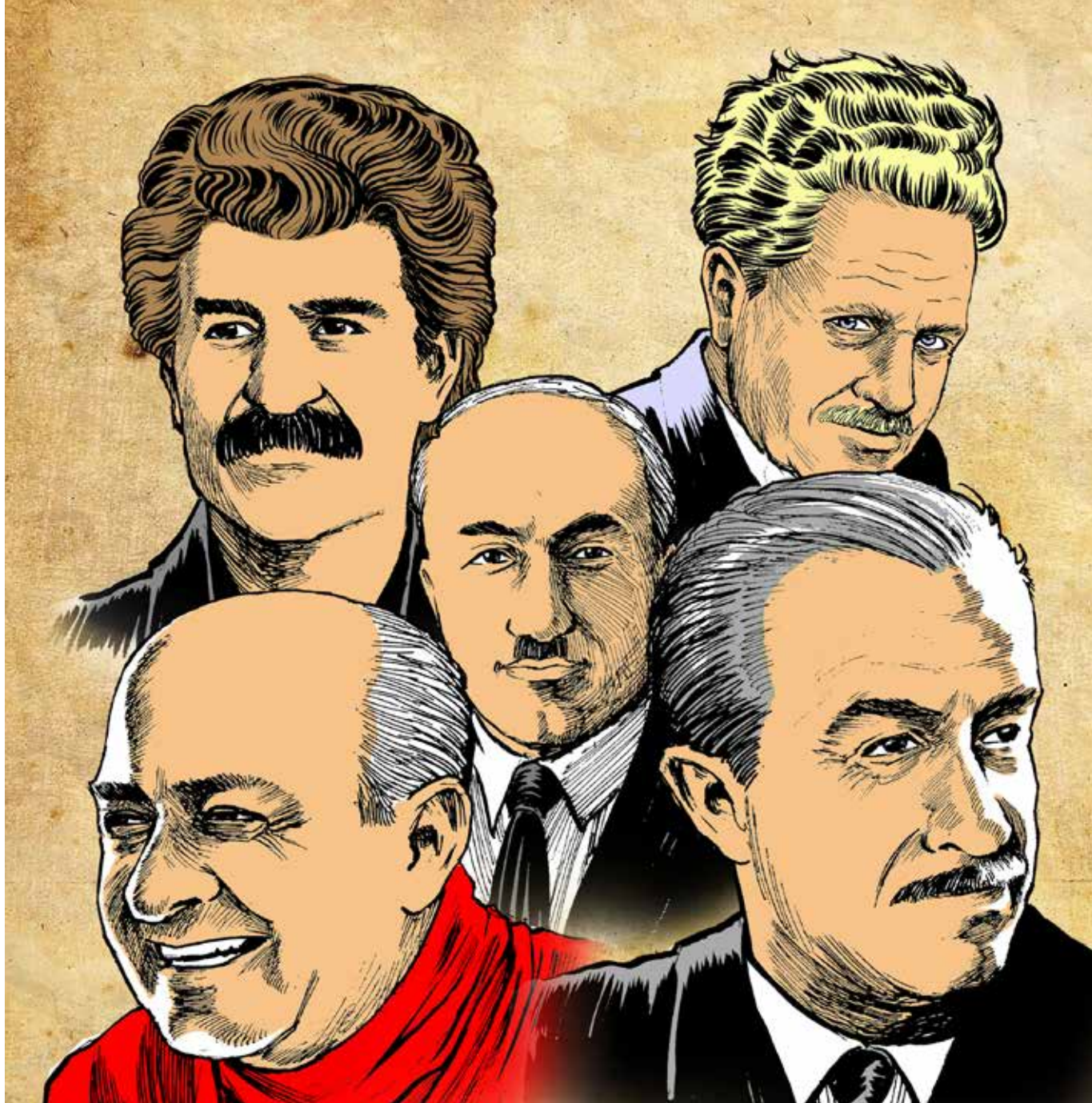
edebiyatın evrensel ölçütleri üzerinde bir tehdit gibi dolaştırmaktan ne zaman vazgeçecek?

Şu Memleket Haziran'ında yaşamak, Haziran'da ölmek kadar zor galiba...

Nâzım'ın şiirlerinden iyi niyetinden sual olmayacak kaygılarla eksiltilen elli civarında “sakıncalı” dizenin, kaç şiirini buldu? Haydi, kalanlar da törenle yerlerine yerleştirilsin. Kültür Bakanlığı uluslararası çapta bir Nâzım Hikmet Enstitüsü kurulmasına yardımcı olsun, Nâzım Hikmet üzerine araştırma, biyografi vb. kitaplar yazılması için bir yarışma düzenlesin; Dışişleri Bakanlığı da, uluslararası tanıtım kampanyasını üstlensin.

Haydi “Nâzımsever”ler; madem zincirleme hükümet ediyorsunuz, buyrun!

Yazarlarınız için dava açma yarışına girmekten, hapishane kontenjanı ayırmaktan, onları öfkeniz ve nefretinizle taçlandırmaktan vazgeçebilecekseniz eğer, iş başına!...

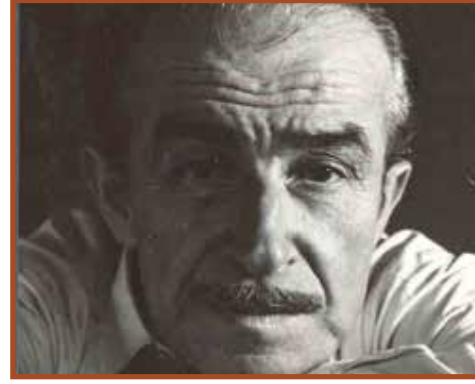
Resimler: TURGUT ÖZALP

HAZİRAN'DA ÖLMEK ZOR!

Büyük şair Hasan Hüseyin Korkmazgil'in, Orhan Kemal'in ölümünden sonra yayımladığı şiirin adidir:

“Haziran'da Ölmek Zor”. Korkmazgil; bu şiire Nazım Hikmet'in ölümünden sonra başladığı ve yıllar sonra Orhan Kemal'in ölümüyle de bu ölümsüz esere son noktayı koyup, yakın dostuna ithaf ettiğini dikkatli okurların bilgisindedir... Hasan Hüseyin'in bu ünlü şiirine bu ismi seçmesi tesadüf değildir elbette. Aşağıda da görüleceği gibi ve buraya alıntılanamadığımız usta edebiyatçılarımızın pek çoğunun ölüm tarihinin ay hanesinde “Haziran” yazmaktadır. O yüzdendir ki; Haziran edebiyatımız için bir hüznün ve burukluk ayıdır. Böyle olunca da dergimizin bu sayısına da ister istemez o hüznün yansdı. Haziran ayında yitirdiğimiz edebiyatçılarımızın bıraktıkları eserlerle ölümsüzleştiği ortada. Senenin bu ayında, aşağıdaki isimlere bakıpta Hasan Hüseyin'in o ünlü şiirini hatırlamak olmazdı.

DERLEYEN: ASLAN ÖZDEMİR

Ahmed Arif - 2 Haziran

Umudun, sevdanın şairi Ahmed Arif'i 1991'in 2 Haziran'ında yitirmiştik. Ahmed Arif tek bir şiir kitabı yayımladı: **Hasretinden Prangalar Eskittim**. Bu şiir kitabı ülkemizde görülmemiş bir satış tirajı yakaladı. Cemal Süreya Hasrettinden Prangalar Eskittim kitabı için kaleme aldığı yazının girişinde **«Bir şair: Ahmed Arif/Toplar dağların rüzgârlarını/Dağıtır çocuklara erken»** diyecektir.

“Sus, kimseler duymasın,
Duymasın, ölüüm ha.
Aymışam yarı gece,
Seni bulmuşam sonra.
Seni, kaburgamın altın parçası.
Seni, dişlerinde elma kokusu.
Bir daha hangi ana doğurur bizi?”

Nâzım Hikmet - 3 Haziran

Büyük şair Nâzım Hikmet 3 Haziran 1963'te çok sevdiği memleketinden uzakta yaşamını yitirdi. Memleket hasretiyle sayısız şiirler yazdı. Nâzım Hikmet öldüğünde Şillili şair Pablo Neruda ardında şu dizeyi yazacaktı; **“Tek başınayım, ağzımın ekmeği dostluğundan yoksun/ O susuzluğuma su. Kanıma güç dostluğundan!”**

“...Yoldaşlar, ölürsem o günden önce yanı,
- öyle gibi de görünüyör -
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni...”

Ahmed Haşım - 4 Haziran

“Şair ne bir hakikat habercisi, ne de bir kanun yapıcıdır” diyen Ahmed Haşım öldüğünde takvimler 4 Haziran 1933'ü gösteriyordu. Ağır bir hastalığın pençesinde geçen son günlerinde yakınları ölümün onun için bir kurtuluş olduğunu düşünüyordu.

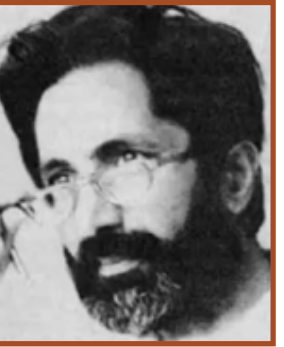
“Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaparak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağılayarak
Sular sarardı yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta”

Cahit Zarifoğlu - 7 Haziran

“Her ölüm erken ölümdü” hele ölen bir şair ise. Cahit Zarifoğlu 7 Haziran 1987 yılında yaşama veda ettiğinde henüz 47 yaşındaydı. Ölümüne yakın arkadaşına **“Kırlarda çiçekler artık bensiz açacak”** demiş ve kısa bir süre sonra, 7 Haziran'dan sonra kırlarda çiçekler artık onsuz açacaktı.

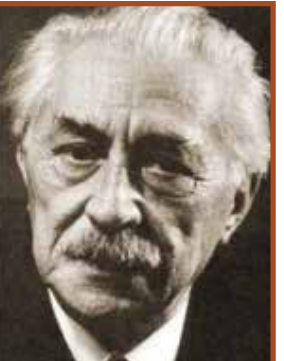
“Ve elbet
Gözlerin sularımdan çekilince
Ürkek bir ceylanla anlaşırim
Yüzünün çok yakını olan bir limana
Dilinin ve ağzının verdiği baş dönmesine
Bahçeni tutan tavşanlara sığınırım”

Ahmet Muhip Dıranas - 27 Haziran

Şiirini küçümseyenlere karşı **“Ne kafiye düşkünüyüm, ne de vezin mutaassıbı”** diye rek şiir de iddia sahibi olmadığını söyleyen Ahmet M. Dıranas 21 Haziran 1980'de öldüğünde 71 yaşındaydı. Şiir okurları Dıranas'ı en çok **Fahriye Abla** şiiri ileilmektedir.

“...Gönül verdin derlerdi o delikanlıya,
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın,
Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın?
Bırak, geçmiş günleri gönülüm hatırlasın;
Hâtırada kalan şey değişmez zamanla,
Ne vefalı komşumuzdun sen, Fahriye Abla!”

Peyami Safa- 15 Haziran

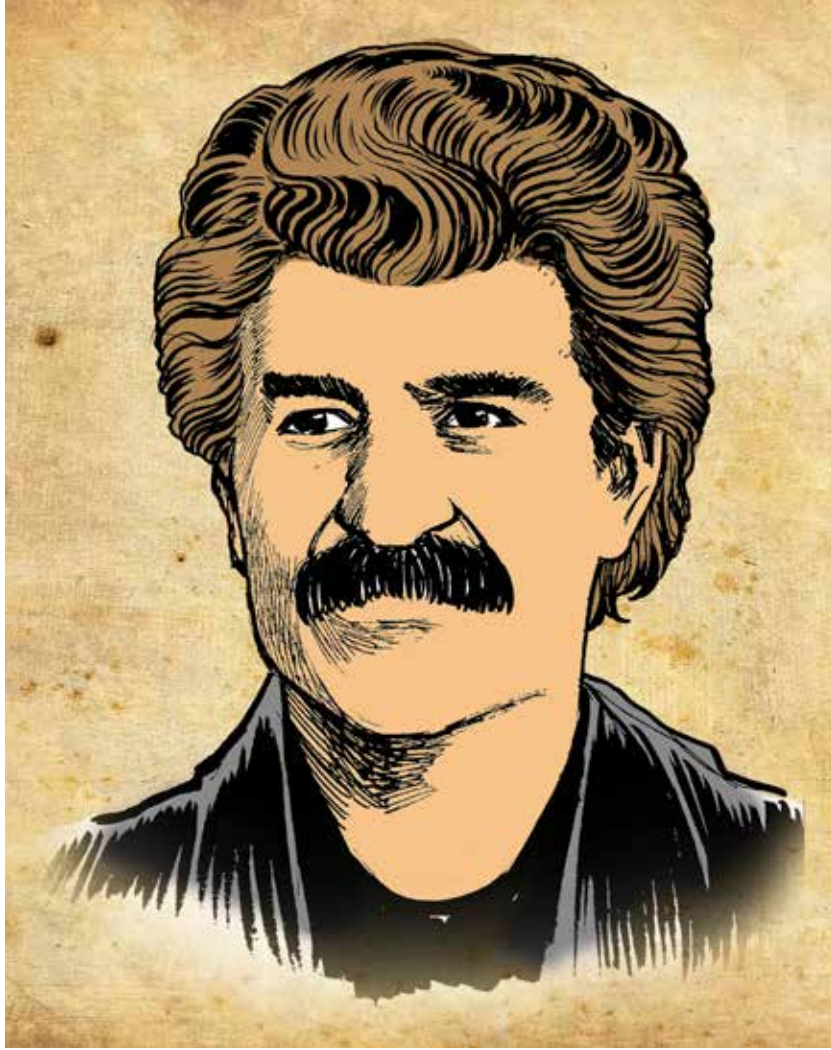
Hastalıkların yakasını bırakmadığı bir başka isim de **Peyami Safa**'dır. Otobiyografik romanı 9.Hariciye Koğuşu'nda kendi hastalığını yazmıştır. 15 Haziran 1961'de girdiği öksürük nöbetinden çıkamayacağını anladığında son sözü **“İşte bu fena”** olur.

“Vafî Bey'in ecinnîleri arasında oturan,
İradesi çarpılmış, bir hafta sonra ne yapacağını bilmeyen, tembel, hiçbir işe yaramaz ve ömrünün yarısını Avrupa'da hariciye memurluklarında geçmiş, ayyaş, zampara, hedonist, ciddiyetin yalnız hayvanlara yakıştığına inandığı için dünyanın bütün dramlarına kahkahayı basan ve bunun için Gülefer soyadını alan bir baba ile yarı sanatkar, yarı deli, erkek düşkünü veremli ve veremden iki yetişkin kızını kaybetmiş, ayyaş, kokainman, Paris'te okuduğu için kültürlü, genç yaşında ölmüş bir ananın oğluyum.” (Matmazel Noraliya'nın Koltuğu)

Haziranda Ölmek!

İBRAHİM BAŞTUĞ

Hasan Hüseyin'in 13 yıl yüreğinde taşıdıktan sonra yazdığı şiirin adıdır; "Haziran'da Ölmek Zor". Nâzım Hikmet'in ölümüyle oluşmaya başlayan dizeler, Orhan Kemal'in ölümüyle kâğıda döküldü.

Haziranda ölmek ya da şubatta ölmek!
"Haziranda ölmek zor" diyen şairin şubatta ölmesi ..

Bir şairin ölümü üzerine "Haziranda Ölmek Zor" başlıklı şiiri yazan şair, 26 Şubat 1984'te veda etti yaşama.

Haziranda ölen şair, 2 Haziran 1963'te bir kalp kriziyle yaşama veda eden Nâzım Hikmet'tir. Hasan Hüseyin Korkmazgil'in şiirindeki şu dizelerden de anlaşılacağı gibi: "uyarına gelirse/ tepemde bir de çınar/ demişti on yıl önce/ demek ki on yıl sonra/ demek ki sabah sabah/ demek ki 'manda gönü'/ demek ki 'şile bezi'/ demek ki 'yeşil biber'/ bir de memet'in yüzü/ bir de güzel İstanbul/ bir de 'saman sarısı'/ bir de özlüm kırmızısı/ demek ki göçtü usta/ kaldı yürek sızısı/ geride kalanlara"

Ne zaman Hasan Hüseyin'in, kısa bir bölümü bestelenen bu şiiri kulağıma çalınsa Nâzım Hikmet'in kendi ölümünü konu aldığı "Cenaze Merasimim" başlıklı şiirini anımsarım. Nâzım Hikmet, kendi cenaze törenini, bütün mevsimleri hesaba katarak kurgular: "Belki avluda diz boyu güneş ve güvercinler olacak,/ belki kar yağacak çocuk çığlıklarıyla dolu,/ belki ıslak asfaltıyla yağmur./ Ve avluda çöp bidonları duracak her zamanki gibi."

Nâzım Hikmet'in ölümünden iki ay önce, Nisan 1963'te yazdığı bu şiirdeki asıl hüznün, avludaki çöp bidonlarının biz göçtükten sonra da her zamanki gibi duracak olmasındadır-şiir de! Hasan Hüseyin'in cenaze törenine üniversite öğrencisi bir şair adayı olarak katıldım, biliyorum; bir şubat günü olağan bir şubat günü olarak hükümünü sürdürüyordu ve biz,

şairi uğurlayan kalabalık "umarsız" yürüyorduk. Öyle "umursamaz"dı eşyal! Ölüm hazirana olduğu kadar şubata da yakışmamıştı. Başka aylara

da yakışmaz bana kalırsa. Evlerden irak!

Nedir haziranda, doğa bin bir rengi ve kokusuyla şenlendirmişken yaşamı, ölmek hazindir. Ölüm hazan mevsiminin, yaprak dökümü günlerinin kardeşidir denemezse de böyle bir ilişkilendirmenin varlığı da yadsınamaz. Yaygındır da bu algı... Üstelik "Yaprak döker bir yanımız/ Bir yanımız bahar bahçe" dizelerinin şairinin, bu tür karşıtlıkları şiir dilinde kullanma eğilimi de bilinir.

Bu destan şiirin kısa bir bölümünün Grup Yorum tarafından bestelenerek 1987 tarihli "Haziranda Ölmek Zor-Berivan" adlı albümde yer almasından sonra ise "haziran/ ölüm" ilişkilendirmesi yeni bir boyuta taşınmış oldu. Şairin şiire eklediği notta, 1960'lı yılları anlattığını söylediği şiir, şarkı formuyla Nâzım Hikmet'e ağıta indirgenmiş olmasının yanı sıra haziranda ölen başka şair ve yazarların da zaman içinde bağlama eklenmesiyle "haziranda ölmek zor" edebiyatına evrildi kanımca...

Orhan Kemal (2 Haziran 1970), Ahmed Arif (2 Haziran 1991); Nâzım Hikmet (3 Haziran 1963); Ahmet Haşim (4 Haziran 1933); Cahit Zarfıoğlu (7 Haziran 1987); Peyami Safa (15 Haziran 1961); Hasan İzzettin Dinamo (20 Haziran 1989); Erdoğan Alkan (20 Haziran 2014); Ahmet Muhip Dıranas (27 Haziran 1980); Tahsin Saraç (29 Haziran 1989)... Haziranda ölenlerin bir tür toplu ağıtı üretildi, çoğaltıldı zaman içinde!

Hasan Hüseyin'in, 1963 Haziran'ında ölen Nâzım Hikmet'in kaybiyla kafasında taşımaya bağladığı "haziranda ölmek" imgesini, 2 Haziran 1970'te Orhan Kemal'in ölümüyle kâğıda döktüğü bilinir. Şiir de zaten "orhan kemal'in güzel anısına" ithafıyla başlar. Ama kuşkusuz bu

destan şiirin geniş tuvalinde birçok renk var. Ben bu yazıda, şiir ile şarkı arasında karşılaştırmalı bir okumayı deneyeceğim.

Şarkı leylak ve tomurcuk kokusuyla (gece leylâk/ ve tomurcuk kokuyor) başlar. Oysa şiir "ışten çıktım/ sokaktayım/ elim yüzüm üstüm başım gazete/ sokakta tank paleti/ sokakta düdüğü sesi/ sokakta tomson/ sokağa çıkmak yasak" diye başlar, "gece leylâk/ ve tomurcuk kokuyor/ yaralı bir şahin olmuş yüreğim/ uy anam anam/ haziranda ölmek zor!" dizeleriyle sürer. Ancak bu bölüm de "sokaktayım" dizesiyle başlar.

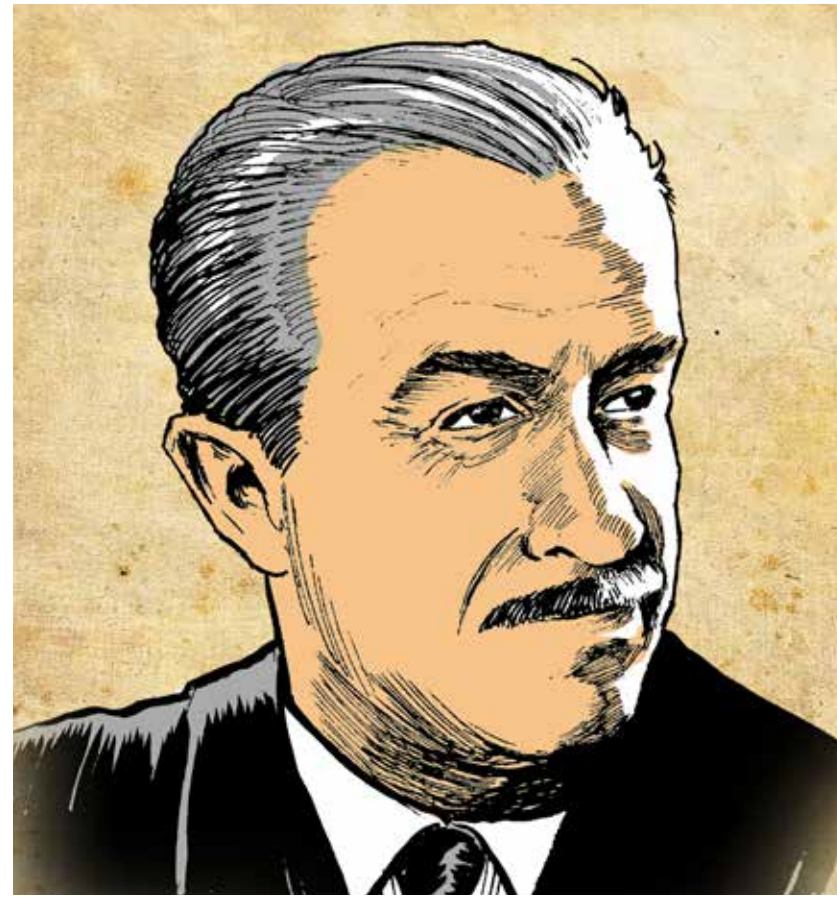
Şiirde, şarkıdaki genellemenin aksine sokakta, işyerinden yeni çıkmış, 15 saatlik mesainin yorgunluğuyla dolaşan bir basın emekçisidir söz konusu olan! Sokağa çıkma yasağı vardır ama bildiği gibi basın işçisi bu yasaktan muafır. Gecedir ve hava leylak, tomurcuk kokmadadır. Ancak mutluluğu "yasaklı" sokaklarda da bulmak olanaksızdır. Leylak kokulu "havada köryoluna/ havada suçsuz günahsız/ gitme korkusu" vardır! Bahar geçmemiştir henüz (leylak koktuğuna göre) ama ağaçlarda kuru dallar, kuru dallarda sarı sarı yapraklar vardır; "insan iskeletleri" gibi; (sarı sarı yapraklarla birlikte sanki/ dallarda insan iskeletleri)... İnsanlar korkudan evlerine kapanmıştır (neden böyle acılıym/ neden böyle ağırılı/ neden niçin bu sokaklar böyle boş/ niçin neden bu evler böyle dolu?/ sokaklarla solur evler/ sokaklarla atar nabız/ kentlerin/ sokaksız kent/ kentsiz ülke/ kahkahanın yanbaşı gözyaşı).

Haziranda ölmek biraz da budur! Haziranda ölen, insanlarıyla birlikte kent ve ülkedir!

Şarkı, işçi sınıfının sömürülmesi (çalışmışım on beş saat/ tükenmişim on beş saat/yorulmuşum açkımışım uykusamışım/ anama sövmüş patron/ sıkılmışım dışlerimi/ ıslıkla söylemişim umutlarımı) ve insanca yaşama özlemini vurgulayan (sıcak bir ev özlemişim/ sıcak bir yemek/ sıcak bir yatakta/ unutturun öpücükler/ çıkmışım bir dalgadan (şiirde "kavgadan" denmekte) vurmuşum sokaklara) sözlerinden sonra Nâzım Hikmet'in haziranda ölmesine bağlanır (yıllar var ki ter içinde/ taşıdım ben bu yükü/ bıraktım acının alkışlarına/ 3 haziran '63'ü)

Şiirde birkaç kez yinelenen, "ışten çıktım/ sokaktayım/ elim yüzüm üstüm başım gazete" ya da "anama sövmüş patron/ ter döktüğüm gazetede/ sıkılmışım dışlerimi" dizelerinden, şiirin bir basın emekçisinin ağzından yazıldığı, şarkıda dinleyiciye geçmez. Böylece şiirdeki birey özne, işçi sınıfının tüzel kimliğine bürünür/ aktarılır.

Kuşkusuz şarkıyı, şiirden bağımsız bir yeni üretim olarak değerlendirmek gerekir. Benim kaygım, bestelendikten sonra şiirin bütününe uğradığı "anlam erozyonu"na dikkat çekmek! Şarkıda geçen "sokakta tank paleti/ sokakta düdüğü sesi/ sarı sarı yapraklarla/ dallarda insan iskeletleri" sözlerinden sonra gelen, şiirin aslındaki birkaç dize, şarkının ürettiği "ideoloji" ile şiirin ürettiği ideoloji arasında kapatılması oldukça zor bir

uçurum yaratıyor! Şu da var; şarkı biterken birkaç kez yinelen "geçsem de gölgesinden tankların tomsonların/ şuramda bir kuş (şiirde 'çalıkuşu') ötüyor" nakaratı askıda kalıyor...

İhtilalci Haziran

Şiirin finalindeki "geçsem de gölgesinden tankların tomsonların/ şuramda bir çalıkuşu ötüyor" dizeleri, Grup Yorum'un bestesinde "direnişçi" bir okumayı imliyor kuşkusuz. Ancak bu uzun şiirin altıncı kıtasındaki şu dizelerle birlikte tanklar ve tomsonlar başka okumalara kapı aralıyor: "asacaklar aydemiri/ asacaklar gürcan'ı/ belki başkalarını/ pis bir ota değmiş gibi sızlıyor genzim/ dökülüyor etlerim/ sarı yapraklar gibi"

Talat Aydemir ile Fethi Gürcan'ın kast edildiği açık! Öyleyse "tankların tomsonların gölgesinden geçmek" ne anlama geliyor? Kast edilen 27 Mayıs 1960 günü sokağı teslim alan tanklar ve tomsonlar mı, yoksa 10 Mayıs 1962'de ve 20 Mayıs 1963'te başsansızlık sonuçlanan iki darbe girişimindekiler mi? Belki de bu başsansız girişimleri bastırılan... Şiirde herhangi bir ipucu yok.

Ama öte yandan Grup Yorum'un şarkısında devrimci direnişi bastıran "tanklar ve tomsonlar" anlamına ulaşmak çok kolay! Özellikle şarkı finalindeki koral düzenlemede erkek sesler "geçsem de gölgesinden tankların tomsonların/ şuramda bir kuş ötüyor" nakaratını yinelerken kadın sesler "haziranda ölmek zor" dizesini yineler.

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in, 1977'de yayımlanan kitabına ismini veren "Haziranda Ölmek Zor" adlı şiiri 1976'ya yazdığını, şiire eklediği nottan biliyoruz. Yine bu nottan şairin 1960'larda yaşananları anlatmayı

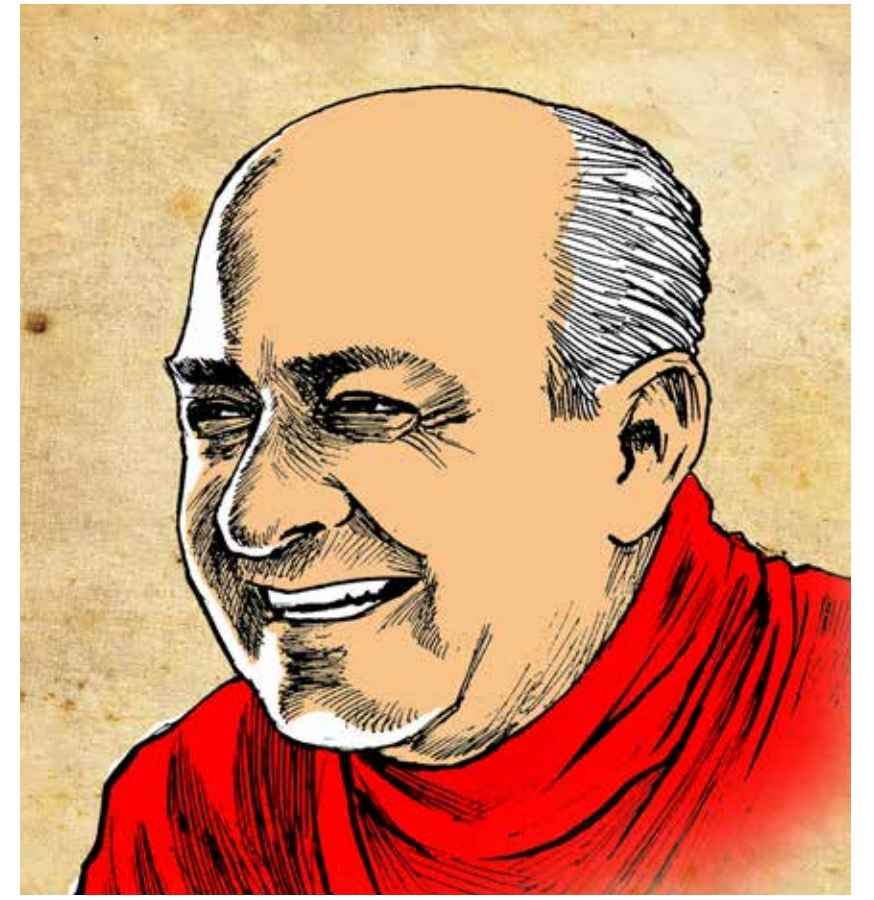
murat ettiğini yineleyeyim. Notun tamamı şöyle:

"1963'lerde yaşananları ben, ancak böyle döküldüm 1976'larda şiire. On üç yılda özümsemişim o olayları, on üç yıl sonra damıtabilmişim. O günleri yaşayıp da ozanlığa soyunanlar, elbette ki benden daha iyi yapabileceklerdir bu işi. 'El elden üstündür, taaa arşa kadar' demiş eskiler."

Peki neydi 1963'lerde yaşananlar? 27 Mayıs 1960'ta askeri darbeye ülke yönetimine el konduktan yaklaşık bir buçuk yıl sonra yapılan seçimlerde, Demokrat Parti'nin devamı sayılan Adalet Partisi iktidar oldu. Bu arada işçiye grev ve bağımsız sendika kurma hakkı gibi birçok özgürlük alanlarını garanti altına alan 1961 Anayasası yasalaştı. Aynı yıl Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu idam edildi.

Kore'de görevde olduğu için darbeye katılamayan, yurda döndüğünde, darbeyi yapan Milli Birlik Komitesi'nce, kurmay albay rütbesindeyken harp okulu komutanlığına atanan Talat Aydemir 22 Şubat 1962'de, hükümetin askerlere tutuklama başlatmasına karşı, askeri öğrencilerin de desteğini alarak direniş başlattı. Bu direniş hareketi, hükümetle uzlaşmayla sonuçlandı. Aydemir iki gün içinde emekli edilip tutuklandı. Özel af yasasıyla 10 Mayıs 1962'de serbest bırakılan Aydemir, 20 Mayıs 1963'te, "anayasada öngörülen reformların gerçekleştirilmediği" gerekçesiyle ikinci darbe girişiminde de başarılı olamayınca yargılandı. Süvari Binbaşı Fethi Gürcan ile birlikte idama mahkûm edildi. Talat Aydemir 5 Temmuz 1964'te infaz edildi.

Bir filme senaryo olurken

bambaşka bir kılığa bürünen çok roman örneği vardır. Bir şiirin, bir şarkıya güfte olurken anlamının bu denli uzağına düşen başka örnek var mı bilmiyorum.

Şiirle şarkının karşılaştırmalı okumasında dikkat çeken bir başka nokta da şiirdeki kronolojik gerçekliğin

şarkıda bir tür anakronizme (tarih yanlışlığı) dönüşmesidir. Hasan Hüseyin'in şiirin anlatıcı öznesi olarak gazete emekçisini seçmesi, onu sokaklarda gezdirerek 1960'ları anlatması boşuna değildir. Şairin "işçi sınıfı" yerine işçi bireyini seçmesi, tarihsel açıdan emekçiler arasında henüz bir sınıf bilincinin gelişmemiş olmasıyla ilgilidir bana kalırsa.

Ancak 1960 Anayasası ile örgütlenme özgürlüğüne kavuşan

işçilerin, örgütlü bir güç olarak 1980'lere doğru sokağa da yansıyan toplumsal hareketlerde varlık gösterdiği göz önünde tutulduğunda, şairin sömürüyü ve mutluluk özlemini neden sınıf değil de tek bir işçinin ağzından anlattığı daha anlaşılır olacaktır!

Oysa şarkıdaki kurgu, sanki o zamanlarda işçiler arasında sınıf bilinci ve örgütlü direniş varmış algısı yaratarak anakronizme düşüyor!

Şu da var: Fethi Gürcan 27 Haziran 1964'te idam edildi. Hasan Hüseyin'in "haziranda ölmek zor" derken kast ettiği ölümler arasında Fethi Gürcan da katılabilir mi? "27 Mayıs 1960" askeri darbe mi, yoksa devrim mi sorusuyla birlikte okunması / yanıtlanması gereken bir sorudur bu!

Haziranda Ölmek Zor

orhan kemal'in güzel anısına;

*işten çıktım
sokaktayım
elim yüzüm üstüm başım gazete*

*sokakta tank paleti
sokakta düdük sesi
sokakta tomson
sokağa çıkmak yasak*

*sokaktayım
gece leylâk
ve tomurcuk kokuyor
yaralı bir şahin olmuş yüreğim
uy anam anam haziranda ölmek zor!*

*havada tüy
havada kuş
havada kuş soluğu kokusu
hava leylâk
ve tomurcuk kokuyor
ne anlar acılardan/güzel haziran
ne anlar güzel bahar!
kopuk bir kol sokakta
çırpıp durur*

*çalışmışım onbeş saat
tükenmişim onbeş saat
acıkmışım yorulmuşum
uykusamışım
anama sövmüş patron
ter döktüğüm gazetede
sıkılmışım dişlerimi
ısıklı söylemişim umutlarımı
susarak söylemişim
sıcak bir ev özlemişim
sıcak bir yemek
ve sıcak bir yatakta
unutturan öpücükler
çıkılmış bir kavgadan
vurmuşum sokaklara*

*sokakta tank paleti
sokakta düdük sesi
sarı sarı yapraklarla birlikte sanki
dallarda insan iskeletleri*

*asacaklar aydemir'i
asacaklar gürcan'ı
belki başkalarını
pis bir ota değmiş gibi sızıyor genzim
dökülüyor eterim
sarı yapraklar gibi*

*asmak neyi kurtarır
sarı sarı yaprakları kuru dallara?
yolunmuş yaprakları
kınılmış dallarıyla
ne anlatır bir ağaç?
hani rüzgâr
hani kuş
hani nerde rüzgâr'lı kuş sesleri?
asılmak sorun değil
asılmamak da değil
kimin kimi astığı
kimin kimi neden niçin astığı
budur işte asil sorun!*

*sevdim gelin morunu
sevdim şiir morunu
moru sevdim tomurcukta
moru sevdim memede
ve öptüğüm dudakta
ama sevmedim, hayır
iğrendim insanoğlunun
yağlı ipte sallanan
morluğundan!*

*neden böyle acılıyım
neden böyle ağırlı
neden niçin bu sokaklar böyle boş
niçin neden bu evler böyle dolu?
sokaklarla solur evler
sokaklarla atar nabızı*

*kentlerin
sokaksız kent
kentsiz ülke
kahkahanın yanibaşı gözyaşı*

*işten çıktım
elim yüzüm üstüm başım gazete
karanlıkta akan bir su
gibi vurdum kendimi caddelere
hava leylâk
ve tomurcuk kokusu
havada köryoluna
havada suçsuz günahsız
gitme korkusu
ah desem
eriyecek demirleri bu korkuluğun
oh desem
tutuşacak soluğum*

*asmak neyi kurtarır
öldürmek neyi
yaşatmak olur önemli
güzel yaşatmak
abecededen geçirmek kıracın çekirgesini
ekmeksiz yuvasız hekimsiz
bırakmamak*

*ah yavrum
ah güzelim
canım benim/sevdiceğim
bitanem
kısa sürdü bu yolculuk
n'eylersin ki sonu yok!
gece leylâk
ve tomurcuk kokuyor
uy anam anam
haziranda ölmek zor!*

*nerdeyim ben
nerdeyim ben
nerdeyim?
kimsiniz siz
kimsiniz siz
kimsiniz?
ne söyler bu radyolar
gazeteler ne yazar
kim ölmüş uzaklarda
göçen kim dünyamızdan?*

*asmak neyi kurtarır
öldürmek neyi?
yolunmuş yaprakları
ve kırılmış dallarıyla bir ağaç
söyler hangi güzelliği?*

*kökü burda
yüreğimde
yaprakları uzaklarda bir çınar
ısıkl çala çala göçtü bir çınar
göçtü memet diye diye
şafak vakti bir çınar
silkeledi kuşlarını
güneşlerini:*

*"oğlum sana sesleniyorum işitiyor
musun, memet, memet!"*

*gece leylâk
ve tomurcuk kokuyor
üstüm başım elim yüzüm gazete
vurmuşum sokaklara
vurmuşum karanlığa
uy anam anam
haziranda ölmek zor!*

*bu acılar
bu ağırlar
bu yürek
neyi kimden esiriyor bu buz gibi
sokaklar
bu ağaçlar niçin böyle yapraksız
bu geceler niçin böyle insansız
bu insanlar niçin böyle yarısız
bu niçinler niçin böyle yanısız?*

*kim bu korku
kim bu umut
ne adına
kim için?*

*"uyarına gelirse
tepemde bir de çınar"*

*demmişti on yıl önce
demek ki on yıl sonra
demek ki sabah sabah
demek ki "manda gönü"
demek ki "şile bezi"
demek ki "yeşil biber"
bir de memet'in yüzü
bir de güzel istanbul
bir de "saman sarısı"
bir de özlem kırmızısı
demek ki göçtü usta
kaldı yürek sızısı
geride kalanlara*

*nerdeyim ben
nerdeyim?
kimsiniz siz
kimsiniz?*

*yıllar var ki ter içinde
taşımam ben bu yükü
bıraktım acının alkışlarına
haziran '63'ü*

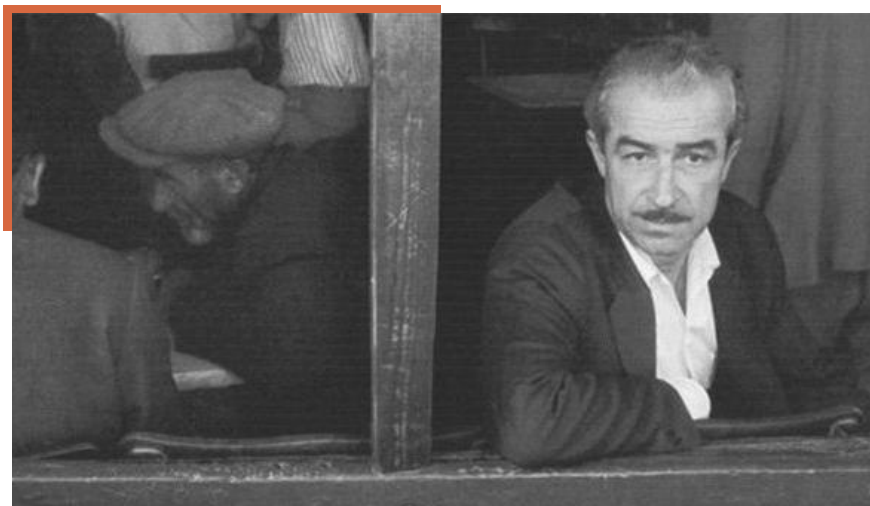
*bir kırmızı gül dalı
şimdi uzakta
bir kırmızı gül dalı
iğilmiş üzerine
yattıyor oralarda
bir eski gömütlükte
yattıyor usta
bir kırmızı gül dalı
iğilmiş üzerine
okşar yanan alnını
bir kırmızı gül dalı
nâzım ustanın*

*gece leylâk
ve tomurcuk kokuyor
bir basın işçisiyim
elim yüzüm üstüm başım gazete
geçsem de gölgesinden tankların
tomsonların
şuramda bir çalıkuşu ötüyor
uy anam anam
haziranda ölmek zor!*

HAZİRAN SICAĞINDA ORHAN KEMAL'İ ANARKEN

“BİZ İŞÇİLER HATIRAN ÖNÜNDE SAYGIYLA EĞİLİRİZ”

ZAFER DORUK

Orhan Kemal'in romanlarında anlatılan dönem, ülkenin kültürel ve ekonomik durumu hakkında bir tarihçinin söylediklerinden fazlasını söyler. Kültürel yapının, ekonomik koşulların insan davranışlarına ve ilişkilerine nasıl yansıdığını, gösterir. Bir diyalog cümlesi, kısa bir betimleme, dönemin karanlıkta kalmış bir yanına ışık tutabilir. Romanlarının ve öykülerinin ana kucağını oluşturan Adana, pamuğun "beyaz altın" olduğu, "hacığaların barlarda sazlarda karılarla para yedikleri", nam salmış kabadayılar, gurbetçileri, faytonları, at arabaları, yazık sinemaları, işçi mahalleleri olan bir Adana'dır. Şehrin bugün kuzeyine çekilen elit sınıf Adanalılık kültürünü giderek unuttuğu için yeni kuşaklar bu kültüre yabancı kalıyor.

Milli Mensucat Fabrikasının önu canlanır gözümüzde: Kamyonlara pamuk balyaları yüklenir, traktörler sıra bekler; hamallar, köylüler, ırgatlar, at arabaları; oldukça hareketli görüntülerdir. Orhan Kemal'in kendisi de bu fabrikada çalışmış, eşyle burada tanışmıştır. Evlendikten sonra da bir süre fabrikanın yanındaki işçi evlerinde kalmışlardır. "Cemile" ve "Dünya Evi" romanları bu tanışmayı ve evlilik günlerini anlatır. Bir mektubunda Nâzım'ı davet ettiği, bol bol söz ettiği mahalle, ev, iş ortamı bu fabrika ve çevresidir. Murtaza'yı, Cemile'yi buradaki hayatından kesitler katarak, tanıdığı kişilerden esinlenerek yazar...

Varlıklı bir aileden gelmesine karşın Orhan Kemal, seçimini ezilenden yana yapmıştır. Genç yaşında hapis yatmış, gurbet görmüş, bilinçlenmiştir. Babasıyla dünyaya farklı pencerelerden baktıkları

Kuruköprü Meydanı'nda çeşme yalağından su içen atlar canlanır gözümüzde. Faytoncular "Yüksek Kahve'de otururlar. İşçiler, çevre esnafı oradadır. Köylüler yüklerini denk etmiş, köy minibüsünü beklerler. Esnaf, Cumartesi akşamı oldu mu, Giritli'nin kebabçıda toplanıp kafa çeker. Orhan Kemal'in kahvehaneleri kadar meyhaneleri de renklidir: Atılır tutulur, mavra sıkılır, sunturlu küfürler savrulur.

Milli Mensucat Fabrikasının önu canlanır gözümüzde: Kamyonlara pamuk balyaları yüklenir, traktörler sıra bekler; hamallar, köylüler, ırgatlar, at arabaları; oldukça hareketli görüntülerdir. Orhan Kemal'in kendisi de bu fabrikada çalışmış, eşyle burada tanışmıştır. Evlendikten sonra da bir süre fabrikanın yanındaki işçi evlerinde kalmışlardır. "Cemile" ve "Dünya Evi" romanları bu tanışmayı ve evlilik günlerini anlatır. Bir mektubunda Nâzım'ı davet ettiği, bol bol söz ettiği mahalle, ev, iş ortamı bu fabrika ve çevresidir. Murtaza'yı, Cemile'yi buradaki hayatından kesitler katarak, tanıdığı kişilerden esinlenerek yazar...

Varlıklı bir aileden gelmesine karşın Orhan Kemal, seçimini ezilenden yana yapmıştır. Genç yaşında hapis yatmış, gurbet görmüş, bilinçlenmiştir. Babasıyla dünyaya farklı pencerelerden baktıkları

için araları hep soğuk kalmıştır. "Öyle bir babanın oğlu" böyle bir hayat biçimini seçtiği için yadırganmış, belki bu yüzden ömrü boyunca kendi ayakları üzerinde durmaya çalışmıştır. İstanbul'a gelince kalemiyle geçinmekte direnmiş, hangi koşulda olursa olsun canını dişine takıp yazmış, yazmıştır. Yazarlığını bu direnen yanı bilemiştir.

Hapishaneyi Orhan Kemal kadar ciğerlerine kadar sokularak anlatan başka bir yazar bilmiyorum. Canlandırma tekniği mükemmeldir. Hapishaneyi "72. Koğu" da ilklerimize kadar duyurur.

Orhan Kemal'in bir başka özgün yanı da, çocukları anlatırken o eşsiz doğallığı, içtenliği ve sahiciliğidir. Nerede etkili olacağını bilir, bunun gerektirdiği dili ve kurguyu titizlikle seçer, çocukları anlatırken diyalogun gücünden yararlanır.

Türk edebiyatında Orhan Kemal'den sonra işçiler roman ve öykülerin dışında kalmışlardır. Yoksulluk, uzun süredir tedavülde kalmış bir konu olarak görülmektedir. Oysa Orhan Kemal'den 70-80 yıl sonra bugün Büyüksaat'in dibinden kıvrılıp, Kazancılar'ın içinden Karasoku'ya, oradan daha güneye çıktığımızda, Teneke örneği birçok mahalleyle karşılaşır, Orhan Kemal'in büyüklüğünü bir kez daha anımsanız.

"Edebiyatın ve sinemanın canlı olduğu altmışlı yıllarda Orhan Kemal okunuyordu, bugün eserleri niçin hak ettiği ilgiyi görmüyor?" diye bir soru sorulabilir. Sanırım bunu 12 Eylül kalıtı kültüre ve doksanlı yıllardaki ekonomik ve toplumsal dönüşümlere bağlamak mümkün. Varsıl ve yoksul arasındaki uçurum genişledikçe sömürü kılık değiştiriyor; yoksulluk, emek, emekçi gibi kavramlar teknolojinin nimetleriyle, imajla, kaderle, tevekkülle kodlanıyor.

Orhan Kemal, yaşadığı ve bildiği gibi yazardı. Biçim üzerine fazla kafa yormamıştır ama öze biçimi ustalıkla birleştirerek Orhan Kemal dilini yaratmıştır. Bir tür röportajcı havasıyla, olaylara çok mihakale etmeden, sahneleme tekniğini ustaca kullanarak dışarıdan bakmayı

bilen çok ender yazarlardandır. 'Murtaza', 'Kudret Yanardağ' tipleri bugün onun romanlarından sonra toplum içinde ete kemiğe bürünmüşlerdir.

Orhan Kemal biçimi dert edinmemesine karşın estetiğe önem veren bir yazardır. İçimizi acıtan sert bir sahne onun süzölmüş dilinde şişrel, romantik bir havaya bürünür: "Çikolata" öyküsündeki çocukların bulunduğu sahne gibi. Bir olay öykücüsü olarak sınıflandırılrsa da öykülerinde çarpıcı durum saptamaları görülür. Diyalogları bunun en güzel örnekleridir: Düşüncenin röntgenini çeker, evrensel özellikler içerir...

Orhan Kemal aynı zamanda kendi roman kahramanlarından biriydi. Yazdıklarıyla yaşadıkları bu kadar örtüşen bir yazara az rastlanır. Bu yönüyle Türk edebiyatının önemli kilometre taşlarından biridir...

Acele yazdığının, dinlendirmeden yayımladığının farkındadır. Geçim sıkıntısını yenip rahata kavuştuğu zaman oturup eserlerini yeniden yazmayı düşünür ama buna zaman bulamaz. Bulgaristan Yazarlar Birliğinin çağrılısı olarak eşyle Bulgaristan'a gider. Orada rahatsızlanır, hastaneye yatırılır. Henüz elli altı yaşındadır. 4 Haziran 1970 tarihli Bulgar radyo ve televizyonu, "Büyük Türk yazarı Orhan Kemal'in öldüğünü dünyaya duyurur. 5 Haziran Cuma günü Bulgar Yazarlar Birliği'nde Orhan Kemal için bir tören düzenlenir. Ertesi gün saat beşte cenazesi özel araba ile yola çıkarılır. Kapıkule sınır kapısında arkadaşları, tanışları, okurları beklemekteyler. 6 Haziran saat 11.30'da cenaze arabası sınırdan içeri girer. Uzun bir araba konvoyu onu izlemektedir. Edirne'den Babaeski'ye gelindiğinde, asfaltın dönmecinde bir grup işçi arabaya yaklaşır. Ellerinde bir demet çiçek ve çatalara raptiyeyle tutturulmuş yazılı bir karton vardır. Cenaze konvoyu, yazıyı arabanın sileceğine takip yola devam eder. Kartonda şunlar yazılıdır:

"Biz işçiler, hatıran önünde saygıyla eğiliriz."

DOĞAN ERGÜL'E SON MEKTUP

VECDİ ÇIRACIOĞLU

Kars, Arpaçay 1968 doğumlu, Şehir ve Bölge Planlama Mühendisi şair Doğan Ergül kardeşimin ilk şiir kitabı Aşkın ve Suların Öğleni 2005 yılında yayımlandı. Doğan Ergül, 2 Haziran 2007 günü aramızdan ayrıldı. İkinci şiir kitabı Uykulu Yağmur, ölümünden iki gün sonra 4 Haziran'da yayımlandı. Şair Ali Asaf Halit Çelebi'ye geçsem de gölgesinden tankların tomsonların

... Asaf!
Ölüm hastalığına tutuldum. Böyle teşhis, masum çocuksudur, inil-tisi işitilmeyen çın çin çığlıktır hasta ben için ben-den içerli Çünkü Asaf, bu sert asfalt üzerinde gücüm olmadığ halde beynimden geçenlere cevap vermek zorundayım. Bütün bunları yaparken, beni buna prangalarla mahkûm eden anlayış gücümü kat be kat aşiyor...

Ben ve öteki Asaf... Sonlu benle veya ölümlü ya da ölüm için varlık olmanın bilincindeki benle ilişkim değil, ölecek uzaklaşan, içimden çıkan ötekiyle varlık olma sebebidir.

Biliyorsun Asaf, ölecek uzaklaşıyor öteki. Onun yanında meyv-cutlu olmam, ötekinin ölümünü beni ilgilendireni ölümümüş gibi üstlenmem, buna zorunlu vazifeli olarak kendimi vakfetmem beni kendi dışıma bırakır ki ondan sınırlımama neden olur, ruhi olarak bedenimden ayrılır ayrıkısı otlar misali. Onun öldü-günü görmemle varlığımı

sadece benle sınırlanılmaz. Öncelikle ve ivedilikle ötekini de içerir. Ve öteki veya ötekisi masum çocuksudur, inil-tisi işitilmeyen çın çin çığlıktır hasta ben için ben-den içerli Çünkü Asaf, bu sert asfalt üzerinde gücüm olmadığ halde beynimden geçenlere cevap vermek zorundayım. Bütün bunları yaparken, beni buna prangalarla mahkûm eden anlayış gücümü kat be kat aşiyor...

Ben ve öteki Asaf... Sonlu benle veya ölümlü ya da ölüm için varlık olmanın bilincindeki benle ilişkim değil, ölecek uzaklaşan, içimden çıkan ötekiyle varlık olma sebebidir.

Biliyorsun Asaf, ölecek uzaklaşıyor öteki. Onun yanında meyv-cutlu olmam, ötekinin ölümünü beni ilgilendireni ölümümüş gibi üstlenmem, buna zorunlu vazifeli olarak kendimi vakfetmem beni kendi dışıma bırakır ki ondan sınırlımama neden olur, ruhi olarak bedenimden ayrılır ayrıkısı otlar misali. Onun öldü-günü görmemle varlığımı

onun varlığının dışına vicdânen sürüklerim.

Olen ötekiye dost eli uzatmam, onunla ara sıra sürürdü-ğüm, kelimelerden yoksun sessiz muhabbeti sadece ve sadece ölme-sine yardım etmemden geçer Asaf... Bu, onunla yalnızlığını paylaşmam içindir. Evet Asaf, ölüm hakikatın doğrusudur, öteki-nin dışı çıkımı, dışı vurumudur. Ölüm; yalnızlıkları, paylaşıları paylaşılan, uzakta kalınmayan, mevcuttu, zahmetleri aşan kolay uzlaşmanın, titremenin titremleridir vesselâm.

Bana cevap ver Asaf: "Ben ölürken seni yanılsamada..."

Adım gibi biliyorum vereceğin cevabı, sen sus Asaf, ben ko-nuşayım: "Sen ölürken seni öldüren yanılsamada..."

Nasıl da derdin, "öteye adımın Frencçesi'ni: "Le pas au-delà. "

NÂZİM HİKMET ROMAN DA YAZMIŞTI

A. ÖMER TÜRKES

*Zor Ağabey!
Hasan Hüseyin'e saygı duruşu!*

3 Haziran 1963 yılında kaybetmiştik Nâzım Hikmet'i. Türk Edebiyatının "Mavi Gözlü Dev"i dünya şiirinin de en büyük isimlerinden birisiydi.

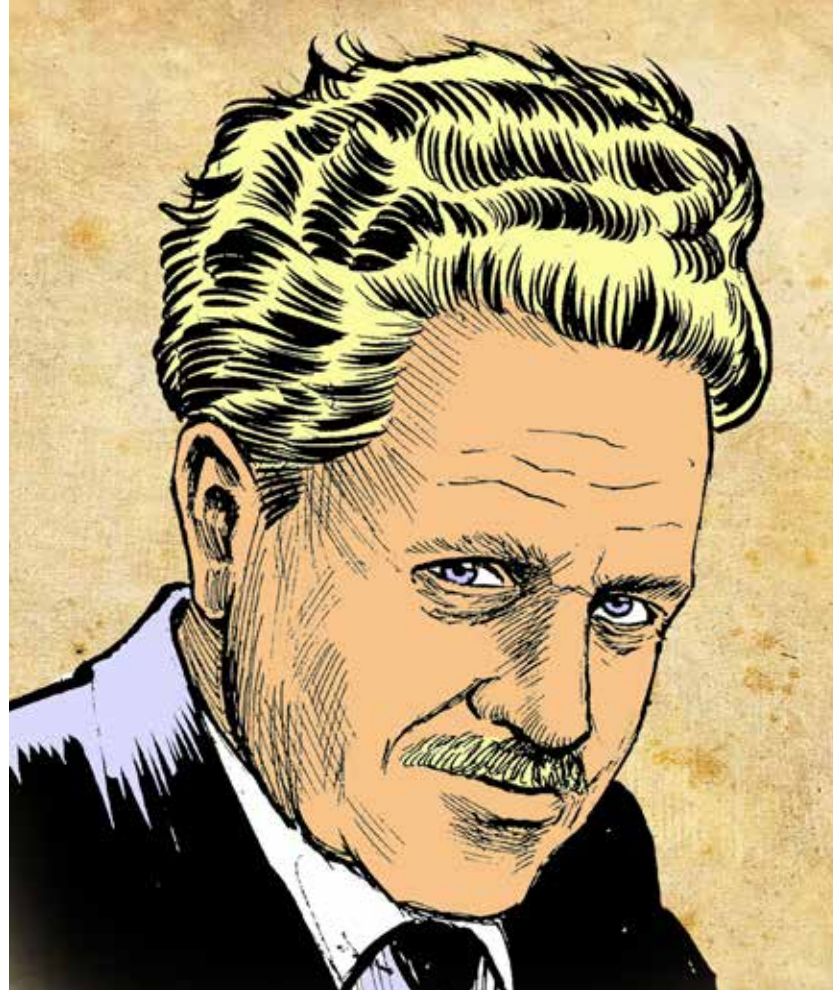
3 Haziran 1963 yılında kaybetmiştik Nâzım Hikmet'i. Türk Edebiyatının "Mavi Gözlü Dev"i dünya şiirinin de en büyük isimlerinden birisiydi. Öylesine güçlüydü ki şiirleri, diğer ürünlerini gölgede bıraktı. Özellikle de romanlarının. Bugün Nazım Hikmet'in üç buçuk romanını okumuş ya da ismini duymuş okuyucu sayısı çok azdır. Üç buçuk diyorum, çünkü Nazım Hikmet'in "Yaşamak Hakkı" romanı tefrika edilirken, yazarın hapse girmesi nedeniyle yarım kalmıştı.

Söze ilk romanıyla başlayalım: "Yeşil Elmalar" adı ilk kez, Akşam gazetesinde 4 Nisan 1936 tarihli ilanla duyuldu. Tam on dört gün sürmüştü Nazım Hikmet'in "pek yakında neşriyatına başlanacak ilk romanı"nın ilanı. Hatta, dönemin ünlü karikatür ustası Cemal Nadir'in 17 Nisan tarihli "Bay Amca" köşesindeki çizgiler de "Yeşil Elmalar"ı konu almıştı. Tefrika, 18 Nisan 1936 tarihinde görüldü Akşam'ın sayfalarında, 73 sayı sürdü ve 30 Haziran 1936'da sonlandı. Aynı yıl İnkılap Kitapevi'nin "Yerli Romanlar" serisinde kitaplaştırılan "Yeşil Elmalar", farklı yayınevleri tarafından birkaç kez yayınlandı, ama ilgi bulduğu söylenemez. Hatta yazarın böyle bir roman yazdığını bilenlerin sayısı bile pek azdır Türkiye'de. Oysa, çok eğlenceli bir hikayesi var "Yeşil Elmalar"ın.

Uzak Diyarlarda "Yeşil Elmalar", Pınar yayınevince yapılan 1965 tarihli baskısının Ş.H. imzalı

önsözünde şu cümlelerle tanıtılmıştı; "Olayları İstanbul'da ve Yeni Gine'de geçen bu cinayet ve macera romanının İstanbul'da geçen heyecanlı sahnelerinden sonra, romancı bizi sömürge memleketlerin egzotik hayatale yakından temasa getiriyor. Sonsuz bir servete kavuşmak hırsı içinde yanıp tutuşan altın arayıcılarının yerli sömürge halkına karşı giriştikleri ölüm kalım mücadelelerle, Göksel'in kişiliğinde canlandırılan o günün iş adamı, hiç bir ahlak kuralını tanımayan, daha doğrusu ahlak anlayışı menfaat münasebetlerinin dar çerçevesi içine sıkıştırılan iş adamı arasında içten ve gizli bir bağ vardır. Bu özellikleri anlatan sayfalar insana Rönesans devri Avrupasında altın aramak için memleket fethine çıkan maceracı ilk İspanyol "conquistador"larını hatırlatıyor. Türkiye'de -küçük çapta da olsa- kapitalizmin gelişmeğe başladığı yıllarda ortaya çıkan iş adamı tipinin ilk taslağını çizen bu roman çeşidi, ne yazık ki, Nazım Hikmet'ten sonra devam etmemiştir."

Romanın muhteşimiyatını kısaca özetleyen bu cümlelerde yanlış bir şey yok, ancak anlaşıldığı kadariyle, Nazım'ın kişiliği, şiirleri ve siyasi fikirleri, onun basit bir macera romanı yazdığını söylemeyi engelliyor ve romanın alt temalarından birine, ahlaksız iş adamı tipine dikkat çekiliyor. Elbette Nazım bir çok yerde ideolojisine uygun ifadeler kullanıyor, hikayenin mekanına uygun biçimde sömürü ve sömürülenler hakkında

cümleler sıkıştırıyor araya. Ancak yazarken kendisinin de çok eğlendiği hemen farkedilen "Yeşil Elmalar" a siyasi bir kılıf geçirmek zor doğrusu.

II.Meşrutiyet öncesinde başlıyor hikaye. Tesadüfler, talihsizlikler, insani zaafılar birbirini kovalıyor, Göksel, Hüseyin ve Muhtar Güyan'da kürek cezasına çarptırılmış buluyorlar kendilerini. Güyan cehennemini şöyle canlandırmış Nazım: "Güneşi göremezsiniz. Ağaçların tepesinden gök görünmez ki, güneş görünsün. Orman ebedi, korkunç bir alacakaranlık içindedir. Güyan ormanlarında çimen bitmez. İz yoktur".... Ve o cehennemde yaşayanlar, yani mahkumlar;

"her dokunuşlarında çıplak vücutlarını yakan ateş kamışlarına ve kırmızı karıncaların hücumlarına rağmen yaşıyorlardı hala. Elbiseleri parça parça oldu. Nihayet çıplak kaldılar. Barındıkları yere yakın iki

limon ağacı vardı. Fakat dallarda limonlar tükenince, bataklığın suyunu içer oldular. Artık sıtma girmişti kanlarına. Sıtma, o akrepten, yilandan, kırmızı karınca ve ateş kamışlarından daha korkunç düşman almıştı onları ellerine. Nöbetleri sıklaştı, sıklaştı ve bir sabah Messabro, küreğin en kuvvetli vücudu, dişlerini birbirine çarparak ve toprağın üstünde çırılçıplak debelenerek can verdi."

Hikayenin heyecan ve gerilimi, mahkumların Güyan'dan kaçıp altın aramak amacıyla Yeni Gine'ye yerleşmeleri ile tırmanıyor. Uç arkadaş zengin bir altın madenine rastlıyor, büyük bir servet yapıyor, ancak geriye dönerken Göksel ve Hüseyin hastalanan Muhtar'ı kaderine terk ediyorlar. Göksel, İstanbul'a dönünce Muhtar'ın -olup bitenlerden habersiz- kızı Ayşe ile evlenecek, ne var ki kısa sürede birbirinden öldüresiye nefret eder hale gelecekler,

Ayşe'yi Halit Cemil adlı dürüst bir genç kurtaracaktır Göksel'in işkencelerinden.

Romanın bundan sonraki bölümleri Ayşe ve Halit Cemil'in, Ayşe'nin babası Muhtar'ı bulmak için Yeni Gine'ye yaptıkları seyahate ve Gine'nin egzotik atmosferinde geçen macera dolu günlere ayrılmış. Büyüler, kabileler, kabile şefleri, yabani hayvanlar, balta girmemiş ormanlar, erkeklerin çok eşliliği, gizli cemiyetler, kısaca o dönem okuyucusunun bir macera romanında görmek istediği her şey var "Yeşil Elmalar"da. Özellikle oryantalizmin fethedilecek o uzak diyarlarda varlığını vaadettiği "huri"leri çok çarpıcı cümlelerle canlandırmış Nazım Hikmet. Hikayesine cahil, çocuksu, her an kandırılmaya hazır, birbirlerinin etini yemekten hoşlanan insanlar olarak kattığı yerli halkı sık sık da "vahşi" ya da "yamyam" sözcükleri ile niteleyerek bizi şaşırtan Nazım, tam bu emperyal söyleme kapılıp gittiğini sandığımız bir anda sözü "medeniyet" e getirip siyasi mesajlarını -dolaylı yoldan- yolluyor okucusuna; "insan eti yemenin kötülüğünü nasıl, hangi bakımdan anlatalım! İnsan eti yemenin kötü bir şey olduğunu anlatmadan önce, insan öldürmenin kötülüğünü söylemek lazım. Bunu hangi beyaz insan söyleyebilir! Biz beyazlar birbirimizi vahşilerden çok öldürmüyor muyuz?"

Aslında ilk yazılı metinlerden beri izini sürebileceğimiz -uzak diyarlara- yolculuk anlatıları arasında Homeros'un, Anabasis'in, Marko Polo'nun, bize geldiğimizde Evliya Çelebi'nin metinleri ilk aklıma gelenler. Ancak "bilinmeyen" yerler edebiyattaki asıl karşılığını 19.yüzyıl romanları ile bulmuş, Poe'nun, Melville'in, Jules Verne'nin fantastik dünyaları bu tarz maceralı seyahatleri bir "tür" e çevirmişti. Hugo, Scott, Byron, Flaubert gibi ondokuzuncu yüzyılın büyük yazarları da merak sarmışlardı Doğu'ya. Mesela Flaubert, Doğu izlenimlerini yansıttığı mektuplarında şöyle canlandırıyordu Mısırlı bir kadını; "Teni, özellikle de vücudunun teni kahverengiye kaçıyor. Eğildiği zaman teninde bronz dalgalanmalar oluşuyor. Gözleri büyük ve koyu. Simsiyah kirpikler, geniş ve açık burun delikleri, diri elma büyüklüğünde göğüsler"... Nazım'ın romanındaki büyücü kadın da hiç farklı değil Flaubert'in bir gecelik sevgilisinden; "İki siyah, iki büyük, iki ışıklı ve korkunç ve inanılmazacak kadar güzel göz bana bakıyor... Gözleri yukarı doğru çekik. Gözleri simsiyah. Saçları koyu kumral ve ince, şeytan kaşları gibi kaşları var. Kalın, çok kırmızı bir ağzı var. Dişleri bembeyaz. Teni esmer. Ama kızılıtlı bir esmerlik"... Nazım, hiç görmediği diyarları

Ayşe ve Halit Cemil, bu tarz anlatılardaki "ritüellerin" hemen hepsini eksiksiz yerine getirdikten sonra, bir kabilede büyüculük yapıp o kabilenin reisliğine kadar yükselen Muhtar'ı buluyorlar. Romanın sonunda sıkıldığı anlaşılan Nazım, bu karşılaşmanın akabinde olayları hızlı bir akış içerisinde özetliyor ve yaban ellerdeki uç Türk sağsalım İstanbul'a dönüyorlar...

"Yeşil elmaları", o dönemde yaygınlaşan seyahat kitapları ve bu kitaplara duyulan ilgiyle birlikte ele almak gerekir. Siyah beyaz Hollywood filmlerindeki egzotik doğu yolculuklarını ya da Tarzan filmlerinin yarattığı şaşkınlığın rolünü de azımsamıyorum elbette... Zaten Nazım da romanın bir yerinde

Hollywood'a bir gönderme yapıyor. Doğu'ya, Uzak Doğu'ya, Afrika'ya gitmenin çok zor olduğu bir devrin düşüncüne hitap ediyordu bu anlatılar. Gidilmesi imkansız topraklarda kendilerinin yaşamalarının mümkün olmayan maceraları kovalamak isteğiyle edebiyata başvurulduğu, uzak diyarların egzotik atmosferinin romanlar ve filmler aracılığıyla teneffüs edildiği, dünyanın keşfedilmemiş bir karışık yer kalmayacak kadar küçülmediği ve bu nedenle insanların hala hayal kurabildiği belki çocuksu ama bugüne göre kuşkusuz çok daha heyecan ve umut dolu günlerde yazılmıştı Yeşil Elmalar. "Aslında bazı edebiyat kuramlarına göre bu, Bangkokta başıboş dolaşmaktan daha da gerçekçiydi" diyor Terry Eagleton.

Aslında ilk yazılı metinlerden beri izini sürebileceğimiz -uzak diyarlara- yolculuk anlatıları arasında Homeros'un, Anabasis'in, Marko Polo'nun, bize geldiğimizde Evliya Çelebi'nin metinleri ilk aklıma gelenler. Ancak "bilinmeyen" yerler edebiyattaki asıl karşılığını 19.yüzyıl romanları ile bulmuş, Poe'nun, Melville'in, Jules Verne'nin fantastik dünyaları bu tarz maceralı seyahatleri bir "tür" e çevirmişti. Hugo, Scott, Byron, Flaubert gibi ondokuzuncu yüzyılın büyük yazarları da merak sarmışlardı Doğu'ya. Mesela Flaubert, Doğu izlenimlerini yansıttığı mektuplarında şöyle canlandırıyordu Mısırlı bir kadını; "Teni, özellikle de vücudunun teni kahverengiye kaçıyor. Eğildiği zaman teninde bronz dalgalanmalar oluşuyor. Gözleri büyük ve koyu. Simsiyah kirpikler, geniş ve açık burun delikleri, diri elma büyüklüğünde göğüsler"... Nazım'ın romanındaki büyücü kadın da hiç farklı değil Flaubert'in bir gecelik sevgilisinden; "İki siyah, iki büyük, iki ışıklı ve korkunç ve inanılmazacak kadar güzel göz bana bakıyor... Gözleri yukarı doğru çekik. Gözleri simsiyah. Saçları koyu kumral ve ince, şeytan kaşları gibi kaşları var. Kalın, çok kırmızı bir ağzı var. Dişleri bembeyaz. Teni esmer. Ama kızılıtlı bir esmerlik"... Nazım, hiç görmediği diyarları

ve insanları, oraları ve onları gidip görenlerin metinlerine dayanarak anlatmış, üstelik çoğu zaman birinci el kaynaklardan daha renkli ve sevimli bir dille...

Çekici hikayesine dalıp gidince biçimsel arayışları farkedemeyebilirsiniz. İlk romanını -hem de tefrika formatında- yazıyor olmasına rağmen, Nazım romanın geleneksel anlatı kalıplarını kırmaya çalışıyor. Şimdi şaşırtıcı gelmeyebilir belki. Ancak Sosyalist Gerçekçilik'in -biçimsel anlamda- 19.yüzyıl romanını fetişleştirdiği bir dönemde, sosyalizme sıkı sıkıya bağlı bir yazar için bu türden arayışlar küçümsenemez. Nazım Hikmet, "bakış açısı" ve "zaman" dan kaynaklanan anlatım sorunlarıyla boğuştuğunu görüyoruz. Halit Cemil'in hatıra defterinden okuduğumuz sayfa larla -birinci tekil şahıs ağzından- başlıyor roman. İkinci kısımda anlatıcı giriyor devreye ve anlatı zamanı di'li geçmişe dönüyor. Ancak bu zamana takılıp kalmamış Nazım ve kimi zaman gelişen olayları bir tiyatro oyunu gibi sergilemeye çalışmış. Mesela Ayşe'nin intihar sahnesine; "Kendine Geldi. Akıntıburnu'nun demir parmaklıklı rıhtımından denize baktığını farketti" cümleleri ile başlıyor, sahneyi daha canlı ve etkileyici bir biçimde tasvir etmek için bir anda değiştiriyor zaman kipini ve "Boğaz'ın suları kıvrılarak, büyük bir balığın sırtı gibi pul pul, rengarenk akıyor. Ayşe'nin önu denizdir. Bir akşam denizi. Üstünden otomobiller geçiyor. Daha uzaklarda bir gazino. Üstünden otomobiller geçiyor. Gazinoda bir ince saz: 'İndim yarin bahçesine, gülden geçilmez' türküsünü bayıltıcı bir gül kokusu gibi havalara dağıtıyor" cümleleriyle tamamılıyor sahneyi. Hatıra defterleri, doğrusal zaman akışını kırmak ve geçmiş şimdiki zamanda anlatabilmek için de yardımcı olmuş Nazım'a.

"Yeşil Elmalar"ın bir başka dikkat çekici özelliği, mekan ve eşya tasvirlerine verdiği önem. Ayşe ile Halit Cemil'in ilk karşılaşma anında Ayşe Halit Cemil'in merceğinde şöyle yansımış; "Karşımda, Avrupa'dan gelen moda mecmualarının resimlerinden biri gibi hareketsiz duruyordu.

Elleri, koyu kahverengi meşin spor ceketinin ceplerinde. Koyu kahverengi ceket fenerin altında ısıldıyor. Yakası açık, daha doğrusu ceketin düğmeleri iliklenmemiş, altından koyu renkli ipek bir elbisenin parçası görünüyor. Elbise spor elbisesi değil. Göğsüne yakın bir yerde küçük, minimini, kırmızı bir fil var. Evet, neden yapıldığını kestiremediğim, fil biçiminde bir iğne..."

"Feryatları kanlar değil, şuur lar koparır..." İkinci romanı "Kan Konuşmaz" da 1936 yılında yazılmış; bu kez ne klasik anlatıyı, ne içeriği kurcalamış Nazım. Osmanlı'nın son döneminde başlayıp Cumhuriyet'in 1930'larına uzanan hikayesinden, üçüncü tekil kişinin bakış açısıyla yoksullarla zenginler arasındaki sınıfsal çatışmayı ahlaki bir düzlemde sergiliyor. Kısaca özetlersem; Paşa konağında hizmetçilik yaparken evin oğlu Seyfi tarafından hamile bırakılıp konaktan kovulan Gülizar'ı kötü yola düşmekten kurtarıp evlenen Nuri Usta, doğan çocuğu da kendi evladı gibi sahiplenmiştir. Roman Ömer'in çocukluktan delikanlılığa geçişinin, okuyup adam olmasının hikayesiymiş izlenimi verse de, aslında Nuri Usta'ya ve Gülizar'a, onların zihinsel gelişimine odaklanır yazar. Dükkanını kapatmak zorunda kalan ve bir yerde amelelik etmekten önceleri utanan usta, zaman geçtikçe bilinçlenmeye, sınıfsal kimliğe sahip çıkmaya başlayacaktır. Alt sınıflar arasındaki dayanışmayı biraz yüceltmekle birlikte, aralarındaki çekişmeleri, hoşgörüsüzlüğü ve sınıf atlama özlemlerini anlatmayı da ihmal etmeyen Nazım, o yılların siyasi çekişmelerini, İttihatçıların iktidarını, adalet yoksunluğunu, Mütareke günlerindeki gelişmeleri de romanın arka planına yerleştirmiş. Nuri Usta ve Gülizar'ın bilinçlenme sürecini-muhtemelen sansüre takılmak istemediğinden- çok açık ifadelerle anlatmamakla birlikte, evde okunan Maksim Gorki'nin "Ana" romanının yarattığı heyecan, ailenin siyasi tercihlerinin rengini belli ediyor.

Romanın en parlak bölümlerinde o yıllarda Osmanlı toplumunu derinden

etkileyen meseleleri; savaşlar, hastalıklar, açlık ve ölümler var. Bugünkü yazılan romanlarda unutulmuş “yoksulluk”u şu sözlerle dile getirmiş Nazım; “Nuri Usta ailesi harp senelerinde açtılar. Daha doğrusu aç olduklarını sanıyorlardı. Nuri usta zaman zaman kafasında açlığın tarifini yapıyor ve Gülizar’a, üzüntülü bir sesle açlıktan bahsediyordu. Nuri usta ailesi, Mütarekenin ilk üç ayında sahiden aç kaldılar. Ve evde hiç kimse açlıktan söz açmadı”. İşte bu açlıkla başetmek için sabah akşam iş arayan Nuri Usta’nın ruh hali de eksiksiz yansıyor metine; “İşsiz yirmi dört saati, sabah, öğle, ikindi, akşam, gece, geceyarısı diye birbirinden ötekine hissedilmeden geçen altı parçaya bölünmez. İşsiz yirmi dört saati birbirinden bıçakla ayrılmış üç ayrı dünyadır. Sabah: Evden çıkarken, hava yağmurlu, kapalı, karlı da olsa işsiz için aydınlık bir dünya vardır... Akşam: Evin kapısından girerken dışarıda güneş, renkler, ışıklar, şarkılar içinde rahat ve bahtiyar batsa da, işsiz bu ikinci dünyası karanlıktır, rüzgarlıdır, yağmurludur. Ve gece: İşsiz bu üçüncü dünyası, içinde tek söz konuşulmayan bir dilsizler memleketidir”...

Zaman zaman yakaladığı etkili anlatımına ve hiç aksamayan diline rağmen yazarın kişiler ve olaylar üzerindeki mutlak egemenliği romanı zedelemiş. Hikayeyi baştan beri sonda anlatacağı sahne için kurgulamış sanki Nazım Hikmet. Bu sahnede biyolojik babası –Seyfi Bey- ile karşılaşır Ömer, Seyfi Bey hapise girmemek için şefaath dilemekte, insanın kendi kanından birinin kötülüğünü istemeyeceğini dile getirmektedir. Roman, Ömer’in haykırışı ile noktalanır; “Beşeri alçaklıklar karşısında feryatları kanlar değil, suurlar koparır... Siz artık lütfen burayı terk ediniz. Ve ömrünüzün ötesinde mümkün ise şu gerçeği öğreniniz: Kan Konuşmaz”.

“Romantikler”

1938 yılında tefrika edilip Nazım’ın hapse düşmesiyle yarım kalan “Yaşamak Hakkı”, yazarın siyasi tavrını en açık sergilediği romanı... İspanya iç

Savaşını konu alan “Yaşamak Hakkı”nda “yaşasın ölüm” çığlıklarının yükseldiği İspanya özelinden faşizme sert bir dille saldırıyor Nazım Hikmet; “Ben hayatı, rengi, eşyanın şekillerini ve manasını, güzel kadın etini ve koyu şarabı severim. Sonra, iyiye, daha iyiye, güzele, daha güzele karşı dehşetli bir hasretim vardır. Bana öyle geliyor ki bu hasret mükemmel bir şeydir, sinyorita... İşte faşizm bu hasreti öldürüyor. Faşizm ölümün methiyesini yapıyor, hayatın en inanılmaz kıvılcımını, zekayı, aklı sevmiyor. Faşizm ümidi mahvediyor.” Ne yazık ki hapiste ya da Moskova’da da tamamlamış bu hikayeyi Nazım ve İspanya’nın trajik tarihini şiirlerine taşımış.

Nazım Hikmet’in son romanı “Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim”, Fransa ve SSCB’de, belki içeriği ile daha uyumlu olduğundan, “Romantikler” adıyla yayınlanmıştı. Anlatılan, 1920’lerden 1950’lere dek geçen sürede, bir dolu baskıya, acıya, sefalete rağmen inandıkları düşünceler adına boyun eğmeden savaşan genç insanların öyküsüdür. Öyle bir öykü ki, Kurtuluş savaşı yılları Anadolu’sundan, Ekim devrimi sonrası Moskova’sına, oradan II.Paylaşım savaşı günlerindeki Cumhuriyet Türkiye’sine gidip geliyor, yansıttığı atmosfer ve toplumsal ilişkilerle edebiyatın ötesine geçiyor, tarihin canlı bir tanığına dönüşüyor.

Romanın otobiyografik niteliği çok açık. Ana karakter Ahmet, Nazım’ın kendisidir. Kerim, İsmail, Neriman, Siya-u, Anuşka gibi diğer önemli karakterler de, yine yaşadığını bildiğimiz insanlar... Yazar, yaşamışlıkları edebi bir dille aktarıncan, bir anlamda, kendi yaşamının muhasebesini çıkarmış; TKP’nin inşasını, başlangıçtaki hedeflerini, parti üyelerinin gördükleri baskıları, dönemin hakim düşünce tarzını, Moskova’da değişik ülkelerden, ırklardan oluşan üniversiteli gençleri, -didaktik bir tarzda değil- insani ilişkiler çevresinde ele almış Nazım. Neler yok ki; şiirlerinden tanıdığımız Çin’li komünist Si-Ya-U ile Ahmet’in, aynı kadına, Anuşka’ya olan tutkuları çevresinde kurdukları dostluk, İsmail ve karısı

Neriman’ın zor koşullar altında yaşadıkları aşk, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının katliedişinin yarattığı duygular, Sansar Han’daki çıldırtıcı işkenceler, bir köpek tarafından ısırılan Ahmet’in -kudurmayı korkuları ile sarsılmış- bilincinden kopuk kopuk dökülüyorlar.

Romanın asıl önemi de bu zaman algısında yatıyor. Ahmet’in düşünce akışının başladığı yıl 1924. Oradan 1940’lara sığıyor öykü, sonra daha gerilere dönüyor. Bu atlamalar arasındaki bağlantıyı, İzmir’deki evde, hapishanede, Rusya’daki Daça’da, yani farklı zaman ve mekanlarda farklı amaçlarla atılan çentikler sağlıyor. Klasik romanın doğrusal zaman algısını –ilk zamanındaki gibi- yine kırıyor Nazım Hikmet; insan bilincinde dün, bugün ve yarının eş zamanlı yaşadığını ortaya çıkarıyor. Son bölümde, farklı tarihlerde karşılaştığı, ona “yaşamak güzel şey be kardeşim” dedirten bütün sevdikleri, aynı anda aynı mekanda toplanıyorlar; “konuklarım kocamamış. Onları son görüşümde kaç yaşıdaysalar o yaşta, ama ben altmışın içindeyim. Beş yıl daha yaşayabilsem” diyerek bitiriyor romanını

Nazım Hikmet, ne yazık ki, aynı yıl yaşama ve sevdiklerine veda edeceğini bilmeyerek....

Bugün geriye dönüp baktığımızda Nazım’ın romanlarını şiirlerinin yanında sönük bulabiliriz. Tefrika formatının sınırlarına takılıp kalan, muhtemelen telif ücreti düşünülerek yazılmış, belki bu nedenle gereksiz bölümler eklenmiş, bölümler arasında kopuklar giderilmemiş –birisi yarım- ilk üç romanı gibi -belli ki hayat hikayesini kendi kaleminden aktarmak amacı taşıyan- son romanı da “baş yapıt” sayılamaz. Ancak hepsinde de usta bir yazarın cümlelerini bulabiliyoruz. Hepsinde de an an parıltılar gösteriyor Nazım’ın anlatısı, insan, eşya ve mekan tasvirleri şiirlerindeki kadar güçlü imgelerle yüklü. Daha önemlisi, bütün romanlarından fıskıran yaşama sevinci, okuyucuyu da sarıp sarmalayacak kadar yoğun. Bir kez daha anlıyoruz ki, “hayatı, rengi, eşyanın şekillerini, güzel kadın etini ve koyu şarabı sevmiş” Nazım Hikmet, çok şükür bize de sevdirmeyi başarmış...

AHMET HAŞİM’İN sanrıları

SABAHATTİN ÇIRACIOĞLU

Gecenin karanlığına gizlenmiş ve oradan hayatın sonunu şiirleriyle bekleyen, hayatı boyunca şiirleriyle ölüme bakan Ahmet Haşım, yaşamla ölümü bir araya getiren, onları iç içe yaşayan ve kabul eden bir şairdir.

Hayattayken ölüme ne kadar yakın olduğunu sanrıların şiirlerinde kullanarak dile getirmiştir. Haşım, bizim gördüklerimizden çok özge renkler ve şekiller görmüş, onları kendi merceğinden geçirdikten sonra bizlere sunmuştur. O, bir ressam gibidir. Ruhuna akseden gurubun kan renginde tutuşan alevlerine, fırcasını bana bana evrenini çizmiştir.

Akşamın kızıl havalıyla bezenmiş bir sihirbazın şaşırtıcı ustalığıyla bizi çeker ve hayran bırakır. Onun gülleri, havuzları, gölleri, akşamları gurup ertem güneşleri, yaşadığımız zaman ve yerden ötedir. Bunlar, soyut bir özellikte, algımızın dışındadır. Şiir, gerçeğin habercisi değildir. Şiirin dili anlaşılmaktan çok, duyulmak üzere vücut bulmuştur... Bu dil, algı sınırları dışında, gizem ve bilinmeyenin geceleri içine gömülmüştür.

“Dönsek mi bu aşkın şafağından, gitsek mi ekalımı leyale,” derken, o, sanrı görmektedir. Böylece gerçek olmayan bir evrenden bize sanrıların anlatmıştır. Bu sanrılar evreni, onun görüğü ve olaylarıdır. Bu bakımdan Haşım, simgelerin gibi romantizmle realizmi niteleyen lirizme karşıdır. Onun imgelemi, klasiklerin açık, romantiklerin yapmacık evrenine kapalı kalmış, inanılmayacak kadar düşsel evrenin çeşitli işinlarıyla kaynaşan ikilemelerinde yüzüp durmuştur. Metafizikte dış evrenin varlığını açıklamaya çalışan idealizmden özünü alan simgeciği Haşım neden benimsemiştir? Haşım, yaşadığı hayattan hoşnut kalmamıştır. Gerçeklikten ve varoluşundan şikâyetçiydi. Kendi varlığından bile çok çirkin olduğunu hissederek içgirdi.

“Bihaber gövdeme gelmiş, konmuş, / Muteheyyci, mütekallıs bir baş.”

Haşım, “Yalan büyük bir kıymettir,” der. Onun sanata yakıştırdığı yalan sözünde gerçekli payı vardır. Diyor ki Haşım: “Estetikle az çok ilgilenenler bilirler ki olmuş olayların doğru anlatılışı oldukça kötü yapıtlar ortaya çıkarır. Yalanın tanrısal nefesi üzerinden geçmedikçe, ne ses, ne renk, ne taş ve ne de tunç sanat yapıtında biçim değiştiremez. Güzel, yalanın çocuğudur”...

Haşım’ın yalanın güzel çiçekleriyle süslediği her şey gerçeğin çirkin taraflarıdır. Yakup Kadriye bir gün şöyle der: “Dün gece suratımın bu hali uykumu kaçırdı. Onu şöyle düşümde bir düzeltiyim, dedim. Misal, alnımı daha düzgün bir şekle soktum. Kafamı lepiska saçlarla örttüm. Yanağımdaki Halep çibaniyi yok ettim. Ağzımı ufaltıp çenemi incelttim, gene de bir şeye benzemedi.”

Haşım, yüzüne güzel bir şekil veremedi ama bizim göremediğimiz görüğü evreninden çok güzel yanlar bulup, önümüze sermesini bilmiştir. Çoğu kez eşyadaki âni yakaladığı için bir simgeciğin çok izlenimcidir. Şiirlerinde yoğun bir karanlık da yoktur ama H. Regnier’in yanı karanlık etkileri de sezilmektedir. Yaşamın şekillerini, yaşadığı evrenden değil, ruhindaki düş havuzunun sularına şekilde seyrederek.

“Seyreyledim eşkâl-i hayatı / Ben havz-ı hayalın sularında / Bir aksı mülevvendir onunçün / Arzın bana ahcar-ı nebati.”

Görüğü evreni algı sınırları dışında duyularının aracılığıyla gözlerinin önünde canlanır:

“Yorgun gözümün halkalarında / Güller gibi fecr oldu nümayan, / Güller gibi... sonsuz, ırı güller / Güller ki kamıştan daha nâân; / Gün doğdu yazık arklarında!”

Sanrılar evreni, yaşadığımız evrenden daha güzeldir. Bakır dorukların ardından kan renginde bir süvari gelir akşamları. O zaman, bu akşamlarda son ışıklarla bulutların savaşı başlar. Bazı akşamlarda ölmekte olan bir hastanın halini andırır:

“Ne kadar gamlı bir akşam vakti / Bakışın benzemiyor mu’tade

... Bize bir zevk-i tahattur kaldı / Bu sönen gölgelenen dünyada.”

Baudelaire’in içe kapanışında herkesin göremediğini gören Visionnaire gibidir Haşım. Sönen, gölgelenen dünyada hatırlama zevkine dalan Haşım’la hazzın sefil cümbüste kamçısını yiyen ve pişmanlığın acı meyvesini toplayan, şehrin iğrenç kalabalığından kaçan Boudelarie’in ruh kardeşliği birbirine ne kadar yakındır:

“Bak göğün balkanlarından, geçmiş seneler / Eski Zaman esvaplarıyla eğilmişler; / Hüzün yükseliyor, güler yüzle, sularadan. / Seyret bir kederde yoğun ölen güneşi / Ve uzun bir kefen gibi doğuyu saran / Geceyi dinle, yürüyen tatlı geceyi.”

Çeviri: Sabahattin Eyüpoğlu. Haşım’ın dünyasında öyle güller vardır ki saatten saate değişir. Göl Saatler’inde yeşil sularla ögle vakti incident büyük çiçekler açar, gümüş böcekler suya bir uyku şiiri okurlar. Güneş ışıklarını içmiş uyku ve serap kızları, kıyılarının üzerinde hevesiz ve yorgun dururlar. Geceleyin gökyüzünün ay ve yıldızları, ağaçlara dökülmüş mahzun görüntüler içinde bir gümüşü bulut, derin sulardaki gök cisimlerini aplayan kuşlar, ayın ışıklı ülkelerine koşarlar. Sonra aniden uzaktaki ay suya girince, gölün yüzü şairin ruhunu andırır.

Gün batışında göl kuşları kapkaradır. Ruhı kanla besli kuşlar, kızıl kamışlar yakut sular üzerine tünemişlerdir. Ufukta kesik başı andıran güneşi gamlı suskunlukla yedikleri için doymuşlardır.

Kuşlarsa gece içinde göğüsleri açık, sarhoş gözlerle gelirler. Onlar, sanki yıldızlardan yapılmış gülümseyen gemilerdir.

Haşım’ın Canan’ı gündüzleri gelmeyip, akşam havuz üzerinde görüldüğüne göre aydır. “Akşam yine toplandı derinde... / Cânân ki gündüzleri gelemez / Akşam görünür havz üzerinde, / Meh-tâp kemer, tâze belinde / Üstünde semâ gızlı bir örtü / Yıldızlar onu güldürür elinde...”

Şiirin masalını, yalanın güzellik süzgecinden geçiren Haşım’ın dizeleri ateşle doludur. Piyale’sinin önsözü, bizim konumuzun son sözüdür: Şiirin anlattığı duruma, Mecnun bu iksirle düşmüş, Fuzulî de bu alevden içmişti.

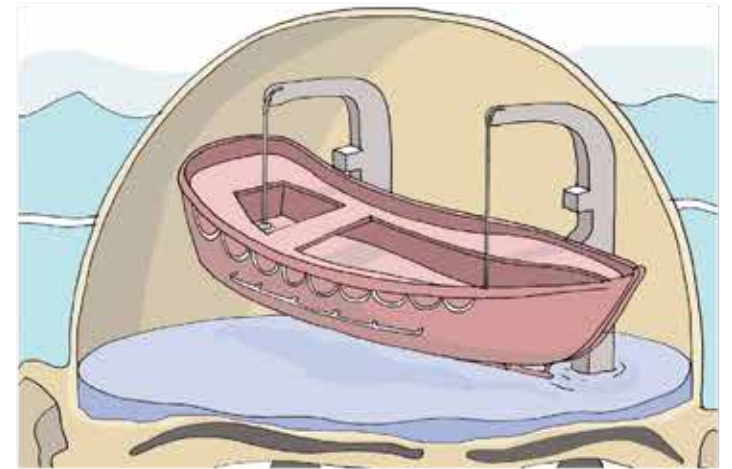
Eski Kelimelerin anlamları: Ekalımı leyale: Gece iklimleri. Muteheyyci: Heyecanlamış, çöşmüş; heyecanlı, çöşkun. Mütekallıs: Kasılmış, gerilmiş. Mülevven: Renkli. Fecr: Şafak. Nümayan: Görünmek, belirmek. Mu’tade: Alışılmış. Zevk-i tahattur: Hatırlama zevki.

MERDİVEN / Ahmet HAŞİM

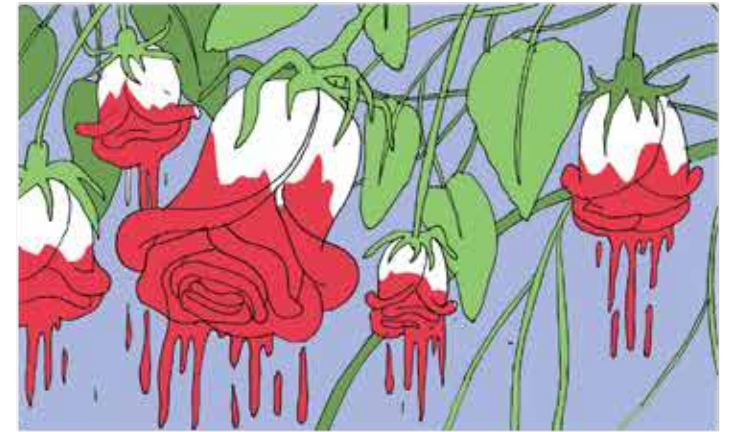
İllüstrasyon: Cemil Cahit Yavuz

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden, Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak, Ve bir zaman bakacaksın semâyâ ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta, Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller; Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller, Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafidir ki ruha dolmakta, Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

AHMET ARİF'LI HAZİRAN YADA 'FİLİNTA' GİBİ AŞK

BETÜL DÜNDER

“eski hazırandı.
neyi arıyordum ben
ben neyi arıyordum
daha demin az evvel
şimdi
hepimiz aynı
yok çiçeği aramanın
küşkünü
hepimiz yuvası
bozulmuş kumru kuşu”

Geçmiş zaman. Şiirleri yuva tutalı çok olmuş. Yine de hepsine varamıyoruz. Genç insan ne ister ise, neyi bekler ise önündeki kağıttan o kadarının talepçisiyiz. İstiyoruz ki havalansın ferahlasın yürek; bir yandan da olacak iş değil yürek yüreğe gelmek, ortalık karışık, bir çeşme başında eğilip de su içilecek vakit değil. Doksanlarda üniversite okuyanlar bilir haritayı ortadan bölüp atmıştı kaybettiklerimiz. Biri gelir bir giderdi. Bir pena kalırdı, gitarın kopuk teli kiminin ardında, kimi zaman “daha demin az evvel şimdi” nefesinde bir şiir kitabı, ellerindeydi, çeviriydi hep aynı sayfaları. Çok sayfa kaldı öyle adsız toprakta. İşte o zamanlar.

Cem Yayınevi'nin şiir kitapları. İncecik yatay çizginin böldüğü bir beyazlıkta yazardı kitabın adı. “Hasretinden Prangalar Eskittim”. Çok, çok eskittiğimiz zamanlardı kitapları. O günlerde kaçınıcı baskısı vardı elimizde ilkin, Eskişehir'de kaç tane baskı geçtik birlikte anımsamıyorum bugün. Ama emin olduğum bir şey var ki; bizim edebiyatımızda çok ender görülen bir vakadır Ahmet Arif. Vak'a sözcüğünü özellikle seçtim, kullandım. Zira tek bir şiir kitabının bunca baskı yapması, şiir yazarın ancak şiir okumayan bir toplum için fevkalade özellikli bir

durumdur. Ahmet Ariften “Leylim Ley”i okurken, Hasan Hüseyin’in “Amadolu Ağustos”unu ezbere alıyorduk; aramızdan bazılarına “hey Amado, Amadooo” diye sesleniyorduk yaz kış. Bir yandan “Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası” için hüznün tutuyor, bir yandan Ahmet Tellî'nin “Çocuksun Sen”i ile kendimize anlamlar çıkarmakla gün geçiyorduk. Şükrü Erbaş'ın “Köylüleri Neden Öldürmeliyiz”i ile bize benzeyen ve benzemeyenleri jilette ayırıyorduk hayatlarımızdan ve en çok Gülten Akın'ın “İlahiler”i ile kendimize çeki düzen veriyorduk belki. Bütün bu şiirlerin arasında kendimizi, seslerimizi, hayallerimizi kesip biçiyorduk gençlikten çıkıp bir başka mevsime iştahla gidiyorduk. Şiirlerden türkülerden derlenmiş, oyunlardan, halaylardan, boykotlardan ve de sahnelerden topluyorduk birer yemiş dalı gibi uzandığımız hayatın ganimetlerini.

Aramızdan bazı iyi oğlanlar, Ankara'nın ötesindendiler. Öyle söyledik kendi aramızda; “**Sen haritanın hangi yakasındansın?**”... Bingöl'lüsü, Urfalı'sı, Lice'lisi bir miydi Denizli'si, Yozgat'lı'sı, Sinop'lusu ile aynı çocukluğu nasıl biriktirsindi? Bizim harita tek kumaştandı diyorduk ya; bazen haller umduğumuz gibi olmuyordu. Beyaz toroslar daha caddelerde, sokak aralarında dolanmaktaydı o tarihlerde. Bizi geçip haritanın Doğusunda duruyorlar, Liceli Leman'ı, Antakyalı Ali'yi yokluyorlardı. Omuz hizasında yürüsek de birbirimizin; devlet o hizayı bilhassa bozuyor, bize siz onlardan değilsiniz derken, bunlar sizi ne bilsin diyerek ömürlerimizin asfaltında lastik izi bırakıyordu. Ben o izi önemsemiyordum da, o bazı iyi oğlanların Ahmet Ariften gözlerini sıkı sıkı yumup çay bardağındaki anasonu koklaya koklaya okuduğu “Ay Karanlık'ta irkiliyordum. Ya onlardan da bize sayfalar, mektuplar ve üç telli altı tellinin yalnızlığı kalırsa idi. Ahmet Arif öyle bir şairdi ki; İstanbul'da Salacak'ta, Karlık

Bayır'ında çocukluğu karşılaşmış benimle, Diyarbakır Sur'da taş toplayan çocukluğu eş kılıyordu. Nasıl bir şiirdi yazdığı ki, hepimizi diri olmaya, dirençli yaşamaya, bir “**yürek işçisi**” olmaya davet ediyordu.

Bunlar bir hayli d'ili geçmiş zamana ait. Birçoğu yaşıyorsa da bazıları göçmüştür yeryüzünden peri tozu olmuştur dostlarımızın, yoldaşlarımızın. Ama giden de kalan da bildirdi ki ortaya yazmıştır bir kısmı o kitabın, Ahmed Arif'in bir vak'a oluşuna sonrasına, gizine, sırrına, efsunlu haline varacaktı şüphesiz. Ama gidenler onun her şiirinde mahpustakine, damdakine, işkencedekine “**dayan rüsva etme**” diye seslendiğine bir kez de kendi seslenecekti. İçeride dışarıda “dayan”acaktı birileri hep. Birileri kendileri bile bilmeden rüsva olacak, yitip gidecekti uzun uzun ömürlerinde. İşte onların şairi değildi Ahmed Arif. Şüphesiz değildi. Ama bizim bildiğimiz, hissettiğimiz, umduğumuz gibi de değildi şiirinin aslı, muhatabı. O yüzden o geç açığa çıkmış bir giz, bir şiir olayı bir şair vak'asıydı Ahmet Arif'in kalbi.

Aylarca oğlu Filinta'nın kimliğini cebinde dolaştırmış bir sevmeler halinde, yeni tanıştığı birine yapılan haksızlığa kafa tutacak kadar, dönemin entelektüel ortamlarında sevdiği şairlere laf uzatana haddini bildirecek kadar bıçkınken, bir kadını severken başkalaşan kalbin şairiydi o: Ahmed Arif.

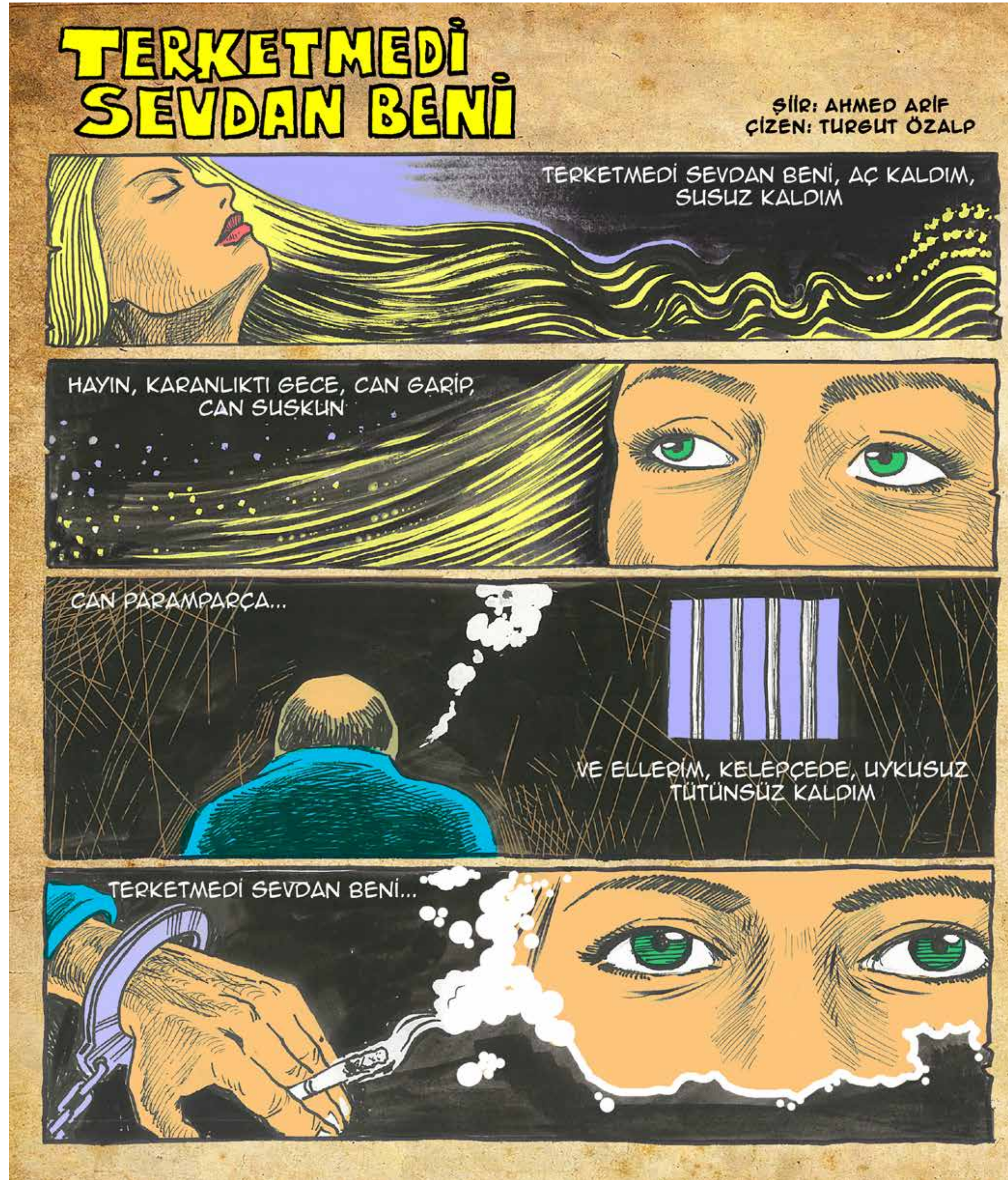
“**Ahmed Ariften Leyla Erbil'e Mektuplar**” 1954/1959 ve 1977 son bir mektup... Leylâ Erbil'in ölümünden sonra yayımlandı malum. Erbil'in, şairin ona duyduğu tutkulu sevdanın karşılığında aralarındaki bağı dostluk mertebesine çekmesinin yıllara yayılan muhabbeti bu

mektuplar. Yayımlandığı gün bizim için farklılaşan bir zaman nesnesine dönüşmüştüler bile.. Bizim de geçmişimize, anılarımıza safça bir müdahale idi çünkü. İyi oğlanların; şairin şiir okuyuşunu taklit ederek (farkında olarak ya da farkında olmadan yaparlardı bunu) okudukları şiirlerle, bizim ezberden fakülte koridorlarında, kantinlerde atışır gibi söylediklerimizin artık kime yazıldığını, belki de sadece o okusun diye şiir olduklarını biliverdik ansızın. İki defa tutuklanan, işkenceler gören, “**halkımı seviyorum**”dan başka savunması olmayan Ahmed Arifin en savunmasız hallerini açığa çıkarırken bu mektuplar, okudukça daha çok sevimlerini sağlamış olmalı. İki kıymetli edebiyatçının bir şair/ bir yazarın birbirlerinde bir daha kıymetlenmelerini okuyoruz her bir mektupta çünkü...

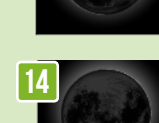
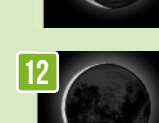
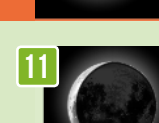
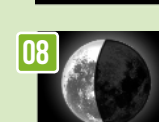
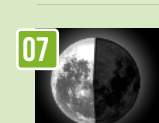
Ahmet Arifin yazdığı gibi ve de “**Bu hem çok acı, hem de şaheser bir ruh hali. Kimseler mecbur olmadım, olmam da. Yığıtığım ve rivayet olunan erkekliğim, bundandır... Ama senin mecburun olmak, beni hiç mi hiç küçültmüyor. Aksine yüceltiyorsun, İNSAN ediyorsun, yaşıyorsun...**” diye yazdıktan sonra 5 Mayıs 1954 tarihli mektubunda “Suskun” şiirini paylaşır parça parça... Leylâ'nın imgesiyle, onu insan yapan halleriyle yazmıştır:

“**Sus kimseler duymanın
Duymanın, ölürüm ha.
Aydım yarı gecede,
Yeşil bir yağmur sonra.
Yağıyor,
Yeşil.**”

Sevdasıyla,
kavgasıyla yaşadığı
işte Ahmed Arif. Ve
'bir eski haziran'da
göçtü Yeşil!

AY'IN HALLERİ

AYIN DENİZ FIRTINALARI

Fırtına: 2 Haziran

Filiz Koparan Fırtınası: 3 Haziran

Ülker Doğumu Fırtınası: 10 Haziran

Fırtına: 22 Haziran

Gün Doğumu Fırtınası: 23 Haziran

Kızıl Erik Fırtınası: 27 Haziran

AYIN BALIĞI

BENİM ADIM DOMUZ BALIĞI

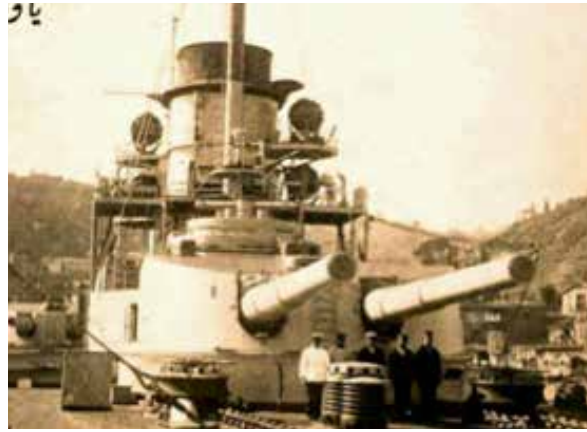
Genel görünüşü itibarıyla, yunus balığıyla aynıymdır. Ancak uzun burnum yerine, başım yuvarlaktır. Dudaklarım da yoktur ve sırt yüzgecim üçgen şeklinde olup kısadır. Birbirine eşit çenelerimin her birinde kırk dört ile elli tane kesici dişim bulunur. Bana domuz balığı denmesinin sebebi, tıpkı yunus balığı gibi domuzların derisinin altındakine benzer kalın bir yağ tabakasına sahip olmamdır.

Boyum en fazla iki metredir ve davranışlarım yunus balığınkıyla aynıdır. Sırtım maviye çalan siyahtır ve yan tarafları daha açık renkte, karnımın altıysa beyazdır. Genelde Karadeniz'de dolaşırım, Marmara'da da görülür, Akdeniz'de çok ender bulunurum. Çoğu zaman, yunus balığı ile aynı zamanlarda ve onun gibi avlanırım.

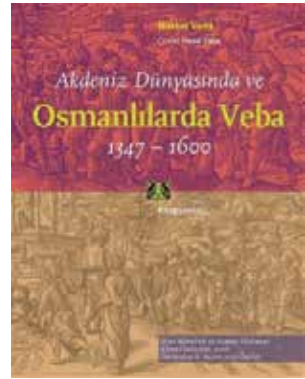
YAVUZ : İTALYALARA SATILDI, TARİHİMİZ JİLET OLDU!

Yavuz, "Goeben" adıyla 1911'de Almanya'da yapıldı. 186 metre boyundaki gemi, dönemin en büyük savaş gemilerinden biriydi. İngiliz Kraliyet Donanması Komutanı Winston Churchill, bu geminin ne pahasına olursa olsun ele geçirilmesi istemiş, Goeben, yanında Breslau kruvazörüyle birlikte Kraliyet Donanması'nı İstanbul açıklarına kadar peşine takmıştı. Burada beş milyon Osmanlı altını karşılığı satın alınan gemi, Osmanlı Donanması'na geçti. Goeben, "Yavuz"; Breslau da "Midilli" adlarını alıp Rusya'nın Sivastopol ve Odessa kentlerini bombalayarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1. Dünya Savaşı'na girmesine neden oldular.

Yavuz, 1925-30 yılları arasında büyük çapta onarım gördü. Bu onarım yüzünden bir bakan Yüce Divan'da yanlandı ve hüküm giydi. 1930'da tekrar sefere çıktı. Atatürk'ün naaşını taşıdı. 1950'de kadro dışı kalarak Gölçük'e çekildi. 1969'da Makine Kimya Endüstrisi'ne satıldı. 1975 yılında satışa çıkarıldı. Hurdaya ayrılan gemiyi İtalyanlar sökmek için satın aldı.

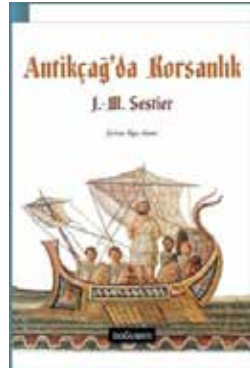

AYIN DENİZ KİTAPLARI

Akdeniz Dünyasında ve Osmanlılarda Veba (1347-1600)
Nükhet Varlık, çev. Hazal Yalın, Kitap Yayınları.

Daniel Panzac'ın Osmanlı İmparatorluğu'nda Veba (Tarih Vakfı, 1997) kitabı 1700-1850 dönemini kapsıyordu, Nükhet Varlık'ın kitabıysa kitap ele aldığı dönem (1347-1600) itibarıyla önemli bir boşluğu dolduruyor. Hastalığın denizyoluyla yayılımı, seyri, yaşananlar, tedbirler...

Antikçağ'da Korsanlık
J.M. Sestier, çev. Oğuz Adanır,

Doğu Batı. Korsanlığın saygın bir meslek olarak kabul gördüğü yıllardan yasadışı sayılmasına evrilen süreci neredeyse bir asır ewel anlatmış ilk baskısı 1880) hayli ilginç bir kitap. Korsanlık tarihini merak edenlere hararetle önerilir.

Çanakkale Cephesinde Denizaltı ve Deniz Savaşları
Cenk Avcı, Sena Ofset.

Denizaltı savaşları Çanakkale Savaşı'nın az bilinen bir yönüdür. Daha önce aynı konuda İngilizce detaylı bir araştırmasının yayımlandığını belirten yazarın deniz savaşlarını tarih sırasına göre ele aldığı ender bir araştırma dokümanı. Askeri tarih meraklılarına önerilir.

Gemiler Sözlüğü
Haz. Selim Özen, Denizler Kitabevi

BİRÇOK kitap taranarak hazırlanmış, hayli emek verilmiş bu sözlük aslında bir "derleme sözlüğü". "Derleme Sözlüğü" olduğunun adında belirtilmemesi önemli bir eksiklik. Çünkü sözlük bir "başvuru kaynağı"dır. Oysa derleme sözlüğü taradığı kaynaklarla sınırlı bir bilgi/derleme ambarıdır, bu nedenle bazı maddelerde ham/hatalı bilgileri ayıklamak,atlanmış kaynakları bulmak size düşer. Her kitaplığa lazım.

AYIN DENİZ (BALIK) YEMEĞİ

BALIKÇI PİLAVI

Malzemeler:

1 Su bardağı piring
½ Kg. iç midye. (Midyeler küçük kuzu midyesi -balıkçı diliyle kancur- ise kabuklu da olur. Ancak iyi temizlenmeli.)
100 Gr. Karides. (Karides olmazsa istavritin kılçıksız eti bile kullanılabilir. Hangi balığı bulabilirseniz.)
1 Adet ince kıyılmış soğan.
Tuz, karabiber, safran, 1 bardak sirke (Aslı beyaz şarap), 1 çay kaşığı zeytinyağı.

Yapılışı:

Midyeleri sirke ile pişirin. Kabukluysa kabuğundan ayırın. Midyenin piştiği suya karides ya da balık etlerini ilave edin. Az daha pişirin. Soğanı, safranı, karabiberi ve zeytinyağını koyarak biraz daha pişirin. Sonra pirinci ilave edin ve pilav olana kadar kısık ateşte bırakın.

AYIN DENİZ FENERİ

YEŞİLKÖY FENERİ

İstanbul'un tarihi fenerlerinden biridir Yeşilköy Feneri. Hâlâ her sabah uzaktan kendisini görenlere selam verir. İstanbul Boğazı'nı şenlendiren, bir o kadar da tarihini gözler önüne seren ve mimarisıyla güzelleştiren bir yapıdır. Marmara Denizi'nden İstanbul Boğazı'na giriş yapan gemileri de ilk Yeşilköy Feneri karşılar. Fransızlar tarafından 1856 yılında inşa edilmiştir. İlk adı Ayastafonos olup, 23 metrelik bir yüksekliğe sahiptir. Şimdiye kadar ise üç kez restorasyon döneminden geçmiştir. Yeşilköy Feneri, İstanbul'un Bakırköy ilçesine bağlı olan Yeşilköy semtindedir. Mimarisi göz doldurmaya devam etmekle birlikte sağlamlığını da sürdürü görkemli bir yapıdır.

AYIN MACERAPERESTİ

MAVİ YOLCU HÜMANİST ARZA ERHAT

Hümanist görüşün temsilcilerimizden çevirmen, deneme ve inceleme yazarı Arza Erhat 1939'da Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Klâsik Filoloji Bölümü'nde asistan olarak göreve başladı. 1948'de sol görüşlü olduğu gerekçesiyle doçentken üniversiteden uzaklaştırıldı. Yunan klasiklerinden yaptığı çevirileriyle tanınan Erhat'ın İlyada (1967) ve Odyssea (1970) çevirileri yayımlandı. Sophokles ve Aristophanes gibi yazarların yapıtlarını Türkçeye kazandırdı. Yeni Ufuklar dergisinin yazarlarından biri olarak dergi çevirisinde gelişen hümanizm anlayışının öncüleri arasında yer aldı. Batı uygarlığının kökenini Anadolu'ya dayandıran ve Anadolu kültürlerini bir bütün olarak gören Halıkarnas Balıkçısı'yla aynı görüşleri paylaştı. Kültür tarihi yorumunu,

bir grup aydınla başlattığı "Mavi Yolculuk"larla ve Mavi Anadolu (1960), Mavi Yolculuk (1962) adlarıyla yayımladığı gezi yazılarıyla yaygınlaştırmaya çalıştı. Denemelerinden bir bölümünü İşte İnsan-Ecco Homo (1969) ile Sevgi Yönetimi (1978) adlı kitaplarında topladı. Kendi alanında önemli kaynak kitaplardan biri olan Mitoloji Sözlüğü'nü (1972), Mektuplarıyla Halıkarnas Balıkçısı (1976) ve Troya Masalları (1981) adlı çocuk kitabı izledi. Azra Erhat 6 Eylül 1982 yılında aramızdan ayrıldı. (Kaynak: Denizcinin Günlüğü 2006, Amatör Denizcilik Federasyonu, Cumhuriyetin 75. Yılı.)

AYIN ŞİİRİ

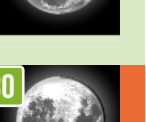
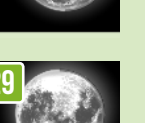
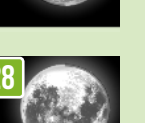
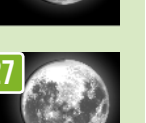
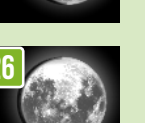
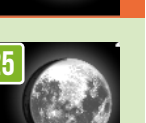
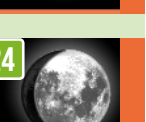
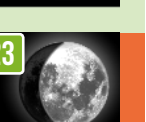
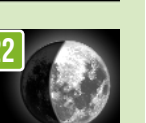
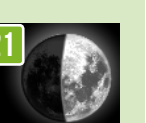
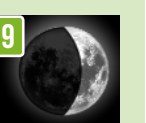
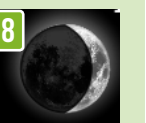
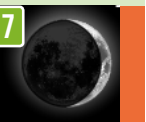
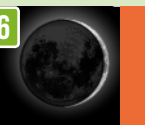
*O azgın, o vahşi
haykırışında denizin.
Kendi aleminizdesiniz
ikiniz de.
Kimse bilmez, ey ruh,
uçurumlarını senin;
Sırlarınız daima, daima
içinizde;
Ey deniz, nerde senin iç
hazinelerin?
Ama işte gene de
binlerce yıldan beri
Cenkleşir durursunuz,
duymadan acı, keder;
Ne kadar seversiniz
çırpınmayı, ölmeyi,
Ey hırslarına gem
vurulmayan kardeşler!*

İnsan ve Deniz

*Sen, hür adam,
seveceksin denizi her
zaman;
Deniz aynandır senin,
kendini seyrederdin
Bakarken, akıp giden
dalgaların ardından.
Sen de o kadar acı bir
girdaba benzersin.
Haz duyarsın sulardaki
aksine dalmaktan;
Gözlerinden, kollarından
öpersin, ve kalbin
Kendi derdini duyup
avunur çoğu zaman,*

Çeviri: Orhan Veli
Charles Baudelaire

AY'IN HALLERİ

DIRANAS 2018 GÜZÜNÜN PENCERESİNDEN BAKARKEN

EMEL İRTEM

Yüzü esrarlı bir adam

Penceresinde bu akşam

Çisentiyle temizlenen

Parlak damların üstünden

Batan güneşe bakmada

Bir ışık nehri akmada

Şehrin üstüne semadan

- Selam Ahmet abi ne haber?
- **Selam sonsuzluğun aydınlık bahçesinden/Selam senelerce senelerce evvele**

- Bi çayını içeyim dedim görünmüyorsun ortalıkta
- **İlkin size içkiyi tattırdım / Ömür boyunca sarhoşsunuz**

- Haklısın valla! dün fazla kaçırılmışız Ahmet, Mehmet, Durmuş'ta vardı... keyfim kaçık anlayacağın. Sabahdan beri bi lokma bi şey yiyemedim, bozduk mideyi

- **Fakat beni sen uyandır, ey zekâ! /Bak, işte önümde her günkü çorba, / Ekmeğe, kaşık ve kasesiyle bu aşk.**

- Aynen abi... aşk meşk işte... gidip bi şeyler atıştırıyor diyorum
- **Her gün ekmeğimi bölüşürsün/Yalnızlığımın sofrasında, / Yorganım altında üşürsün/Her güz ve bahar arasında**

- Yok sana demedim evde var bi şeyler ...bir iki lokma atım mı ağzıma tamamdır.

- **Ya sen! Ey sen! esen dallar arasından/Bir parıltı gibi görünüp kaybolan/Ne istersin benden akşam saatinde?**

- Dedim ya güzel abim, selam vermek istedim, benim de canım sıkkın biraz konuşuruz diye.....hani yalnız kalmak istersen anlarım, gidip evde kestiririm biraz...

- **Ah, sen ey, ölüm kadar sonsuz olan / Ve dar bir tabut gibi rahat uyku! /Islak geceyi örtün kalbim uyu! /Artık uykuyla tek başına kalan/ Ruhum gemiler uğramaz bir liman**

- Tamam işte ben de seni yalnız görünce...

- **Gün batıyor, batıyor/Evimi, eşyayı, paramı/ Nem varsa yaksam ve bir an/Kaybetsen kara bir duman/ Arkasında hafızamı/Koşsam, koşsam, koşsam, koşsam ..**

- Bence koşma, yağmur yağdı her yer ıslak

- **De bana esmer de bana, n'eyleyim? /Gönümü kuş misali mi eyleyim/Giden yazın peşine takılarak?**

- Yok ondan değil de kayar düşersin bir şey olur diye şey ettim
- **Yel yapraklarımı savurur, / Dört yanım yağmurla örtülü;/Güz vaktim gerçek ya, ne yağmur**

- Eee Sonbahar elbette her şey mevsiminde güzel. Yaz bitti güzel abim
- **Yaz geç ediyor- ne yazık, yine güz! -/Uzak, bilinmedik bir ülkeye doğru. /Mor dağlarda güneş doğmadan henüz/Yağdı bahçeme bir yaprak yağmuru**

- Haaa elbette bir de o var. Sabah apartmanın önüne yığılmış işçiler bi öbek yaprak, hemen toplasalar da temizlense ortalık iyi olur... yardım ama bizde işler nasıl yürür bilirsin...on gün kalır orada artık.

- **Apartmanlar sarı ayın mahrutunda/Baş başa vererek kollarken havayı/Dostlar bir ışık ve gölge hududunda/Soyalar soyalar bir siyah meyveyi**

- Meyve sevmiyorum abi dokunuyor...reflü mü ne işte ondan var. Böyle ağzıma geliyor acı acı...

- **Ve sen, güneşi altın bir manto gibi giyerek, /Eteklerinde bir yaprak nehri sürükleyerek/İlk yağmurlar altında ve son çiçekler üstünde/Oynar gelin gibisin bu göçebe düşündü...**

- Daha neler, canım sıkkın diyorum sana, Kezban gitti abi, kız beni terk etti... sersem sepelek kaldım öylece ...

- **Aşkın avlandığı bir zaman/ Sevinçli mevsimi hasadın;/Uzanmış doğşegine Kezban/uyurdu saçlar dardadağın**

- Zaten ne olduysa ondan oldu ya...Perdeleri çekmiyor gece, sonra salına salına gecelikle doluyor, herkesin gözü bizim evde...karşı apartmanda emekli kaptan var. Geçen dürbünle evi gözetlerken yakaladım. Gittim yakasına yapıştım, "Size bakmıyorum, öyle genel bakıyorum, mesleki alışkanlık" dedi... ne demek genel bakmak ya...kavga ondan çıktı bildiğin gibi değil, kapıcı ve komşular girdi araya da elimden bi kaza çıkmadan aldılar...işte böyle ...

- **Bir bıçak saplı durur göğsünde, /Hangi su tasına uzansan boş;/Hangi pencereye koşarsan koş/ Aynı siyah güneş gökyüzünde**

- Yok abi bıçak mıçak yok. Ama bağırpın çağırdım Kezban'a. Korktu tabi kız. Fırladı çıktı gitti... telefonlara da çıkmıyor, kaptanı da görmüyorum... hadi şimdide gözetlesin bakalım. Canına okuyacağım onun. Dün zor tuttular masada evini basacakmış gene ... kafa da güzel... her günüm aynı ... bırakmadı ki arkadaşlar bi aksiyon olsun...

- **Aynı siyah güneş, aynı siyah/ Aynı susayış aynı koşuş aynı. / Of...**

hep aynı şey, aynı şey, aynı şey. /Aynı, aynı aynı, aynı, aynı. _

- Abi eve gideyim ben, hem bakarsın Kezban gelir. Kapı duvar olmasın sonra. Zaten sen de bi tuhafısın...bu havalara hastalık havası...çarptı mı fena. Doktor doktor dolaşırsın da gene de fayda etmez ... iyi adamın eve gitme vakti, ben de düşeyim yoluma...

- **Artık bütün yollar sapa ve kilitlidir;/Açmaz bu kilidi ne dua ne şiir.**

- Yok yahu o dediğin evden taşındım ...Bak hatırlıyorsun, kapı baca döklüyordu. O değil de rutubet. İşte o çürütüyör içini insanın... yeni ev iyi ama kirası çok...aha şurada, iki sokak ötede, 2 oda bi salon, salon da salamanje yani...ikinci oda öyle çıkıyor. bi gün beklerim. Kezban dörnerse masa kurarz güzel abim...

- **Karım şen bir deliler evinde, /Yirmisindeki hemşirem Van'da, / Babam tahta tezgahının üstünde, / Ben bir hayal atının sırtında/Ve anam mahzun _ ölünceyedek.**

- Yapma ya.... sen benden dertliymişsin...geçmiş olsun abi... yengenin akıl hastanesinde olduğundan habireyiz yok... eee sen de bir şey demiyorsun ki Ahmet abim benim... var mı yapılacak bir şey...bak valla...?

- **Ben büyük şarkıları severim; büyük olsun/Deniz gibi, gökyüzü gibi her şey ve mahzun**

- İnşallah bi dahakine abi... gelirken bağlamayı da getiririm, söyleriz bi şeyler, bugün başla ama, kafa bi milyon...

- **Onuruna her şey şu Diranas'ın! /Gözyaşı ve acı katma tek. Bir yas/Evreni değil bu, şenlik bu biraz/Bırak çılsın saz! Söz, bırak çağlasın! Ölüm mü kalım mı aldırmaçsın _ /Açarken güller duman duman son kez**

- Abi ısrar etme seni kırmam bilirsin de valla bugün keyfim yok. Ama bir dahakine söz, Ahmet, Mehmet, Durmuş'a da söylerim hep beraber oluruz. Durmuş bi koyuverdi mi Ferdi'den...

- **İster Ahmet ister Mehmet isterse Durmuş. / Doğanın tekerleğine bir kez vurulmuş**

- Abi sen Fahriye Abla'ya gönül düşürmeyecektin ondan oldu bunlar. Bence yenge çıktı durumu, yedi kafayı kadın... Yoksa sen böyle değildin biliyorum.....korkuyorum başına bir şey gelecek...acayip acayip laflar ediyorsun, gözünü seveyim herkesin yanından etme böyle sözler. Anlamaz bizim millet...neyse ben kaçayım, gidip evde peynir ekmeğe belki Kezban...

- **Aç mısın kardeşim, gel olanı bölüşelim, /Ama şiirlerimle seni doyuramam ki;/Ta, yıldızlara değin uzansa bile elim, /Daha ötelere, daha _ buyuramam ki,**

- Eyvallah abim benim şiir kimin karnını doyurmuş. Askerdeyken

ben de yazdım anlarım biraz bu işleri yani...Ama boş işler sen de biliyorsun... abi bak ne diyeceğim sana yarım gün falan iş bulalım, sikliyorsundur, haklısın... kolay değil, yenge akıl hastanesindeymiş bak hiç birimizin haberi yok... toplasırız bi gün sana da iyi gelir, Gideriz "Kürdün Meyhanesi" ne kurulursun baş köşeye **Gel bakalım Ahmet Muhip Diranas, otur/Gün batıyor görüyor musun? / Her vakit böyle hoş bir akşam olmaz;/ Be koştur içkici bize içki sun dersin**

Hoppala ne oldu abi bana ne diyorum ben? Bi tuhaf oldum başım da dönmeye başladı Ben miyim bu? ben mi bu baş bu eller, /Bu ayaklar? ya hani nerde yollar? Çok durdum abi senin yanında düş gerçek her şey birbirine karıştı

- **Alabildiğine bana vermişler "al" / Dayanılmaz boşluğuyla bu evreni/ Bu gerçek bunu al! Bu düş, bunu da al! /Ne ki varsa, bana yazılmış nedeni**

- Nedenini nasılin bilemem ama bize ters ben kaçır...bence sen de pencereni kapat, hava kapalı daha yağmur yağar. Hadi bana eyvallah, sana hayatta başarılar bana kurşunlar...güzel abim benim...in mi çarptı cin mi bismillah deyip yoluma gideyim...

Penceresindeki adam, Yüzünde ne sevinç ne gam, Alabildiğine geniş Gözlerini ufka dikmiş Sanki bir ebediyete Bakmada hayret içinde.

Metindeki koyu italikle yazılan diyaloglar Ahmet Muhip Diranas'ın "Şiirler" (Everest yay. 2. Baskı 2015) kitabından sırasıyla aşağıdaki sayfa numaraları ve başlıkları belirtilmiş şiirlerden alıntılanmıştır. Merakı güzel okurun bilgisine;

Görüntü sf.49- Selam sf. 17- Esenlik Size sf. 35 – Her günü Şarkım sf. 19- Olvido sf. 41- Gece sf. 48- Ayrılış sf. 31- Esmer sf. 29- Yağmur Gül ve Eller sf. 63- Yaz Göç Ediyor sf. 55-Bir kavsin altında şehir sf. 113- Sonbahar (2) sf. 58- Kezban sf. 71- Bitmez Tükenmez Can Sıkıntısı sf. 110- Bezninlik sf. 111- Atıklarınca sf. 77-Büyük Olsun sf. 70- Kendimle sf. 159-Parçalar sf. 163- Evreni Sevmek sf.152- Kendimle sf.159-Darağacı sf. 147- Ben Bir Yıldızım sf. 151-Görüntü sf.49

GİZLİ EVİN KADINI: BİRİ OLMALI

Benim de hayatım bir roman, birkaç roman hatta benim hayatım ama yazmayacağım.

Filmi de pek güzel olur hayatımın ama yazmayacağım.

Pek kısa bir öykü yazsam hayatımla ilgili diye başladım bir kez, sonra ondan da caydım.

En iyisi şu kadını hedef almak. Şeklinden şemalinden yola çıkıp hiçbir zaman kendisinden yola çıkılarak yazıldığını bilmeyeceği bir hikaye onun hakkında... Onu kendi kanıma bulayarak boyamalıyım. Canım istediğince bir yol çizmeliyim hayatına bir fal gibi bakmalıyım. O elinde tuttuğu işli, süslü püslü, ince, narin porselen fincana kaderi çizilmişçesine ya da tabaktan kayan bir öbek telve.

Karalamalıyım işte... Ama yine de, ama yine de... Kararsızım.

Belki de şu adam olmalıyım. Şu çapkın bakan yakışıklı yalnız adam. Belki de şu yaşlı teyze ya da yoldan geçen şu genç, şu bebe olmalıyım belki de...

Bilemiyorum.

En iyisi kendim olmak. Neden olmasın? Bazen çok zor ama her zaman denemeye değer. Sanki çok iyi bildiğim ama bir türlü hatırlayamadığım bir şarkının nakaratı gibiyim. Kendime konuk gelmişim de sanki evde bulamamışım beni. Kendimin kapısında kaldım. İçeri hapsolan kim, kapı kaç kere kilitli üstünden?

Bilemiyorum. İçerdeki 'ben'in çok yalnız hissettüğinden başka birşey bilemiyorum. Oysa beni bi olsa içeri, bi olsa beni içeri; ona şarkılar söyleyeceğim, danslar edeceğim, bahçelerde ormanlarda gezdirip, huzur için savaşmayı öğreteceğim, üst benliğini alt edecek, alt-üst olunca silkinip kendine gelecek, sonrası mutlu son yani kabulleniş ve sükun.

Ama duymuyor. Denizde boğuluyor, yürürken teklıyor, konuşurken kekeliyor sanki oksijensiz bir ortamda ve soluksuz, solgun da görünüyor ve yorgun, bitkin ve başı hep yatacak bir yer arıyor,

bunalımda, bunalmış, bulantılar içinde... Yeni bir icat yapmak üzere değil, vahim bir hastalığa çare bulacak değil, dünyayı kurtarmayacağını da biliyor çok zeki. İçimdeki deli cadının teki. İnatçı, dik kafalı, çekilmez, kavgacı. Yumrukluyorum aklımın kapısını, zıplayıp yumrukluyorum tavanını, serilip yumrukluyorum tabanını, duymuyor beni. Halbuki duysa... Duymuyor işte. İstenmediğimi düşünüyorum. Hayata hala dört kolla bağlı neşeli kişi onun kalemi değil. Fazlayım ona, beni içeri almamakta haklı.

Ben, küstah ben, büyük ukala! Kendi trajedimin yıllarca alkışçısı olmuşum. Başıma gelenlerin ve tümü arasındaki kusursuz ilginin, kadersi-kısmetsi avuntularla süslenmiş sarmal sıralamanın kurbanı değilmişçesine devam etmişim müthiş güçlü hissetmeye, gülümsemeye. İsrarla sürdürmek ve inadına gülümsemek hataymış gibi. (Hata değildi.) İçimdeki ben hata olduğundan emin

NİLÜFER AÇIKALIN

ve korkuyorum beni de hata olduğuna inandırmasından.

(Hata değildi.) Bir çoküşün eşliğinden tırmanıp Kaf Dağ'ının tepesine tutununca afalladım.

Bana benden başkası yardım edemez biliyorum ama hasret kaldım kendime.

Herşeye rağmen hâlâ o gökkuşağı kanatlı kuş beni 'hiç' ederek kalbimde uçuyor, zirveler var hedefinde.

'Ben' sözcüğü engelli, öznünü sırtıyor her ağza alındığında. Ben bana uzağım bugün yine.

Şu kadın mı olmalıyım acaba, şu alışveriş torbalarını taşımaktan yorulmuş kadın? Peki şu adama ne demeli, telefonda bağıra bağıra konuşan..? Ya da şu diğeri; küçük adımlarla yürüyen düşünceli? Şu genç kız olmalı belki? Pembe yanaklı, pembe çantalı, pembe ojele...

Bilemiyorum. Herhangi biri olmalıyım kendim gibi. Evet en iyisi sanırım bu en iyisi.

ZEYNEP BUGAY: Size ait olanı paylaşın...

Senarist, oyuncu, yönetmen, dramaturg, yazar kısaca pek çok alanda başarıyla akıllarda iz bırakmış Umur Bugay'ın kızı Zeynep Bugay yeni nesil mizah anlayışı ve kadını güçlendirmeyi amaçlayan bakış açısıyla yazdığı "Sevgili Nasıl Bulunur?" adlı kitabıyla edebiyat köşesi konumuzuz. Türkiye'de yazar olmak ama herşeyin ötesinde kadın yazar olmak konusunu masaya yatırdığımız söyleşide kadının kadına destek vermesi için başlattığı çabayı sorduk Sayın Bugay'a...

İlk kitabınızda irdelediğiniz kadın beyni aslında büyürken bizlere yaftalanmış klişeler üzerine kurulmuş diye düşünüyoruz... "Acilen evlenmeliyiz", "Acilen doğru ilişki kuralmalı?" "Çevre ne der?" gibi etmenler hayatımızda çok önemli... Bu konudaki görüşlerinizi merak ediyoruz...

Bizim toplumumuzda kadının belli bir yaştan itibaren yuva kurması, iyi bir anne, becerikli bir ev hanımı olması beklentisi var. Bunu yapamadığımızda önce çekirdek ailenin içinde "Kismetini de çıkmadı bir türlü", "Evde kalmaz inşallah", "Bilmem kimlerin kızı x ailenin oğluna gelin gidiyor, bizimkinde de şans olsaydı...", "Hayırlısıyla bir evlense bak bilmem kimler sorup duruyor, ne diyeceğimizi bilmiyoruz..." gibi yorumlar başlıyor. Kendisini ailesine, çevresine kanıtlamak isteyen kadın rekabete girmek zorunda kalıyor. Bu özgüven ve özsaygı örselleyici bir süreç. Kadınların iyi bir eş, tatminkar bir sevgili arayışında atmak zorunda kaldığı binlerce takla, girmek zorunda kaldıkları şekilden şekil, ızdırıp verici bir süreç ve adeta onları birer aşk cambazı kılan bir tür haksız sınav. Bunların olmaması için kız çocuklarının küçüklükten itibaren çok iyi eğitime tabii tutulması, ayaklarının üzerinde durmayı öğrenmesi, yuva kurmayı akıllarında yücelttikleri kadar toplumda faydalı ve önemli yerlere gelmeyi de akıllarına kazımasını gerektiriyor ki özgüvenli bireyler olarak varlıklarını sadece eş, anne olma sıfatları üzerine kurgulasınlar.

Yazarlık noktasında kendinize çizdiğiniz tarz ve yol haritası nedir?

İlk kitabımda mizah kaleme aldım ve serinin ikinci kitabında da mizah yazıyorum ama ulusalda yayınlanan aylık bir dergide kaleme aldığım köşemde duygusal içerikli bir hikaye anlatıyorum. Yazabiliyorsanız, kelime hazneniz iyiyse, kurgu biliyorsanız, gözlem yeteneğiniz varsa, hümur duygunuz baskınsa, anlattığınız konuda girişten sonuca doğru tutarlı bir şekilde geliyorsanız her türlü yazı çeşidini deneyebilirsiniz diye düşünüyorum. Belki her birinde çok başarılı olmazsınız ama bu dediklerime sahipseniz, eli yüzü düzgün şeyler yaratarırsınız.

Sizi babasından feyz almış ama yeni nesil bir yazar olarak görüyoruz...

Babanızdan ekilediğiniz alanlar neler oldu?

Babam kendisini kara mizahçı olarak tanımlıyor. Bunu yaparken gözlem yeteneğinden ve yorum kabiliyetinden faydalıyor. Sosyolog olması da üretim sürecine çok ciddi katkı sağlıyor. Ben ondan kurgu öğrenme şansına sahip oldum. Sinema filmi veya dizi yazdıklarında a'dan z'ye işin matematiğini görmüş olmak sadece içimden geçenleri mizahi bir üslupla, çalاکalem yazmamı engelledi. Sağlam bir çatı kurduğunuzda anlattığınız şeyin derininde yatan duyguyu ve ana temayı kolaylıkla karşı tarafa geçirebiliyorsunuz. Ayrıca, babam bunca başarısına rağmen çok alçakgönüllüdür. Onun başarılarına öykündüğüm kadar insanı bu meziyetini de bünyemde barındırmak istiyorum.

Yazarlık noktasında kendinize çizdiğiniz tarz ve yol haritası nedir?

İlk kitabımda mizah kaleme aldım ve serinin ikinci kitabında da mizah yazıyorum ama ulusalda yayınlanan aylık bir dergide kaleme aldığım köşemde duygusal içerikli bir hikaye anlatıyorum. Yazabiliyorsanız, kelime hazneniz iyiyse, kurgu biliyorsanız, gözlem yeteneğiniz varsa, hümur duygunuz baskınsa, anlattığınız konuda girişten sonuca doğru tutarlı bir şekilde geliyorsanız her türlü yazı çeşidini deneyebilirsiniz diye düşünüyorum. Belki her birinde çok başarılı olmazsınız ama bu dediklerime sahipseniz, eli yüzü düzgün şeyler yaratarırsınız.

Daha az okuyan ve daha hızlı tüketen bir dünya için bir anne ve yazar olarak ne

yapmalıyız? Ne önerirsiniz?

Toplumumuzda yüzde otuz seklizlik bir kesim hiç okumuyormuş. Bu, bilginin sadece görsel medya üzerinden edinildiği ve yüzeysel kaldığının, manipüle edilebilir nitelikte olduğunun en temel göstergesi. Ben kızıma şimdi şimdi azar azar kendi sesimle kitap okumaya başladım, ne kadar görür içselleştirir o kadar ileride okumak nasıl birşeydir diye merak eder ve eline kitap alır. Tüketim konusunda gelince, bunu engelleyemeyebiliriz ama ihtiyaç sahiplerini görmekten gelmezsek, nefsimizi düşündüğümüz kadar yoksulu, muhtacı görürsek toplumun bel kemiğini sağlama tutan. Ruhumuzu bir lüks klüp eğlencesine, iki marka pabuca satmayı da yeğleyebiliriz, bunları sosyal medyadan mekan etiketleyip afişe etmek suretiyle değerli, cazip, havalı olduğumuzu da sanabiliriz ama gerçek şu ki hakiki asalet paylaşmayı bilmekte yatar. Size ait olan herşeyi korkusuzca paylaşın, size ait olmayan hiçbir şeye de göz koymayın, sadece emek, sabır, çaba, ahlak kazanır.

Yazar olmak isteyenlere önerileriniz neler?

Çok az kişinin okuduğu bir toplumda yazmak isteyen herkese bunun çok çetrefilli bir yol olduğunu baştan belirtmekte fayda var. Yazabilirsiniz, içerik hanika da olabilir ama bastırmak için şansa ihtiyacınız olacaktır. Ben bunca çevreme rağmen tam 9 yıl bekledim. Çok hayal kırıklığına uğradığım, havlu atmaya yeltendiğim zamanlar da oldu. Ama herşeyin gerçek olacağı, deminin tutacağı bir zaman varmış. Sabırlı, inancılı, cesaretlilik olmak lazım.

O zaman mükafat geliyor.

Kitabınızın yer alan karakter hangi kitleye nasıl mesajlar veriyor sizce...

Kontes A Plus tabir edilen bir zümreye mensup. Bu sosyoekonomik avantajı rağmen onun da içselleştireceği bir sevgili bulma arayışı söz konusu olduğunda hemcinslerinden hiçbir farkı yok, aynı ceremeleri çekiyor. O yüzden kitap tüm hayatın aşk cambazı kıldırdı kadınlara hitap ediyor. Erkeklerle de tabii ki... Kontes'in mensup olduğu öykünülesi zümre de bence güzel bir eşik, eğer toplumda eşit eğitim imkanı ve şans olursa, kim hangi zümreye mensup doğarsa doğsun, o eşik atlayacak gücü, imkanı olacaktır. Sosyal tabakalar insanların imrenme duygularını tetiklerse, bireysel yaratılarını güçlendirebilir diye düşünüyorum. Ama sınıf atlama kompleksiyi bedenine güvenen, satılık ruhlarla da zerre saygım yok...

DEMET AYDIN

KIRIM SAVAŞINDA SARIYER

İSMAİL BAKAR

Kırım Savaşı, 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve ekonomik gelişmelerine damgasını vurmuş en önemli olaylardan biri olarak kabul edilmektedir. 1853 yılı Ekim ayında önce Osmanlı Devleti ile Rusya arasında başlayan, Nisan 1854'te İngiltere ile Fransa'nın ve Ocak 1855'te de Sardunya Krallığı'nın Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa katılımıyla Kırım Savaşı bir Avrupa savaşına dönüşür. Kırım Savaşı her yönüyle çok ilginç ve birçok yeniliği içinde barındıran bir savaştır.

M. Tanju Akad "Kırım Savaşı'nda İstanbul" adlı yazısında savaşın nedenlerini irdeler:

"1853'te başlayıp 1856'da biten Kırım Savaşı İstanbul'u çok sayıda yabancıнын değişik sürelerde barındığı bir üs haline getirmiş ve kentin uzun hayatındaki dönüm noktalarından birisi olmuştur. Savaşın görünürdeki nedeni Rusların 1774'te Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla Osmanlı topraklarında yaşayan Ortodokslar üzerinde elde ettikleri koruyuculuk hakkını bahane etmeleri, asıl nedeni ise gücün düştüğüne inandıkları Osmanlı Devleti'nin paylaşım vaktinin geldiğine inanarak aslan payını almak üzere harekete geçmeleridir. Bunun yanı sıra Avusturya'nın Karadağ'a müdahalesinin Rusya'yı rahatsız etmesi, İngiltere ve Rusya arasındaki paylaşım görüşmelerinin sonuçsuz kalması, İngiltere'nin Hindistan yolunu sağlama alma arzusu, 1848 devriminin yenilgisinden sonra Macar ve Polonyalı ihtilalcilerin bir kısmının Osmanlılara sığınması gibi savaşın arka planını tamamlayan başka faktörler de vardır."

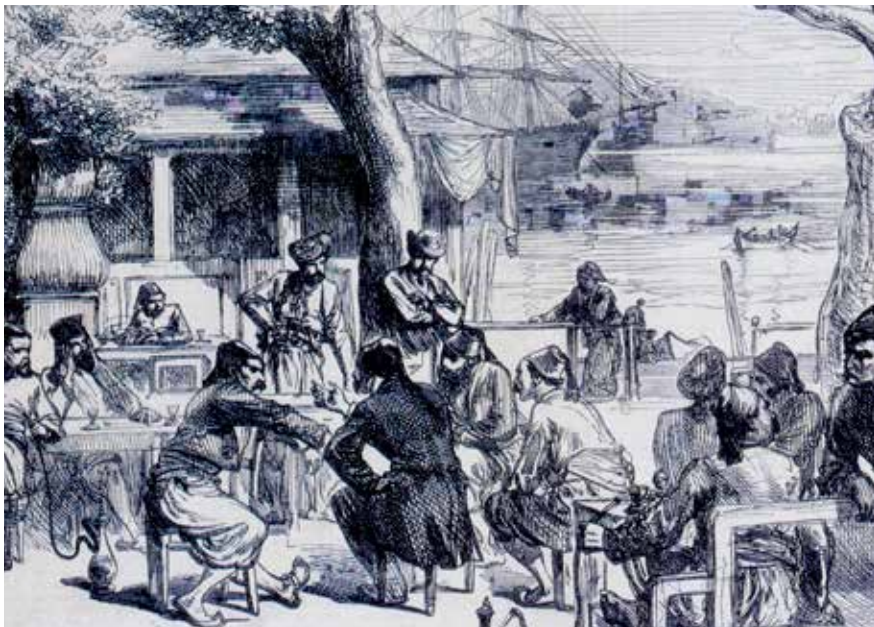
2006 yılında Büyükdere'de Sadberk Hanım Müzesi'nde düzenlenen "Kırım Savaşı'nın 150nci Yılı" adlı sergi için hazırlanan katalogta Edhem Eldem savaşın arka planlarına değinir: "Kırım Savaşı'nın 19. Yüzyıl Osmanlı tarihindeki en önemli olaylardan biri olduğunu söylemek herhalde abartı olmayacaktır. Savaş, Osmanlı İmparatorluğu'yla dönemin en güçlü iki devleti olan Britanya ve Fransa arasındaki diplomatik yakınlaşma sürecinin doruğunu oluştuyordu. Kısa bir süre için ve sembolik bir düzeyde de olsa, Osmanlı İmparatorluğu Avrupa siyasi sahnesinin belli başlı oyuncularıyla eşit duruma gelebilmişti; bu nedenle 1856 Paris barış antlaşması, yaşı imparatorluğun Avrupa topluluğuna simgesel anlamda dahil edilmesi olarak sunuldu. Oysa gerçek hiç de o kadar parlak değildi. 1856 antlaşması, birçok bakımdan Osmanlıların sistemin gerçek oyuncusundan çok, nesnesi olduğunu, Düvel-i Muazzama'nın günbegün imparatorluğun işlerine karşmasını sağlayacak kapının artık açıldığını

gösteriyordu. 1854 ve 1855'te ilk kez alınan dış borçlar, batıyla mali bütünleşmenin başladığına işaret ediyordu; barış antlaşmasının önkoşulu olan Islahat Fermanı, batılılaşma gündemini pekiştirmişti; askerlerden diplomatlara, turistlerden tüccara, gitgide daha çok yabancıyla kurulan ilişkiler, yoğun bir kültürel ve maddi alışveriş yumağı yaratıyor, bu da günlük hayatın hemen her yönüne yansıyor. Kısacası, Osmanlı tarihi perspektifinden, Kırım Savaşı bugüne kadar olduğundan çok daha esaslı ve derinlemesine araştırmaları hak edecek kadar önemli bir konudur."

Evet Edhem Eldem'in dediği gibi Kırım Savaşı her yönüyle derinlemesine araştırılması gereken bir savaştır. Ancak yazımda daha çok Boğaziçi, Sarıyer özellikle Büyükdere ve Tarabya'da Kırım Savaşı'nın etkilerini kaynaklarından aktaracağım. İlk İngiliz birlikleri 14 Nisan 1854'te İstanbul'a indiler ve Selimiye Kışlası'na yerleştirildiler. Bunları daha sonra Fransızlar ve Sardunyalılar izledi. Ayrıca savaşın Kırım Yarımadası'na intikalinden sonra burada bir kımaltı kurmak üzere İngiliz mühendisler ve işçiler de geldi. Bu arada savaşta yaralananların da İstanbul'a geri getirilmesiyle kent tüm savaşlarda tekrarlanacak olan bir karmaşanın içine girmiş oldu.

Savaş sahnesi Kırım Yarımadası'ndaydı. General Mac-Mahon uzun süren bir siper savaşının ardından Rusları Sivastopol'u boşaltmaya zorladı. Çatışmalar 30 Mart 1856'da Paris'te imzalanan ve bundan böyle savaş gemilerine kapatılan Karadeniz'in tarafsızlığını ilan eden anlaşmayla bitti.

HER YÖNÜYLE İLGİNÇ BİR SAVAŞ
Kırım Harbi, birçok tarihiçe göre ilk modern savaştır. İlk savaş muhabirleri,

ilk telgraf ve savaş fotoğrafı, ilk zirhlı savaş gemileri, ilk siper savaşı ve daha pek çok şey, bu savaşın yenilikleri arasındadır. Osmanlı Devleti açısından ise belki de en önemli olan, savaş sırasında girilen ilk dış borçlanmadır. "Kırım Savaşı'nın 150nci Yılı" kitabından alıntılarla bu yenilikleri şöyle detaylandırabiliriz:

Dış Borçlanmanın Başlangıcı
Osmanlı devleti ilk kez Avrupa mali piyasalarından borç almıştı; müttefik hükümetler bu borca kefil olduğundan paranın nasıl harcanacağını denetleyecek bir karma komisyon kurulmasını talep ettiler; Osmanlı hükümetinin özgür iradesine yapılan ilk müdahaleydi bu.

1854'te Mısır gelirleri karşılık gösterilmek suretiyle İngiltere'den 2.500.000 altın alındı. 1855'te bu kez de Mısır gelirlerinin bakiyesi ile Suriye ve İzmir gümrüklerinin hasılatı karşılığında 5.500.000 altın alındı.

Avrupa Ülkeler Kulübüne Kabul Edildik

Her büyük savaş sonrasında olduğu gibi, Kırım Savaşı'nın sonuçlanmasıyla uluslararası arenada yeni politik ve diplomatik şartların oluşumu için görüşmelere başlanılmıştı. Kırım Savaşı sırasında Osmanlı devletinin baş müttefikleri olan İngiltere ve Fransa bu gelişmelere yön veren ülkelerdi. Amaç bu yeni oluşumda öncelikle Osmanlı devletini kazançlı çıkartmaktı. Savaşın hemen sonrasında İngiltere ve Fransa, Osmanlı hükümetini bir barış anlaşması imzalamak için Paris Kongresi'ne çağırdı. Bu iki ülkenin özellikle üzerinde durduğu nokta, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupalı Ülkeler Kulübü'ne kabul edilmesiydi.

İlk Savaş Muhabirliği Fotoğrafları ve Preziosi Resimleri
Uluslararası anlamda büyük

isim yapmış olan sanatçılar James Robertson'ın ve Roger Fenton'un Kırım Savaşı fotoğrafları tarihte bilinen en eski ve en kapsamlı savaş muhabirliği fotoğraflarıdır. Kırım Savaşı'nın patlak vermesiyle İstanbul, Batı dünyası için çok daha göz önünde bir kent haline geldi. Batı basını Preziosi'den savaş gemileri, İngiliz ordusu ve Boğaz'daki alışılmamış sahneleri resmetmesini talep etti. Kırım Savaşı sırasında ölen Hristiyan askerlerin gömüldüğü Haydarpaşa'daki özel Hristiyan Mezarlığı, savaşla kucaklaşmaya hazırlanan donanma gemileri ve yamaçlara kamp kurmuş ordu birlikleri, askerler Preziosi'nin yeni modelleriydi. Preziosi'nin diğer bir eseri olan İngiliz Sefaret'i'nin Tarabya'daki Yazlık Malikânesi, sanatçının İstanbul'daki İngiliz diplomatik misyonuyla yakın ilişkilerini sürdürdüğünü göstermektedir.

Boğaz'a Deniz Fenerleri
Rumelifeneri'ndeki en önemli tarihi eserlerden biri olan Papaz Burnu ile Rumelifeneri Kaleisi arasında yapılan Rumelifeneri ve bu fenerin eşi tam karşıya yani boğazın Anadolu yakasındaki Anadolu feneri köyünde bulunan Fener, Kırım Savaşı sırasında Fransız ve İngiliz savaş gemilerinin İstanbul Boğazı'nın Karadeniz girişini görebilmeleri ve boğaz sularına rahatça girebilmeleri amacıyla yapılmıştır. Rumelifeneri kulesinin yüksekliği 30 metre olup kıyılarımızın en yüksek kulesidir.

Padişah İlk Nişanı Kabul Ediyor
Kırım Savaşı'nın Osmanlı nişanlarına son ve belki de en çarpıcı etkisi, padişahın ilk kez müttefiklerinden nişan kabul etmiş olmasıdır, Sultan Abdülmecid'e nişanı Fransız elçisi Thouvenel 28 Aralık 1855'te törenle takdim etmişti. Olay Fransız basınında geniş çapta yer aldı, çünkü ilk kez bir Osmanlı hükümdarı yabancı bir nişanı kabul etmekteydi. Daha bir yıl geçmeden, Fransa'nın peşinden İngiltere de harekete geçmiş, İngiliz elçisi Lord Stratford de Redcliffe padişaha Dızbaşı Nişanını taktim etmiştir.

Briç Oyunu Keşfedildi
Kırım Savaşı'nın dünyaya armağanı cephe gerisinde canı sıkılan İngiliz subaylarının icat ettikleri ve Galata köprüsünden ilham alarak adını "briç" koydukları kâğıt oyunudur herhalde. Briç, 1856'daki Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a gelen İngiliz askerleri ile Türkler'in ortaklaşa yarattığı bir oyundur. Anavatanı Türkiye'dir. İki insanla, iki insana karşı oynanan, insanlar arasında bir köprü kurularak oynanması zorunlu bir oyundur. Yaratıcıları, hem bu çağrışım

nedeniyle, hem de Galata Köprüsü'ne karşı oynarken köprüden esinlenerek ortaya "bridge" adını vermişlerdir.

Flornce Nightingale
Norman Stone "Kırım Savaşı" adlı yazısında Flornce Nightingale'in çalışmalarını şöyle anlatır: "Alma muharebesinden sonra Haydarpaşa umumi hastanesi yakınında bulunan Selimiye kışlası da İngiliz yaralılarına tahsis edildi. İngilizler bu binaya "Kışla Hastanesi" ismini verdiler. Meşhur hastabakıcı Miss Nightingale bu kışla hastanesinde bulunuyordu. Britanya'nın 25.000 askeri kolera, tifüs ve kangrenden bir bir yatağa düşüyordu; dört günlük deniz yolculuğundan ulaştıkları Üsküdar'daki hastanede ölüm oranı çok yüksekti. Ölümüne çalışan Raglan, birkaç kurmayıyla birlikte Balaklava Körfezi'nde üslenmişti; gemiler sıkıştı, her yer çöp, hayvan leşi ve hiçbir düzen gözetilmeden yığılmış malzemeyle doluydu. Britanya ordusunun "öğrenme eğrisi"ndeki bazı anlar korkunçtur. Florence Nightingale'in Üsküdar'daki feci hastaneyi insani hale getirip çeki düzen vermesi epeyce zamanını almıştı; Balaklava üssünde ise Nightingale kadar ünlü olmayan ama bir o kadar zorluk çeken Jamaica bir kadın vardı, adı Mary Seacole'du."

Telgraf Yoluyla Savaş
Kırım Savaşı en azından Avrupa ve Amerika kamuoyunun bir savaşı telgraf yoluyla hızlı ve ayrıntılıyla izlediği ilk olay olması açısından da önem taşımaktadır. Bu durum 4 Kasım 1854'te yanında 40 kadar hastabakıcı olduğu halde İstanbul'a gelen Flornce Nightingale'in meşhur olmasında da birinci dereceden pay sahibidir.

SOSYAL-EKONOMİK HAYATA ETKİLERİ

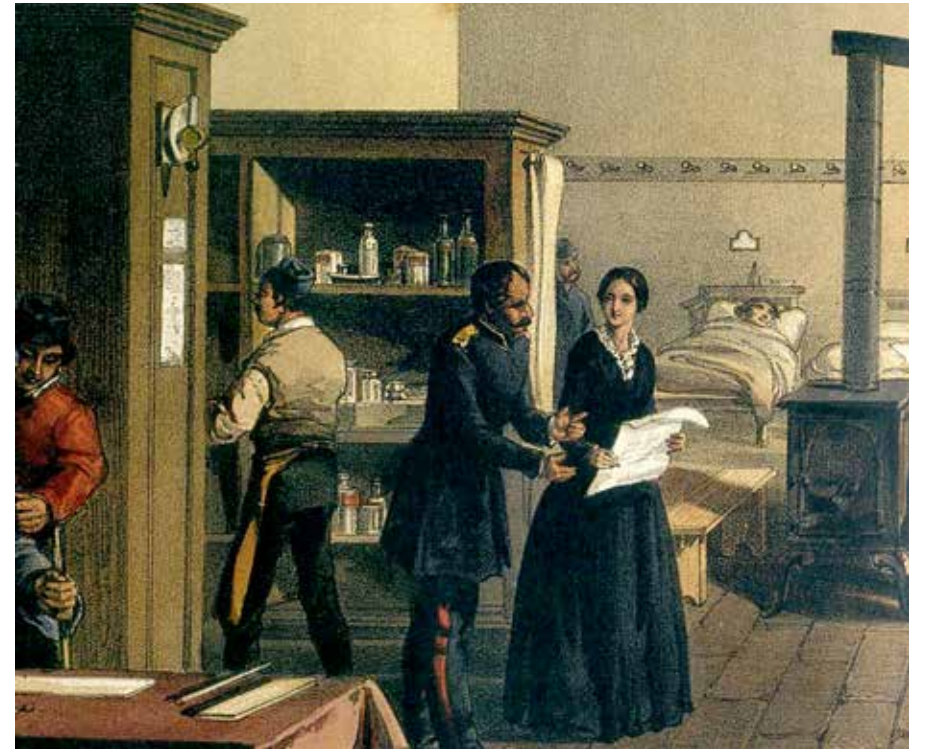
Kırım Savaşı İstanbul'u çok sayıda yabancıнын değişik sürelerde barındığı bir üs haline getirmiş ve kentin uzun hayatındaki dönüm noktalarından birisi olmuştur. Savaş dolayısıyla o zamana kadar İstanbul'u görmediği sayıda İngiliz ve Fransız askerlerinin kent sokaklarında dolaşması, bol

alışveriş yapması ve farklı biçimde eğlenmesi halkı ilk kez kendi dışında bir dünyanın insanlarıyla karşı karşıya getirmiş, bu da geleneksel yaşam tarzını derinden etkilemiştir.

Su Gibi Para Akıttılar
Kırım Savaşı'ndan sonra Boğaziçi'ne yeni bir hayat gelmiştir. Cevdet Paşa hatıralarında şunları söyler: "Kırım muharebesinde Fransız, İngiliz ve Sardunya askerleri İstanbul'a geldiklerinde altınları su gibi akıttılar. İstanbul esnafı bu yüzden büyük temettü ettiler. O esnada vuku bulan sur-u hümayunlarda ise çarşı esnafı alelhusus kuyumcular fevkalade istifade ederek onlar da kibarane yaşamaya alıştılar ve Boğaziçi'nde yalılar tutmaya kalkıştılar. O zaman Kadıköy ve Adalar henüz mamur olmamıştı. Kızıltoprak'ın adı yoktu. Şitaiye İstanbul ile Beyoğlu'na ve sayfiye Boğaziçi'ne münhasırdı. Boğaziçi'nde istikra olunacak köşe bucak kalmadı, Büyükdere'de dört odalı bir kira evi bulmak büyük bir sadete nail olmak gibi bir maneviyat sayılıyordu. Muhabereden evvel tütünün fevkalade alası altmış kuruşla alındı. Muhabere esnasında üç yüze çıktı, ondan sonra aşağı inmedi. Zira yenice tütününe frenkler de dadandı. Paris'te bile Yenice tütünü satılır dükkânlar açıldı."

İstanbul En Pahalı Kent Haline Geldi

Sinan Kunerap ise İstanbul'un Avrupa'nın en pahalı kenti haline geldiğini şu cümlelerle anlatır: "Aynı şekilde, İstanbul'a gelen bunca yabancı da kent sakinleri için bir yenilikti. Ekose kilti İskoç Birlikleri İstanbul kadınlarını kahlakadan kırıp geçirmişti. Fransa'nın sarıklı Cezayir Zuaf birliklerinin Ramazan'da oruç tutmamasıyla herkesi şaşırtmıştı. Kültür farklılıkları ufak tefek bazı sürtüşmelere yol açıtsa da, genelde pek önemli olaylar cereyan etmedi. Sokaktaki adam için, bu değişim İstanbul'u Avrupa'daki en pahalı kent haline getiren hayat pahalılığı kadar şaşırtıcı idi. Yabancılar artık yaşamın bir parçasıydı. Kalmaları için oteller inşa edildi. Kimse tarafından rahatsız edilmeden etrafta

dolaşiyor, camilere bile önceden izin almaksızın girebiliyorlardı."

TARABYA KASRI HASTANE OLUYOR

Kırım Savaşı sırasında Tarabya İngilizler tarafından keşfedilmiş ve Karadenize yakınlığı nedeniyle burada adeta bir üs oluşturulmuştur. Tarabya Köşkü Kırım Savaşı sırasında bir dönem İngiliz Bahriye Hastanesi olarak hizmet vermiştir. Alelacele hazırlanan hastaneye Kırım cephesinden sürekli olarak gemilerle yaralılar taşınmıştır. İngiliz subaylarının ve doktorlarının gelişi ile Tarabya canlanmış esnaf iyi para kazanırken köy halkının batılılaşma süreci de bu temaslar sonucu hızlanmıştı. Kırım Savaşı yıllarında Tarabya'da yaşayan ve bu savaşa dair 65 mektuptan oluşan anılarını "Kırım Savaşı Sırasında İstanbul" adıyla kitaplaştıran Lady Hornby bu kitabında 10 Kasım 1855 yılında yazdığı mektupta Tarabya Kasrı'nı şöyle anlatmaktadır: "Son mektubumda, Rahip Bay Evelyn'e buradaki hastaneye yaptığımız çok ilginç bir ziyaretten bahsedecek yerim

kalmamıştı. Bir zamanlar yazlık bir köşkmüş ve Padişah tarafından hasta ve yaralı İngilizlerin kullanımına verilmiş. Bahçede portakal ve limon ağaçlarının gölgelendiği küçük bir köşk de askeri doktorlara tahsis edilmiş. Tarabya'ya ilk geldiğimizde hastanenin başında bir rahiple eşi vardı. Aylarca Kırım'da kalmışlardı ve bana anlatılanlara göre, orada başlarından geçenler onları allak bullak etmişti."

Lady Hornby 10 Kasım 1855 yılında yazdığı mektupta ise Tarabya'daki mezarlıktan bahseder: "Değişik eğiltiler ve vahşi çiçeklerden toplarken, aniden alçak bir toprak duvarla çevrili küçük bir vadiye geldik. Bunun çevresinde sıralanmış, hastanede yaralılarından ölen ya da Kırım'dan getirilen cesetlerin gömülü olduğu yaklaşık yüz mezar vardı. Bu uzun mezar sıralarında yatanların hepsi isimsiz, ama vadinin ortasında üç beyaz taş basamağın üzerine dikilmiş sade, beyaz bir haç duruyor."

YENİKÖY'DE KOLERA VAKASI
Lady Hornby 15 Kasım 1855 yılında yazdığı on üçüncü mektubunda

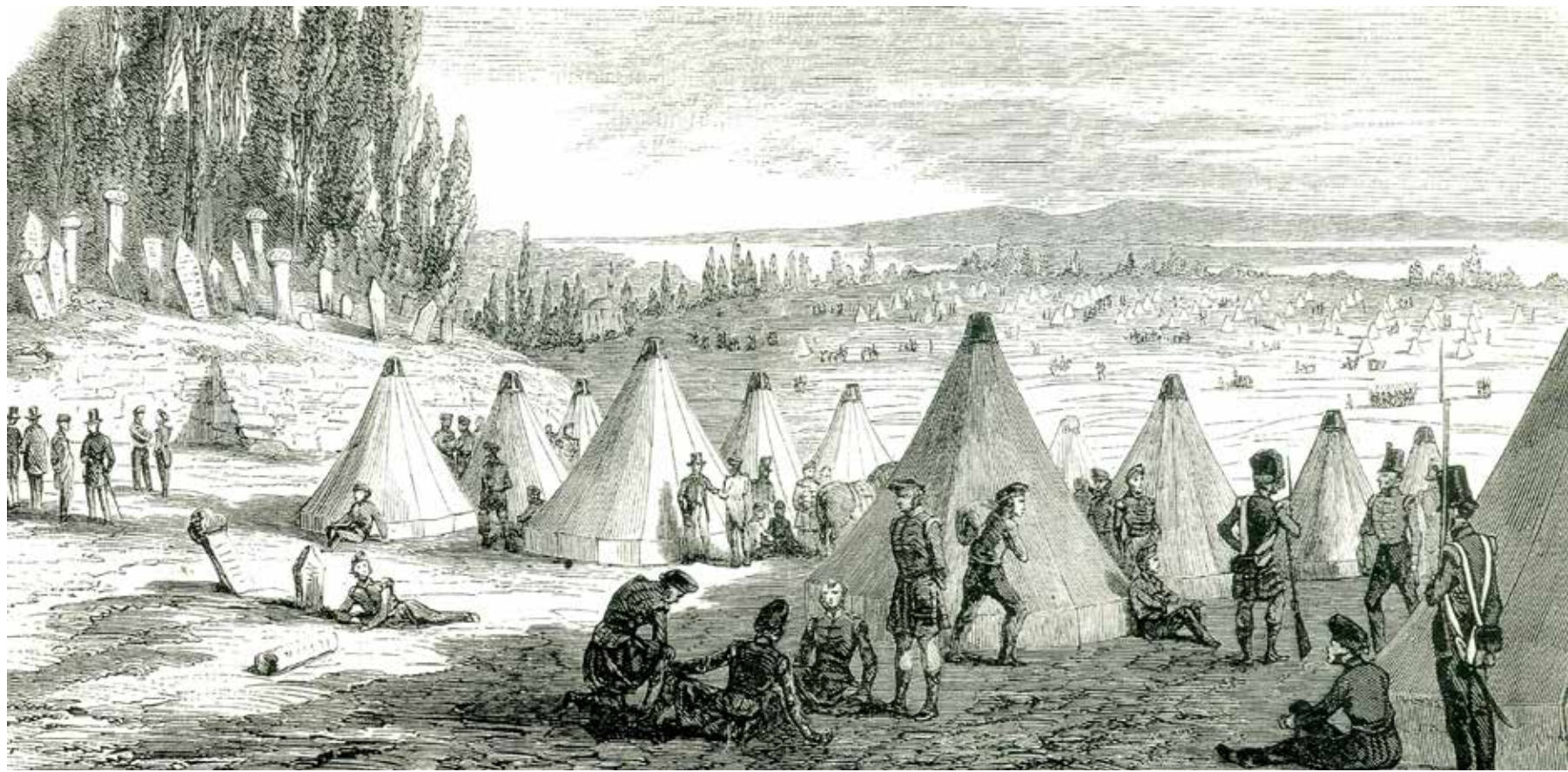
Yeniköy'de görülen kolera vakasını anlatır:

“Birkaç gün önce yemek masasında tam karşımızda bir Fransız subayı oturuyordu. Masadaki tek kadın bendim, o da ayağa kalkıp kibar bir şekilde şapkasını giymek için izin istedi, çünkü ağır bir soğuk algınlığı geçiriyordu. Çok melankolik görüldüğünü düşündük ve Edward onunla sohbet etti. Tek erkek kardeşi önceki gün Yeniköy'de koleradan ölmüş. Kırım'da omuz omuza çarpışmışlar. Bu olayı bir erkek gibi göğüslemeye çalışıyordu, ama anlaşılan elinden ancak bu kadar geliyordu, zavallı adam! Yeniköy'deki Sardunyalıların arasında kolera varmış; ne yazık ki Kırım'dan dört beş kişi getirilmiş ve onları tecrit etmek için çaba sarf edilmeyince hastalık köye yayılmış, birçok insan hayatını kaybetmiş. Bu zavallılar gemilerinden taşındıkları sırada biz de oraya yürüyüş yapıyorduk. Bu kolera vakası duyulunca, elbette gerekmedikçe kimse Yeniköy'ün yakınına dahi gitmedi. Boğaz'dan yukarı kürek çeken kayıklar bile belli bir mesafede kalmaya gayret ediyorlardı. Söylediklerine bakılırsa köy şu anda bir hayli sağlıklıymış ve bu kiş fırtınaları da her şeyin yolunda gitmesini sağlayacakmış.”.

BÜYÜKDERE'DE SAVAŞIN ETKİLERİ

Kırım Savaşı sırasında, İstanbul'a kimisi ailesiyle birlikte gelen Fransız, İngiliz ve İtalyan askerlerinin oldukça önemli bir bölümünün Boğaziçi'nde, özellikle de Büyükdere'de ev kiralayıp savaş sonuna kadar kalmaları, 19. yüzyıl ortalarında Büyükdere'yi ekonomik ve sosyal açıdan hareketlendirmiştir. Kırım Savaşı'nda Büyükdere'de dört odalı bir kira evi bulmak büyük bir mutluluk sayılıyordu.

Osmanlı Çıkarlarını Savunan İngiliz Paşa

Büyükdere Körfezine Hakim Tepelere Tabyalar Kuruluyor.

Kırım Savaşı'nın hemen öncesindeki günlerde Büyükdere Körfezi'ne hakim tepelere tabyalar kurulur. Osmanlı donanması da bir baskına engel olmak amacıyla Büyükdere önlerine çıkarılır. Müşavir Paşa Büyükdere'deki Osmanlı donanmanın hazırlıklarını anlatmaya devam eder: “İşte bu suretle Türk donanması, Rusya'nın gönderebileceği herhangi miktarda bir deniz kuvvetine karşı Boğaz'ı savunabilecek vaziyeti almıştı. Büyükdere körfezine hâkim olan tepelerde tabyalar kuruldu, dış Boğaz kaleleriyle şehir arasında işaret istasyonları tertip edildi, boğazın Karadeniz ağzında ve iç kaleler arasında karakol yapmak üzere vapurlar ve devriye sandalları da tanzim olunarak baskın ihtimaliyle Türk donanmasının geleneksel bir hisle çekindiği ateş gemileri hücumuna karşı vaziyet emniyet altına alındı.”

İngiltere'nin Doğu'daki Sesi...

Kırım Savaşı'nın başlangıç yıllarında İstanbul'a gelen ve Kırım Savaşı esnasında Avrupa kamuoyunda Türkler lehine bir sempati oluşmasına etki eden George William Frederick Howard sık sık diplomatik ziyaretlerde bulunarak Tarabya-Büyükdere arasında mekik dokumaktadır. Tarabya'daki otelin dolu olması üzerine İngiliz elçiliğinden bin iki yüz metre uzaklıkta bulunan M. Lapierre'in ofisinde otelini kirayarak kaldırmaya karar verir.

Kırım Savaşı'nın önemli aktörlerinden biri de Sir Stratford Canning'dir. Stratford Canning 1808'den 1858'e kadar yarım asır boyunca İngiltere hükümetini Osmanlı nezdinde temsil etmiştir. Canning'e “İngiltere'nin Doğu'daki sesi” denmiştir. George Howard, Kırım Savaşı'nın başlangıç yıllarında İngiliz Elçisi Sir Stratford Canning ile Büyükdere'de sık sık bir araya gelmektedir. Siyasi hayatı

kadar edebi çalışmalarını da başarıyla sürdürmüş iyi bir devlet adamı olan Howard İstanbul'daki anılarını kapsayan bir kitap yazar. Howard 9 Temmuz 1853 günkü görüşmeyi anlatır:

“Büyükdere'ye doğru yürüdüm. Geri dönüşüm kayıkla oldu. Büyükdere koyda kaldığından ve Tarabya'ya göre akıntı daha az olduğundan Tarabya kadar güzel değil. Lord Stratford padişahla bir görüşme yaptıktan sonra döndü. Türk nazırlarının (Sadrazam hariç) azledildikleri haberini getirdi. Yemekten sonra bizi Retribution Gemisi'ne götürülecek olan Caradoc buharlısına bindik.”

Lord Howard 11 Ağustos 1853 günü Sir Stratford ile görüşüp Büyükdere'de İngiliz deniz askerlerinin oynadığı kriket maçını izler. “Lord Stratford'u gördüm. Meseleler hâlâ askıda. Retribution ve Triton buharlıları takımlarının aralarında yaptıkları bir kriket maçını görmeye gittim. Maç Büyükdere'de selvi ağaçlarının doldurduğu küçük bir sahada idi. Maçın sonunu bile aklımda tutmuş değilim.”

Büyükdere Çayırında Ordugâh Kuruluyor

Kırım Savaşı yıllarında Tarabya'ya yerleşen ve bu savaşa dair 65 mektuptan oluşan anılarını “Kırım Savaşı Sırasında İstanbul” adıyla kitaplaştıran Lady Hornby bu kitabında Büyükdere Çayır'ında kurulan ordugâha dair bilgiler sunar. İngiliz Binbaşı Johnson'un eşliğinde beyaz çadırlarla dolu ordugâhi gezen ve bilgiler alan Lady Hornby bu detayları bizimle paylaşmaya devam eder: “Vadi beyaz çadırlarla doluydu ve çepeçevre çift sıra öküzler ve inatçı görünen katırlar bağlıydı. Korkutucu görünen siyahı Arapların (Cezayirli Zuaflar) büyük bakır kazanlarda yemek pişirmek için yanına çömeldikleri ateşin çevresinde birçok azgın köpek vardı. İnsan bu ordugâhta bir araya

topllanmış yabancı askerlerden daha vahşi ve acımasız görünen yaratıklar olabileceğini pek düşünemiyor.”

Büyükdere'de Gemide Balo

Kırım Savaşı sırasında İstanbul çok daha kozmopolit bir kent kimliğine büründü. Elçiliklerdeki kadınlı erkekli balolar da âdeta kent için yeni bir dönemin başlangıcını simgeliyordu. Yabancı yelkenli ve buharlı gemiler limanı dolduruyor ve büyük bir canlılık havası yaratıyorlardı.

Baronnes Fontmagne, elçi amcası Edouard-Antoine Thouvenel sayesinde 1856-1858 yılları arasında, Fransa elçiliğinin hem Pera'daki ikametgâhında hem Tarabya'daki yazlığındaki kalmıştır. Kırım Savaşı sırasında baş gösteren gelişmeleri bu sayede yakından takip etme fırsatını bulmuştur. Kırım Savaşı'nın sona erdiği günlerde Büyükdere'dedir. Baronnes Fontmagne 29 Eylül 1856 günü Royal Albert gemisindeki baloya katılır:

“Birkaç gün sonra, İngiliz Amiral Gemisi'ndeki bir baloya ve bir tiyatro gösterisine davet edildik. Thouvenel'ler daveti kabul etmediler, ama İngiltere sefiriyle birlikte davete gitmemi istediler ve teşvik ettiler bunun için beni; sefere beni almaya geldi, önce yemeğe götürdü, daha sonra birlikte, gece Lord Lyons'un Büyükdere'de verdiği davete katıldık. Güvertede her taraf halılarla kaplanmıştı ve bütün ulusların bayrakları çekilmişti. Manzara şahaneydi. Bulunduğumuz son derece etkileyici ve zengin, rengârenk süslenmiş mekân bir katedralin tonozu kadar yüksekti. Avizeler süngü biçimindeydi. Çok sayıda denizci küpeştede ayakta duruyordu. Çoğu, kadın kılığında ve kısa eteklerle dans eden İngiliz denizcilerin oldukça tuhaf göründüklerini itiraf ediyorum, ama tabii ki oyun çok kaliteli değildi. Daha

küçük iskender

Şiir perdesi aralanırken olaya karışan tül

Efendimi odasında ölü bulduğumda sabahın erken saatleriydi ve mevsimin ilk karı malikânenin camlarına küçük taneciklerle vururken bulunduğumuz ıssız arazinin dört bir yanını çeviren dağlar henüz uyanmamış, sarp yamaçlarda tüm gece uykusuz bekleyerek evi gözetleyen tuhaf hayvanlar ileriki zamanlarda olacakları şimdiden kestirememişti.

Efendim, bana eskiden yazar olduğunu bir kere söylemiş ve bu konu hakkında konuşmama kararı aldığını, hiç soru sormamam gerektiğini belirterek ağzını sonsuza dek kapatmıştı. Bu konu hakkında konuşmama kararı alması ve ağzını sonsuza dek kapatması onun bütün hayatının aslında yazırlık üzerine tesisi manasına geliyordu.

Efendim yaşılıktan, bir miktar da zarafetten ölmüştü.

Yatağında huzur içinde yatıyordu. Kapisını tıklatıp hiçbir karşılık alamayınca sessiz adımlarla odaya girmiştim; yıllarca biriktirdiği suskunluk vücudunu ele geçirmiş, onu bir makine gibi kapatmıştı sonunda.

Çalışma masasının üzerinde kimi notlar duruyordu; tedirgin yaklaşıp birkaçını aceleyle okudum: “*Bundan sonra açılacak ilk alışveriş merkezine **Vivarium** adı verilsin istiyorum. Cehaletin şımarıklığı ile soysuzluğun küstahlığı aynı potada erir gider böylelikle işte...”

*İnsanlar ölmüyor, diskalifiye oluyorlar dedi biri. Galiba melekli. Ağzından kaçırıldı... *Yapaylığı, plastik yapısı zamanla anlaşılan her klasikî, **Klastik** olarak adlandırıyorum artık. Yahut: **intikam in the town** ..

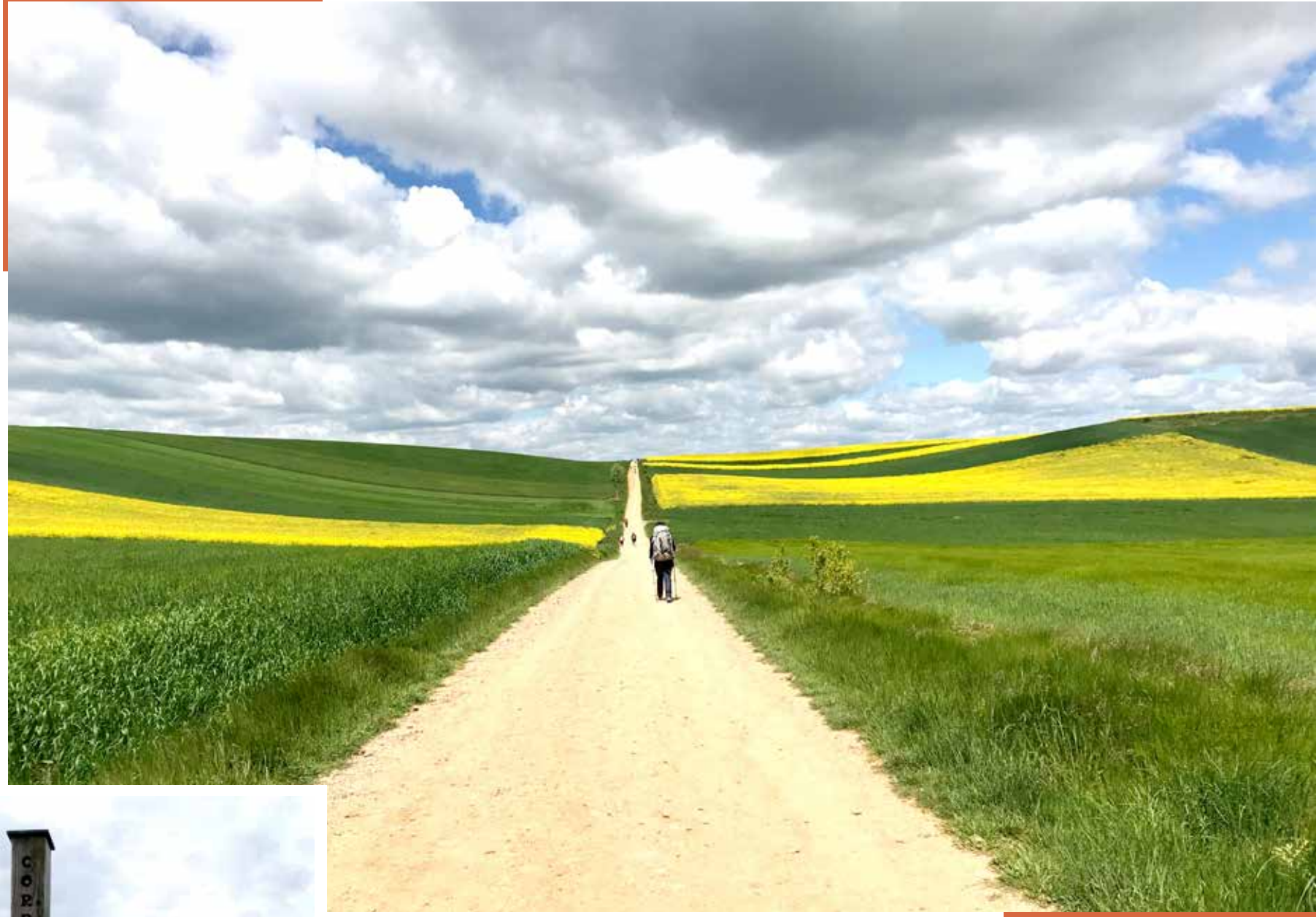
*Art niyetli olduğumu düşünenlere çok teşekkür ederim; niyetimin sanat olduğu demek bu kadar kolay anlaşıyor.”

Efendimi sırtıma alıp alt kata yemek odasına taşıdım; ölmüş olsa da kahvaltısını aksatmaması gerekiyordu. İskemlesine içim razi değildi. Ona bunca hizmetimin, itaatimin, karşılıksız sevgimin bedeli bir sırrın paylaşılmasıydı. Dayanamadım: -Terbiyesiz, diye bağırđım yeniden. Terbiyesiz adam!

Asla! Asla böyle gömülmeyecekti. Mutfaktan aldığım bıçakla defalarca yaraladım onu. Ardından telefon ettim ve, -Ben, dedim polise, ben efendimi öldürdüm. Maalesef doğru, uygunsuz bir aşk cinayeti!

Paulo Coelho'nun yolu... YAZARIN YOLUNDA YÜRÜMEK

METİN YEĞİN

'Bir yazarın yolunda yürümek.'

Bunu bir edebiyat dergisinde kolayca zannedileceği gibi mecazi olarak söylemiyorum ama. Kelimelerin sizi sürüklediği düşünsel bir patikada değil sözünü ettiğim ya da yazarın hayatını yönlendiren bir erek de değil. Doğrudan bir eylem olarak onun yürüdüğü yollardan yürümek dediğim. Paulo Coelho'nun, dünyanın en çok okunan romanlarından 'Simyacı'nın yazarının yürüdüğü yolda, 800 kilometre kadar yürürken yazıyorum bu yazıyı. Çünkü bu yol hem 'Simyacı'nın çıkış noktasıydı hem de bu seyahat, Brezilyalı yazarın, Simyacı'dan önceki 'Hac' isimli kitabında, doğrudan anlattığı uzun yürüyüştü. Bu seyahate davet ediyorum sizi. Hadi yürüyelim... Paulo Coelho bu yolu 38 yaşında yürüdü. Bu yolu yürümeden önce

onun yazar olduğunu, belki daha doğrusu olmak istediğini yakınları dışında hiç kimse bilmiyordu diyebiliriz. Bu yüzden bu yolculuk Coelho için de birden fazla anlam taşıyordu. Yani Aldous Huxley'nin 'Dünyada keşfedilmemiş hiçbir mekan kalmadı ama keşfedilmemiş birçok zaman var.' dediği gibi çok yönlü bir seyahattir bu Coelho için de. Bir yanda, yürümekle kutsallaşmış bu mekanda ama başka zamanlara ve kendi içine doğru da bir yolculuktu bu. Maceralı kendi yaşamından bu ana, çok sakın, basit bu yolda ama uzun karmaşık bir iç seyahat...

Simyacı'da Santiago kendisini takip eden İngilizce neden **"Beni takip ediyorsun?"** diye soruyordu. **"Hayır,"** diyordu İngiliz, **"ben senin sonranım."** Her şeyi hazineye dönüştürmenin,

simyanın gizemi buradaydı zaten. İnsanın kendini dönüştürmesinin büyüydü bu ve çok uzaklarda bir gizli hazineden çok yolculuktu bunu yapan, yani insanı sonrası haline getiren. Bu yüzden yürüyüş, Camino da Santiago'da sabahın erken saatlerinde her şekle giren bulutların, bazen sonsuz bir yeşilin ya da küçük bir köyün bir kilise meydanının güzelliği değil sadece, bu yolu yürümenin değiştirme gücü, gizemi ve büyüü...

Her iki romanda, hayata bir yol yaratmanın, ona gerçek anlamını vermenin, bir dönüşümün oldukça bol metaforlu bir anlatımı. Sıradan insanların bu olağanüstü yolunda, felsefi düşüncelerle harmanlanmış hikayeler, fakat bütün bunlara rağmen sadeliğin güzelliğinden de taşmayan kitaplardır bunlar. Bir arayışın

öyküsüdür bu aslında. Bir röportajında söylediği gibi, her insanın sordukları sorular aynıdır ama cevapları farklıdır. İşte belki de bu yüzden milyonlarca insanın ortak beğenisini elde etmiştir.

Paulo Coelho **'Simyacı'**yı ilk yayıncıya götürdüğünde, yayıncı nasıl söyleyeceğini tam olarak söyleyememenin sıkıntısı içinde **'Bu yazdıklarının hiçbir değeri yok'** dedi ve kitabı iade etti. Babası gençliğinden beri bunu söylüyordu zaten. **"Vazgeç bu yazma saçmalığından, hayatını yazar olarak kazanabileceğini mi sanıyorsun"** diyerek defalarca kavga etti oğluyla. Bir röportajında babasını haklı buluyordu Coelho, **"kendi hayat deneyimlerinden yola çıkarak beni korumak istiyordu"** diyordu. Sonra sadece 'Simyacı' 63 dile çevrildi, 65 milyon sattı. Bütün kitapları 200 milyondan fazla satıldı. Bu yüzden, Camino da Santiago'da, bu yeşilin içinde yürümek, yazmak serüvenin de adımlarıydı Coelho için...

Yol kalabalık, Coelho yazdığından beri daha kalabalık. Sadece yazmak için değil tabii ki bu. Katoliklerin bu hac yolunu dinsel nedenlerle yürüyenler bu kalabalığın içinde azınlıklar aslında. Macar Titus, ikiye katlanarak sarkan göbeğiyle her gün 10 kilometre kadar olsa da yürürken esas amacı zayıflamaktı, Yeni Zelandalı genç kadın Sara'da öyle. 60 yaşlarındaki Fransız Jose **"evde hareketsizlikten sıkıldım"** diyordu ve çok pratik çanta taşıma aracıyla oldukça hızlı yürüyordu. Fakat Coelho herkesin bu yürüyüşe başlamasının mutlaka nedenlerinden biri olarak vardı. Yürüyüş yolunda kendisine rastlayıp birlikte fotoğraf çektiren birisi **'Sanki Diego Maradona ile fotoğraf çektirdim'** dediğinde Camino da Santiago için tam bunu anlatıyordu aslında. Herkesin kendi içindeki değeri bulma simyasının ortak ismiydi o.

"Ben gençken bir hippie olarak güney Amerika'yı ve kuzey Amerika'yı gezerken cebimde bütün param olarak sadece 200 dolar vardı ve hatta İngilizce bile bilmiyordum. Burada da Camino da Santiago'da yürürken sadece ben vardım ve yürüyordum." Diyordu.

1970 yılında askeri cunta yönetimi altındaki Brezilya'da, seks, uyuşturucu ve rock'n roll'a dolu bir hippie hayatı yaşarken şarkılara protest sözler yazdığından cezaevinde de yattı Coelho. Üç defa da psikiyatri kliniğine yatırıldı ve her seferinde defalarca elektroşokla tedavi (!) edildi. Yani **"Ölümlü flört etti, delilikten kaçtı, uyuşturucuyla daldı, işkence gördü, sihir ve simya ile deneyler yaptı. Felsefe ve din okudu, sefaleti yaşadı, inancını kaybetti ve kurtardı ve sevginin acısını ve zevkini yaşadı. Dünyadaki kendi yerini araştırırken, herkesin karşılaştığı zorlukların cevabını keşfetti."** Daha sonra da öyle çok ünlü birinin yaşantısını sürdürmedi. Mesela küçük bir köyde yaşarken yazmadığı zamanlarda ot biçiyordu, okuyordu. Kaldığı köyü

'seyretmek için beş yüz televizyon kanalım var ama köyde fırın yok' diye tanımlıyordu.

Coelho bu yolda bir mutluluk arayışında aniden her şeyin değiştiğini, bir şeyi bulduğunu söylemiyor. **"Aksine bu yalandır. Aydınlandığımız zaman, aydınlanmanın ya da bunun açığa çıktığı zaman, günlük hayatıdır. Neşeye, hareketin verdiği huzura, hareketin kendisine ihtiyacı oluyor insanın ve bunun için yazıyorum ben. Para için olsaydı yıllar önce çoktan yazmayı bırakırdım."** diyordu bir röportajında. Camino da Santiago bunları bolca veriyordu aslında. Sabah kalktığınızda sadece önünüzde yürüyeceğiniz bir yol, kaslarınızın ağırları belki ama onun ötesinde seyahatin neşesi, yürüyüşün huzuru ve hareketin kendisi. Mutluluk dediği gibi bir yerde karşınıza çıkan bir şey değil ta kendisiydi seyahatin...

Uzun yürüyüş devam ediyor ama biz yazıyı Paulo Coelho'nun sözleriyle bitirelim; **"Her yolculuk bir maceradır ve her yolculuk yaşamın gizemini öğrenmektir"...**

O LEKELİ MASUMİYET

CEZMİ ERSÖZ

ŞEREF BİLSEL

Evet, ben suçluyum... Hem aşkı sürdürmek, hem de bu dünyada ciddiye alınmak istiyordum. İtibarlı bir mecnun olmak istiyordum. Hem aşk esirgemesindi işğini benden, hem de adam yerine konmak istiyordum...

Suçluyum ben, kabul. Hem seni, aşkını istiyordum, hem de dünya nimetlerini...

Çünkü aşk bizi görünür kılmıştı. Savunmasız. Bizim bir tek hayatımız vardı... Düşlerimiz, sevgilerimiz, umutlarımız, gözyaşlarımız, ekmek paramız, beklentilerimiz, isyanımız hepsi ve aynı torbanın içindeydi. Torbamız gecede ışı ışı parlardı... Dışardan görenler küçümserdi...

Çünkü dünya aşkı küçümseyen insanlarıyla birlikte alıp başını gitmeye başlamıştı...

Gidemeyenler büyük bir kaçma hazırlığı içindeydi... Ama kimse kimseye hissettirmiyordu kaçıp gideceğini... Tesadüfler, hüyalar, arzular bile planlanıyordu...

Her geçen gün konuşduğumuz insanların sesi biraz daha uzaktan geliyordu...

Sen hissetmiyordun belki ama, burada, bu hayatta kaldığımız ve burada herşeyi giderek daha çok sevdiğimiz için bizle alay ediyorlardı... Ağrıma gidiyordu. Onlardan geride kalmak istemiyordum. Hem aşkı yaşamak, hem de uzaklaşan dünyayı, bizi küçümseyen insanların nereye gittiğini ve neler yaşadığını bilip, görmek istiyordum...

Oysa aşk sonu enayiliğe varan, eşsiz, bölünmez bir masumiyetti. Anladım, seni severken ikili bir hayatım olmuştu benim. Düşlerimi, sevgilerimi, rüyalarımı, masumiyetimi sende bırakıp, bu dünyadan kaçıp uzaklara giden insanların peşine takılmıştı öbür aklım...

Aklım sıra karıştırmayacaktım aşkın karanlık yüzüyle, seninle yaşadıklarımı...

Karıştırsam da suçun büyüğünü sana yükleyecektim. Aşkın silememiş, unutturamamıştı işte çocukluk acılarımı, ergenlik komplekslerimi içimden... Bu hayatta varolmanın acısını, içime işlemiş yoksunlukları silememişti...

Birileri bizden gizli uzaklara gidip gidip geliyordu. Garip, eşsarengiz bir hazırlık vardı bilinmeyen yerlere...

Geride kalmak ve yeni acılar çekmek istemiyordum... Telaşım bu yüzden hep. Bulduğum yerden emin değildim. Sürekli olarak haksızlığa uğramış hissediyordum kendimi. Birileri benim aleyhime yeniden örgütüyorlardı sanki dünyayı...

Hep bir telaş vardı içimde.

Bir gecikmişlik hissi. Herşeyi aynı anda yapmak istiyordum. Aynı anda her yerde olmak. Bu yüzden hiçbirşeye yoğunlaşamıyordum. Birçok yere gitmek isterken hiçbir yere gidemiyordum... Geçmişte yaşadığım acılara bir daha dönmek adına kıyısız kalmıştım işte. Kendimi henüz tanımadan uzaklara atılmış, herşey olmak adına binlerce hiçkimse olmuştum...

Bir yaz akşamıydı. Dışardan eve dönmüştük. Oysa büyük bir özlemle çıkmıştık dışarı, ama umduğumuzu bulamamıştık. Karşılığımız yoktu dışarda, insanlar uzak uzak bakıyordu. Sesler uzaktan, çok uzaktan geliyordu. Çok kalabalıktı, ama çok ıssızdı dışarı.

Yorulmuştuk boşuna ummaktan hayatı. Yorulmuştuk uzak bakışları, uzak sesleri toplamaya çalışmaktan... Yatağımaza öylece uzanıvermiştik. Yanımdaydın, ama yine de seni özlüyordum. Hayalimde tam istediğim gibiydin. Yokluğunda seni daha çok seviyordum. Seni özlerken kendimi daha çok seviyordum. Yanımdayken hayalimdekine pek uymuyordun. Odanın penceresinden sokak lambasının ışığı görülüyordu. Işıқта bahçedeki çiçeklerin tozlu, yeşil yaprakları parlıyordu... Çocukların uzak çığlıkları geliyordu dışardan. Aklıma geldi, söyledim o an: Çocukluk bitti... Çoktan bitti, dedim...

Bunu duyar duymaz önce bana uzun uzun baktın. Beni ilk kez görüyormuş gibi, bir yabancıya bakar gibi baktın. Sonra birden gözlerini açıyla yumdun. Sanki duymaktan hep korktuğun birşeyi ansızın söylemişim. Sanki bu sözümün geriye dönüşü yoktu. Sonra sarıldın bana. Beni bir girdaptan çekip almak ister gibi sarıldın. Hadi sevişelim, dedin... Oysa sen hiçbir şeyin adını koymazdın. Çünkü güvenmezdin sözcüklere, onları ikiye bölme ve kirli bulurdun. Sen en çok sessizliğe inanırdın. Suskunluktan senin anadilini. Sevişirken bir ara kulağıma fısıldadın, inanmadım. Sesini taklit eden biryle sevişiyordum sandım bir an. İçimde bir fahişe var, dedin...

Artık geriye dönüş yoktu... Aşkı yitip bir çocukluk gibi geride bırakmış, benimle geliyordun. Kirli gururuma anladım, beni aşktan, aşkından daha çok seviyordun...

Sessizliğimi bozmuştum bir kere: İki, üç adamla birlikte sevmek istiyordum... Adamların yüzleri yok. Sadece iri, sert organları var. Güçlü ve kaslı adamlar. Ve hiç yorulmadan sevişiyorlar benimle. Sen bizi seyrederiyorsun... İçimde uyuyan fahişeyi seyrederiyorsun. O sevmeye doymayan fahişeyi... Ruhum seninle, ama bedenim başkalarıyla... Sen bizi

seyrediyorsun...

Bir kere bozmuştum suskunluğumu... Çocukluğu ve masumiyeti yitirmiş, herkese ait olan, o kirli hazzı bulmuştuk... Odanın penceresinden sokak lambasının ışığı görülüyordu. Işıқта bahçedeki çiçeklerin yeşil tozlu, yaprakları parlıyordu... Sonra çocukların uzak çığlığı geliyordu uzaktan...

Tekrar tekrar, sarsılarak boşaldık... Dışarda gece, ışıklar, tozlu yapraklar vardı. Dışarda yitip çocukluğumuz. Bizi aşağılayan herkes. Dışarda uzak sesler. Uzak bakışlar. Dışarda aşkla yaralı yüzün vardı. Dışarda kanayan sahipsiz suskunluğun... Dışarda lekeli masumiyetim vardı...

Bizim de artık iki hayatımız vardı. Diğerleri gibi. Onların gerçekte kim olduğunu ve nereye gittiğini bilmiyorduk, ama onlara, uzaklara yetişme adına biz de hayatımızı ikiye bölmüştük... Bizde herkes gibi olmak istiyorduk. Herkese benzeyerek kılettiğimiz aşkımızın, yitirdiğimiz çocukluğumuzun öcünü yine kendimizden almak istiyorduk. O kimselere benzemeyişimizin bize ödülü olan o aykırı yaşama sevincimizi, o kirli, o herkese ait olan hazzın içinde yitirmek istiyorduk...

Sen istediğin insanla olabilirdin. Ben de. Birçok şeyi yaşayıp birbirimize anlatmaya karar verdik. Kıskaçlık, sahiplenmek yoktu...

Bedenlerimiz özgür, ama ruhumuz ne olursa olsun birbirimize bağlı olacaktı. Hem burada, hem uzaklarda olacaktık. İyi düzenlenmiş, korunaklı bir maceraydı hayatımız. Dalgaları böyle aşacaktık...

Nitekim sonra hayat bana cömert davrandı. Kolaydı şehirde herşey. Çünkü şehirde kimse kendisine tahammül edemiyordu... Tanıdığım birçok kadın gece yalnız uyuyamıyordu... Merak ettiğim uzaklıklarda, o an için gördüğüm boşlukta yüzen başıboş ruhlar, sahipsiz, yaralı bedenler, gürültü ve kimsesizlik vardı...

Ve hangi eve gitsem bir pencere vardı. Sokak lambasının ışığında parıldayan yeşil, tozlu yapraklar... Uzaktan gelen çocuk çığlıkları vardı.

Ve ben hangi yalnız kadının evine gidip, yatağına uzanıp o sesleri duysam, aynı şeyler dökülürdü ağzımdan: Çocukluk bitti... Çoktan bitti...

Sonra sevmeye öfke karışıyordu. Hırs ve ölüm korkusu karışıyordu. Bir odada yaşamaya mahkum kalmış, gözleri kör ve sonsuz alingan bir kadın karışıyordu sevmeye...

Bedenler farklıydı, ama değişmeyen bir tek şey vardı. O da

sevişme bittikten sonra yaşanan o derin burukluk, o tarifsiz hüznün. Adı bir türlü konmayan hayal kırıklığı... Kafamızda herşeyi çözmüştük. Bedenleri ve ruhları ikiye ayırmıştık. Kıskaçlığa ve sahiplenmeye son vermiştik. Düşlerle arzuları birbirinden ayrı yerlere koymuştuk... Ama ya o sevişme bittikten sonra başlayan o derin burukluk, o tarifsiz hüznün, adı konmamış o hayal kırıklığı... İşte bunu hiç düşünmemiştik... Sevgisiz sevişmelerin sonunda mutlaka yapışır insanın ruhuna o tarifsiz hüznün...

İnsan varolduğundan beri değişmemişti bu yasa...

Sevmediği biriyle ne kadar arzuyu, ne kadar işahla sevişirse sevinşin o derin hüznünden, burukluktan, o hayal kırıklığından mutlaka payını alıyordu herkes...

İşte bunu hissettiğim an sana derin bir merhamet duymaya başladım...

Dalgaları aşmaya çabalarken kimsesiz gecelerinde, seviştikten sonra yaşadığın o tarifsiz, o derin hüznü düşündüm...

Daha gün ışımadan utançla ve sonsuz bir pişmanlıkla terkettiğin evlerde yitirdiğin düşleri, inançları, sevgilerini düşündüm...

İçinde uyandırdığım fahişeyi saçları örgülü bir kız çocuğu olarak, sokaklarda birbaşına ip atarken, sek sek oynarken düşündüm...

Benimle uzaklara girmek için sokaklarda kimsesiz bıraktığın o kız çocuğu için sonsuz acı duydum...

Sonra birgün demiryolunun kenarındaki, o her zaman gittiğimiz küçük çay bahçesine götürdü beni ayaklarım. Toprağa değen ayaklarım minnet duyuyordu hayata...

Yitirmek güzeldi... Yitirdikten sonra anlamak ve bulmak daha güzeldi. Evet, ben suçluyum. Aşkı küçümseyen benim. Uzakları senin aklına sokan benim.

İçindeki fahişeyi ortaya çıkaran o benim dinmek bilmez doyumsuzluğum... Kanayan çocukluğum. Yaralı ilk gençliğim... Kabul, suçlu benim...

Ama biliyorum, birazdan kan sızan tebessümünle geleceksin. Gözlerinde o derin burukluk, o adı konmamış hayal kırıklığı...

Biliyorum, birazdan dalgaları aşıp, geleceksin...

CAHİT SITKI TARANCI'NIN "ABBAS" ŞİİRİNİN BİRKAÇ ÖYKÜSÜ

Cahit Sıtkı Tarancı, Türk şiirinde 'yalnızlık' teması etrafında en yoğun kazıları yapan şairdir. Yazdığı hemen her şiirin kökleri yalnızlığa uzanır. Cumhuriyet sonrasında en önemli ilk şiir (1946 CHP Şiir Ödülü) yarışmasında- Otuz Beş Yaş şiiriyle Cahit Sıtkı Tarancı birinci, Gavrur Dağlarından Rivayet (Cebbaroğlu Mehemmet) şiiriyle Atilla İlhan ikinci, Çakır'ın Destan'ından şiiriyle Fazıl Hüsnü Dağlarca üçüncü olur. Bu ödülün işaret ettiği isimlerin tamamı kalıcı olmuştur. 46 yaşında aramızdan ayrılan Tarancı'nın "Haydi Abbas Vakit Tamam" diye başlayan şiiri, şarkılara sınımış, okulların en çok bildiği şiirlerden biri olmuştur. Peki ama "Abbas" kim? Bu konuda çok farklı görüşler var.Dikkate değer olanlara değinelim biz.

Herkesin bulunduğu nokta, sevgilinin 'Beşiktaşlı' olduğu. Yaygın görüşlerden biri şöyle: Tarancı, Beşiktaş'ta lisede yatılı okumaktadır. Hafta sonları öğrenciler dışarı çıkardı. Dışardan dönenler akşam birbirlerine sevgililerinden bahsederd, fakat Cahit'in anlatacağı bir 'sevgili' hikâyesi yoktur. Bir gün akşam vakti okula dönerken yolda, güzel bir kadının fotoğrafını bulur ve alır. Kendi kendine bu güzel kadının dilinden mektup yazıp fotoğrafı da mektubun içine koyar. Mektubu, okula postalar. Bir iki gün sonra postacı gelir, Cahit Sıtkı, mektubu alır. Akşam vaktidir. Mektubu herkesin duyacağı biçimde yüksek sesle okur...Fotoğrafı da arkadaşlarına gösterir. Haftalarca bu mektup yazma işini sürdürür. Cahit Sıtkı, fotoğrafını bulduğu bu kıızı arar ve sonunda bulur, fakat kız evliydı ve çocukları vardır. Cahit Sıtkı, bu tek taraflı, platonik aşkın içinde yaşar. Ve bir gün bu aşkı barındıran şiiri yazar.

Şiirin öyküsüne dair bir başka rivayet de şudur: Cahit Sıtkı Tarancı, Edremit/İllica, Sahil Muhafaza Taburunda yedek subay olarak askerlik yapmaktadır. " O yıllarda yedek subay sayısı az olduğundan her yedek subaya bir emir eri verilmektedir. Birliğine gittiğinde bölük yazıcısından künye defterini isteyen Cahit Sıtkı, kendisine emir eri seçmek için sırayla isimlere bakarken birden bir isim dikkatini çeker. Abbas oğlu Abbas..." Bu isim babaannesinden, çocukluğunda dinlediği bir masalı hatırlatır ona...

Bu durumu, Cumhuriyet gazetesinde yazdığı bir yazıda anlatır Tarancı. "Vaktiyle, bilmem ne memlekette hüküm süren bir padişahın oğlu, ancak rüyada gördüğü servî boylu, sırma saçlı, mavi gözlü, son derece dilber bir kıza aşık olur ve sevgilisini

bulmak ümidiyle yollara düşer. Bütün aşk masallarında olduğu gibi başına bir sürü felâketler gelecektir, pek tabii değil mi? Aşk demek imtihan demektir. Ancak serden geçip yardım geçmeyen muradına nail olur. Bereket versin, daha ilk adımı bizim sevdalı şehzadeye uğurlu gelir. Bir kuyunun yanından geçerken, takatten düşmüş, ak saçlı bir ninenin kuyudan su çekmeğe uğraştığını görünce dayanamaz, koşar, ninenin suyunu çeker. Buna son derece memnun kalan kadıncağız, şehzadenin sırtını okşar ve saçından kopardığı iki teli ona vererek der ki: Oğlum, başın darda kaldığı zaman bu iki kılı birbirine çakarsın; bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap çıkar karşına! Korkmayasın. Adı Abbas'tır. Karnın mı acıkmış; Abbas, demen kâfi. Derhal sana mükellef bir sofrâ kurar. Yırtıcı hayvanlar arasında mı kaldın? Abbas'tan başka kimse kurtaramaz seni. Uykusuz gecelerde yârin hicranı ile mi yanıyorsun? Abbas ne güne duruyor? Sevgilini ne kadar uzakta olursa olsun, alıp getirir seni şad eder. Bu iki kılı iyi muhafaza et oğlum. Onlar sayesinde selâmete çıkacaksın." Ve devam eder: "Bölüğü içtima ettirip gözüme kestirdiğimi seçmeğe gönlüm razı olmadı. Bölük yazıcısından künye defterini istedim. Şu Anadolu'muz ne zengin memleket yarabbil! Pötürgeli Hasanlar, Aksekili Ömerler, Akçaabatlı Haklılar, Malatyalı Osmanlar, Erzincanlı Mehmetler, neler de neler! Kim bilir, bu Anadolu uşaklarının her birinde ne cevherler vardır! Yaprakları çevirmeye devam ederken, Abbas oğlu Abbas ismi gözüme ilişti. Durdum, bu sahifeye daha muhabbetle eğildim. 331 doğumlu, Midyat'ın Cobin köyünden. Masaldaki Abbas aklıma geldi. İçimden: "Acaba?" dedim ve kendi kendime gülümsedim. Vakit öğleydi. Bölük talimden dönmüş olmalıydı. Nöbetçi çavuşu çağırıttım, yemekten sonra, Abbas oğlu Abbas'ı bana göndermesini tembih ettim."

Abbas oğlu Abbas'ın saflığından ve sadakatinden etkilenir Cahit Sıtkı. Abbas, akşamları çilingir sofrasını kurar güzel mezeler hazırlar ve bunu hiç aksatmamış. Bir yaz gecesinde, çilingir sofrasında, Abbas'la karşılıklı demlenmekte olan Cahit Sıtkı, Beşiktaşlı sevgilisinden söz açar Abbas'a; "bana onu kaçırıp getirebilir misin?" der. "Elbet komutanım" cevabını alır.

Bir başka görüş, Cahit Sıtkı'nın düzenli uğradığı içkili mekândaki 'meyhane'ci Abbas' olduğudur. Hattâ Cahit Sıtkı'nın meyhaneye gündüz gidişlerinde ona içki vermeyen Abbas'ın, "Haydi abbas, vakit tamam/ Akşam diyordun işte oldu akşam/ Kur

bakalım çilingir soframızı" diye şiirde muhatap alındığı rivayet edilir.

Beşiktaşlı sevgiliye dair bir başka bir bilgi şöyledir: "Cahit Sıtkı'nın teyzesinin oğlu, Avukat Reşid İskenderoğlu 1993 yılında yayımladığı anılar kitabında, yıllar sonra 'Beşiktaşlı Sevgili'nin izini bulduğunu, kendisi ile görüşmek istediğini, ancak olumsuz yanıt aldığını" anlatır. Anne tarafından şairin akrabası olan ünlü yazar Vedat Günyol'un anlattığına göreyse Cahit Sıtkı'nın yıllarca sır gibi sakladığı 'Beşiktaşlı sevgili' meğerse kendisinin kız kardeşi Mıhrimah'mış. Bunu, yıllar sonra, bir gün birlikte Paris'te dolaşırken Cahit Sıtkı'nın Vedat Günyol'a itiraf ettiği söylenir. Ve Vedat Günyol'un o gün çok hayıflanıp "Ah Cahit, keşke o zaman söyleseydin, seni kız kardeşimle evlendirmeye çalışırdım..." dediği söylenir... Evet, vakit tamam, şimdî şiiri okuyalım.

CAHİT SITKI TARANCI

ABBAS

Haydi abbas, vakit tamam;

Akşam diyordun işte oldu akşam.

Kur bakalım çilingir soframızı;

Dinsin artık bu kalp ağrısı.

Şu ağacın gölgesinde olsun;

Tam kenarında havuzun.

Aya haber Sal çıksın bu gece;

Görünsün şöyle gönlümce.

Bas kırbacı sihirli seccadeye,

Göster hükmettiğini mesafeye

Ve zamana.

Katıp tozu dumanı,

Var git,

Böyle ferman etti Cahit,

Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;

Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan

FOTOĞRAFLARLA 7. SARIYER EDEBİYAT GÜNLERİ

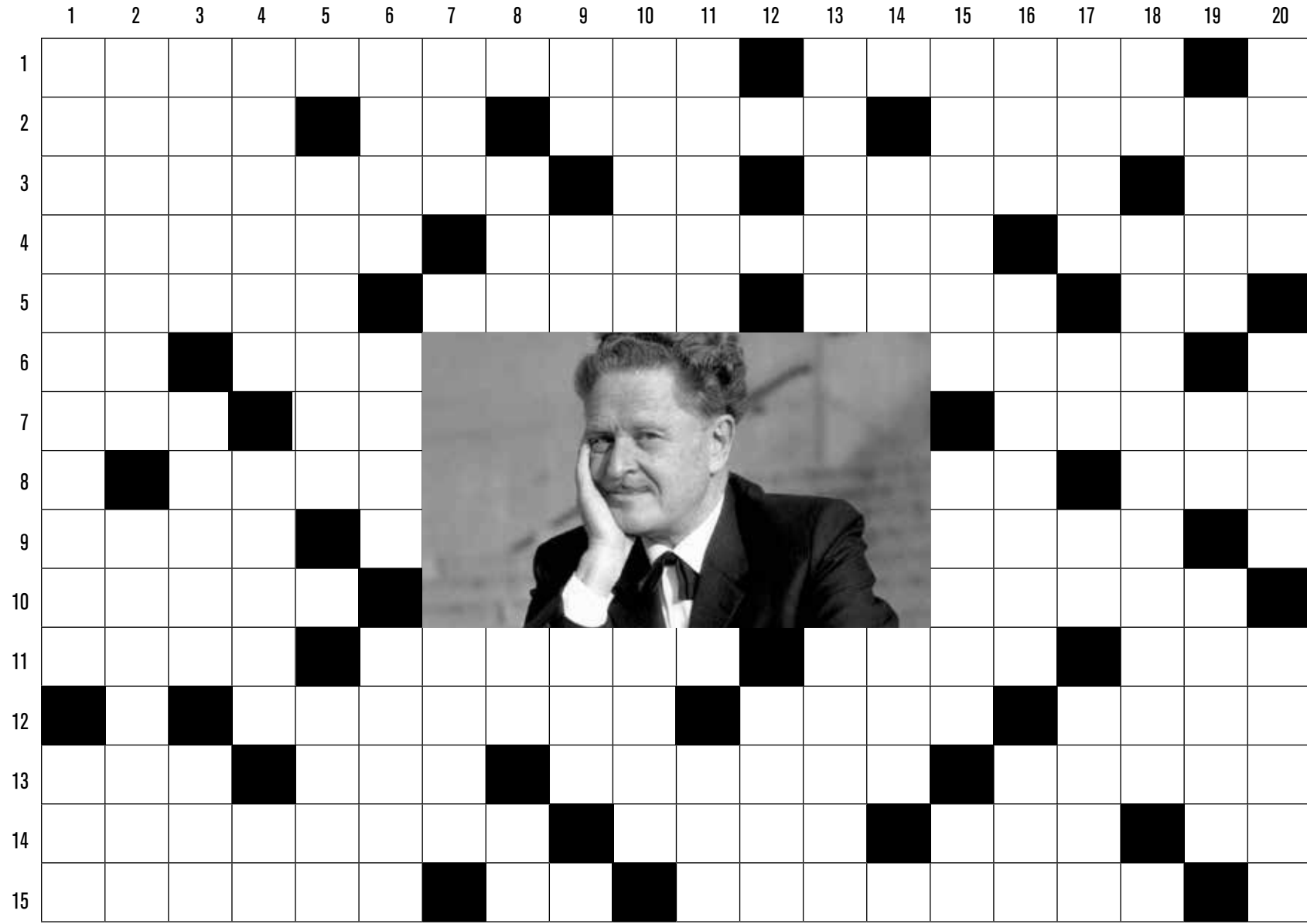
Bu yıl 7.sını gerçekleştirdiğimiz Sarıyer Edebiyat Günleri'nde kimler yoktu ki?.. Türk Edebiyatı'nın büyük ustaları, gazeteciler, sanatçılar ve farklı sanat dallarından 200'e yakın isim üç gün boyunca okurlarıyla buluştu.

KIREÇBURNU'NDA gerçekleşen etkinlik; **imza günleri, söyleşiler, şiir dinletileri ve sürpriz konuklarla** Sarıyerlilere unutulmaz bir edebiyat şöleni sundu. Konukların arasında kimler yoktu ki? **İnci Aral, Ahmet Ümit, Buket Uzuner, Oktay Ekşi, Atilla Dorsay, Kürşat Başar, Nevşin Mengü, Nebil Özgentürk, Pelin Batu, Nedim Gürsel, Türkan Şoray, k. İskender, Başar Başarır, Kahrman Tazeoğlu, İrfan Değirmenci, Yekta Kopan, Rüçhan Çalışkur, Oya Baydar, Hıfzı Topuz, Enver Aysever, Aret Vartanyan.**

Şiir Hatları ve teknesinde ise katılımcılar hem Sarıyer'in doğal güzelliklerini hem de Boğaz'ın mavi sularına karışan şiir dizeleri eşliğinde muhteşem bir Boğaz turunu ve edebiyat keyfini bir arada yaşadı. Bu yılın **onur konuğu İnci Aral** ile yapılan söyleşi sonrası **Fakir Baykurt Öykü Yarışması Ödül Töreni**'nde derece alan yarışmacılara ödülleri takdim edildi ve **İnci Aral, Beyaz Martı Onur Ödülü'nü** aldı. Artık bir klasik haline gelen Sarıyer Edebiyat Günleri **Cem Adrian'ın verdiği konser ile sona erdi.** Sözü fazla uzatmadan, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da Sarıyer Edebiyat Günleri'ni fotoğraflarla anlatalım.

SARIYER KÜLTÜR BULMACASI

SOLDAN SAĞA

1.Boğaziçi Şıngır Mıngır adlı kitabı da olan yazar – Tevfik Fikret'in müze olarak kullanılan evi. 2. Doğalgazın bir bileşeni – Radonun simgesi – Hastalık – "... Dede Türbesi" (Rumeli Feneri'nin içinde bulunan türbe). 3. Kaynamış suda haşlanıp üzerine yağ gezdirilen mısır unu yemeği – Bir strateji oyunu – Kumaşlara esneklik katması için kullanılan bir madde – Yüz ,çehre. 4. Tayin etmek – Süpermen'in gazeteci sevgilisi – "... Paşa Yalısı" (Büyükdere Çayırbaşı Caddesi'nde bir yalı). 5. "... O. Bener" (Yazar) – İtalyan pidesi – Namuslu – Sierra Leone ülke kısaltması. 6. İridyumun simgesi – Takımlar grubu, küme – Çukur yer. 7. Baş çoban – Bir nota – Çanakkale'deki antik kent. 8. Yakacak odun ölçmekte kullanılan, bir metre küpe eşit hacim ölçüsü – Bir bağlaç – Yılan. 9. Avrupa'da büyük bir yarımada – Her birine on. 10. "... Turan" (Sarıyer futbol takımında da oynayan, Fenerbahçeli unutulmaz golcü) – Göğün en yüksek noktası. 11. Kalbur – "Nazım ... Ran" (Resimdeki, 3 Haziran 1963'de hayata veda eden romantik devrimci, şair, yazar) – "...nder Kasrı" (Tarabya'daki bir kasır) – Şaman. 12. "... Kalesi" (Uskumruköy'de, Cenevizlilerden kalma gözetleme kulesi) – Kuru tütün yaprağı rengi – "... Taşı" (Öreke Kayalıkları da denilen, Rumeli Feneri'ndeki gemilere yol gösteren nişangah taşı). 13. Dili Hint İran dil ailesinden olan kimse – Yan yanmış odun – Sözde neden – Çin'in en ünlü yazarı. 14. "... .. Tekkesi" (Metin Erksan'ın da defnedildiği, Rumeli Hisarüstü'ndeki eski tekke) – Hafif, ince ve sürekli ağrı – Sırça – Kırgızistan'da bir ırmak. 15. İstanbul'un bir ilçesi – Bir nota – "...köy" (Sarıyer'e bağlı bir köy).

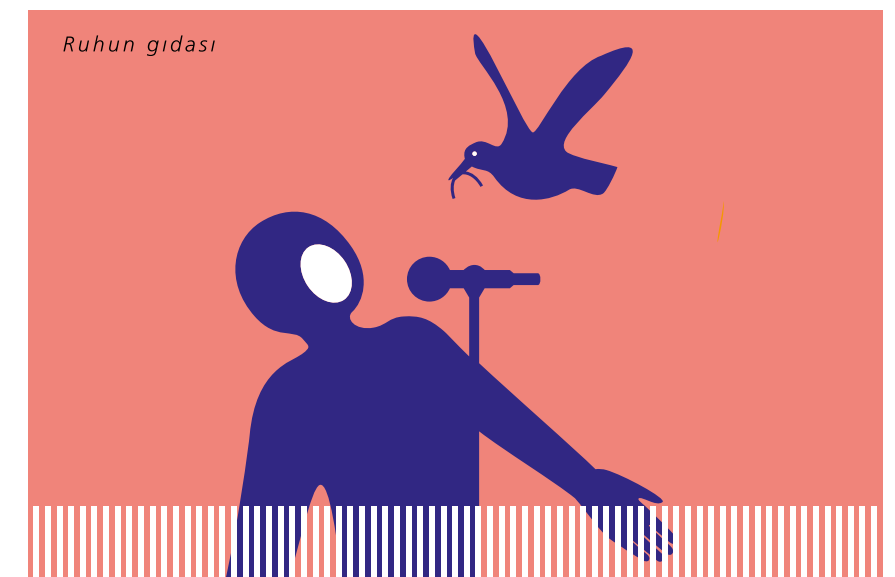
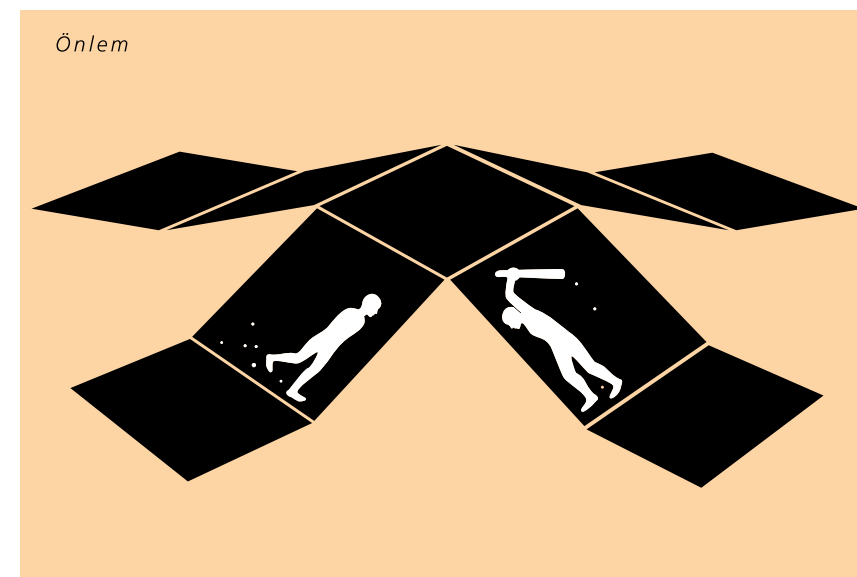
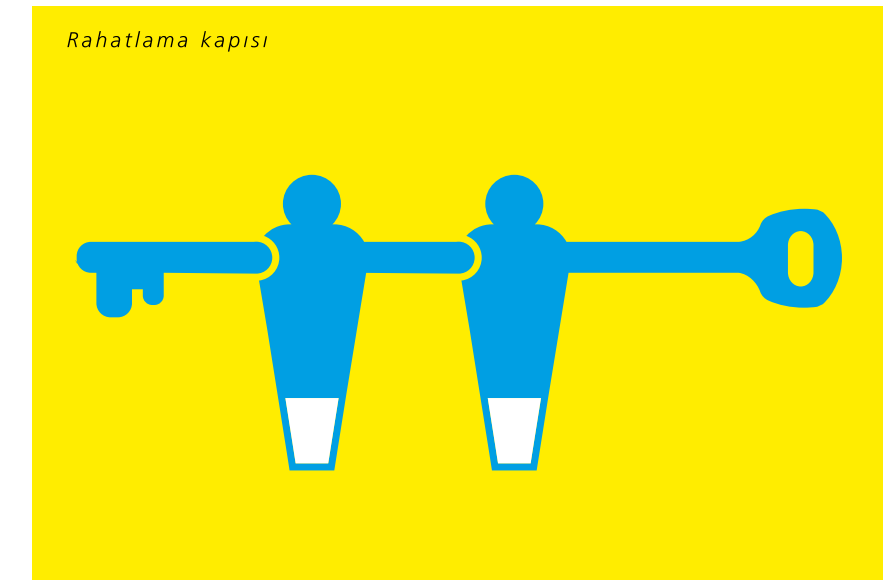
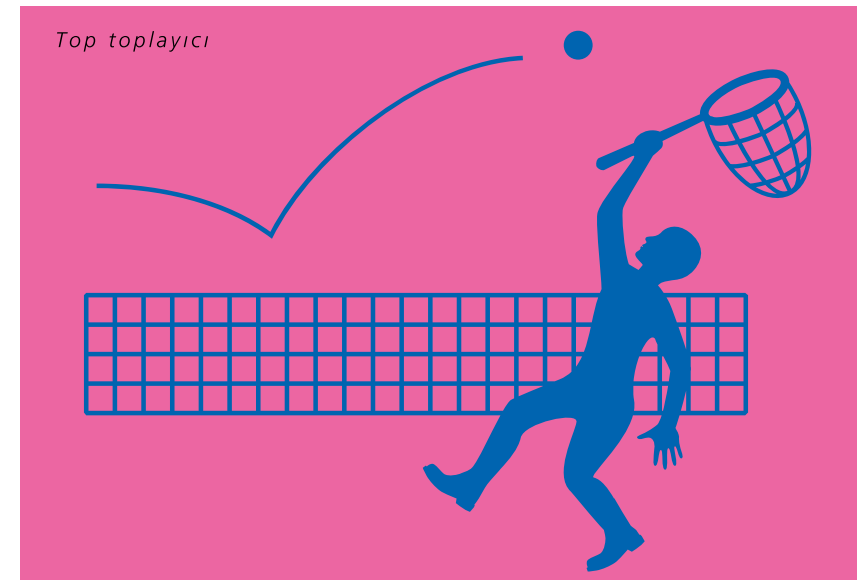
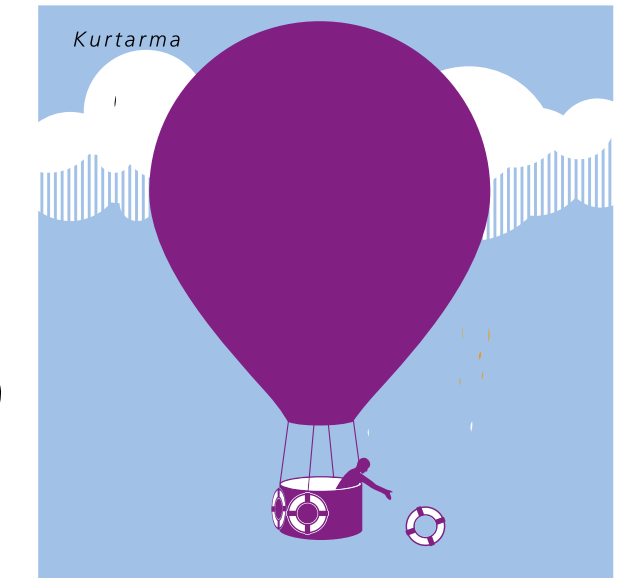
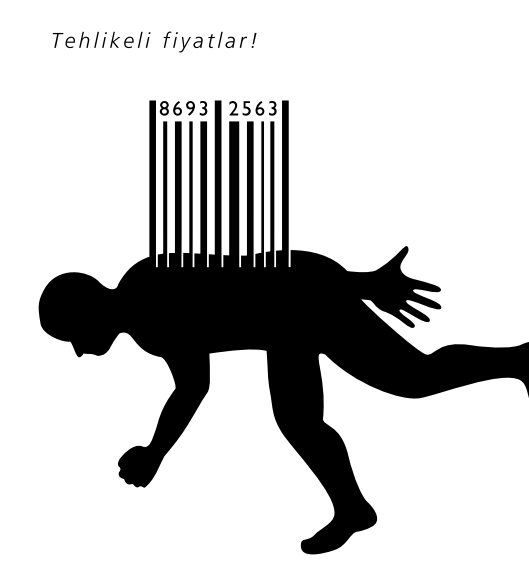
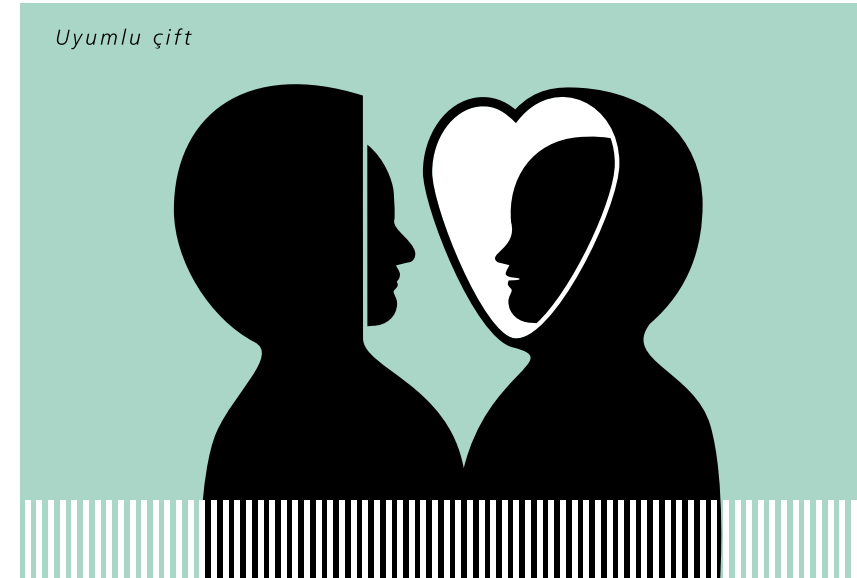
YUKARIDAN AŞAĞIYA

1.Bizans Devrinde Boğaziçi adlı kitabı da olan Bizantolog, sanat tarihçisi – Temel, esas. 2. "... Arboretumu" (Kemerburgaz-Bahçeköy yolu üzerindeki canlı ağaç müzesi) – Sarıyer'in ünlü ormanı. 3. Bir limon türü – Mantık – Yapma, yerine getirme. 4. Sermaye – Örme işleri – Vilayet. 5. Şaka – Albert Camus'nün bir romanı. 6. İki direkli, seren yelkenli, hızlı yol alan, birkaç topu bulunan eski savaş gemisi – "... Hamamcıoğlu" (Sarıyer'in unutulmaz futbolcusu) – Küçük kale. 7. İngilizce (Kısa) – "Eğer sen kerem ... dirsen muanber kakülüm vardır" (Bezmarra Topluluğu). 8. "... Mazak" (Dersaadet'in Sayfiye Yeri Sarıyer adlı kitabın yazarı) – Bir bağlaç– Sayma, sayılma. 9. Bir nota – Basit şekerlerin ortak adı – Işık şiddeti birimi. 10. "... Çağdaş Sanat Müzesi" (Maslak Meydan Sokak'taki müze) – Temel, ana. 11. "Mario Vargas ..." (2010 yılında Nobel ödülü alan Perulu yazar) – Sürat. 12. Körpe. 13. Coğrafya haritaları derlemesi – "Orhan Veli ..." (Urumelihisarı'na oturup türkü tutturan şair). 14. Kayınbirader – Eski bir Türk güreşi. 15. Sarıyer'de bir cami – Keseliayı – Kromun simgesi. 16. Uçurum – Sarıyer'de bulunan bir semt – "... ve Siyah" (Halit Ziya Uşaklıgil'in bir romanı). 17. Hayvanın kışlık yemi – İridyumun simgesi – Dünyanın uydusu – "... Schneider" (Unutulmaz aktris). 18. Briçte sanzatu – Sarıyer'e bağlı bir köy. 19. "... Ataman Klasik Otomobil Müzesi" (Ferahevler Nuri Paşa Caddesi'ndeki bir müze) – Voltamperin simgesi – Manda pastırması. 20. İlerleyen, acil hastalık – "... Kule" (Rumelihisarı'nda zindan olarak kullanılmış olan kule) – Alışılmış olan

HAZIRLAYAN: İLKER MUMCUOĞLU

CEMİL CAHİT YAVUZ

LEKE OYUNLARI

**"Bir vapur geçer Boğaz'a doğru.
Nâzım usulcacık okşar vapuru, yanar elleri..."**

Nâzım Hikmet

15 Ocak 1902 - 3 Haziran 1963

